

LGBT+familier med tre eller fire forældre

Karakteristik af LGBT+familier og en beskrivelse af de udfordringer, som LGBT+familier med tre eller fire forældre oplever

LGBT+familier med tre eller fire forældre – Karakteristik af LGBT+familier og en beskrivelse af de udfordringer, som LGBT+familier med tre eller fire forældre oplever

© VIVE og forfatterne, 2023

e-ISBN: 978-87-7582-227-0

Arkivfoto: Cathrine Ertmann/VIVE

Projekt: 302539

Finansiering: Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Mange LGBT+personer danner familie med tre eller fire forældre. Imidlertid kan der ifølge dansk lovgivning kun være to juridiske forældre til et barn, hvilket kan føre til både juridiske og hverdagslige udfordringer for LGBT+forældre i familier med tre eller fire forældre. Denne rapport kortlægger omfanget af LGBT+personer med børn i Danmark i 2020 og giver en beskrivelse af gruppen i forhold til familieliv, socioøkonomi og trivsel. Derudover giver rapporten et indblik i de udfordringer, som forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre kan opleve i mødet med det offentlige system, fordi de er en del af familie, der ikke er anerkendt eller tilgodeset i gældende lovgivning.

Projektet er gennemført af analytiker Josefine Frøsløv-Thomsen, analytiker Matvei Andersen og professor, MSO, Jane Greve. Forfatterne ønsker at takke student Magnus Bangsvig Rasmussen for hjælp til databearbejdning samt indhentning af litteratur.

Rapporten baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse blandt et repræsentativt udsnit af den 18-64-årige befolkning i 2020 samt tolv interviews med forældre, som indgår i en LGBT+familie med tre eller fire forældre, samt tre interviews med udvalgte fagprofessionelle. VIVE ønsker at takke respondenterne, der har taget sig tid til at besvare spørgeskemaundersøgelsen (SHILD) samt interviewpersonerne for deres bidrag til rapporten. VIVE ønsker endvidere at takke LGBT+ Danmark for hjælp i forbindelse med rekruttering af interviewpersoner samt for juridisk og faglig sparring. Rapporten har været i eksternt review, og vi takker reviewerne for gode og indsigtfulde kommentarer. Rapporten er finansieret af Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet.

Hans Hummelgaard

Forsknings- og analysechef for VIVE Effektmåling

Indholdsfortegnelse

DEL 1 Afrapportering	6
----------------------	---

Hovedresultater	7
-----------------	---

1	Indledning	12
1.1	Baggrund	12
1.2	Formål	13
1.3	Afgrænsning	13
1.4	Begrebsafklaring	14
1.5	Metode	16
1.6	Læsevejledning	21

2	LGBT+familier i Danmark	22
2.1	Hvem er LGBT+familier med børn?	23

3	Udfordringer – hverdagslige og juridiske	35
3.1	Familiedannelse og sundhedsvæsenet	35
3.2	Orlov og fravær	53
3.3	Arv	58
3.4	Samvær	60
3.5	Digitale systemer og adgange	68
3.6	Efternavn	78
3.7	Statsborgerskab	80
3.8	Opsamling	82

4	Handlemåder, strategier og omkostninger	83
4.1	Handlemåder og strategier	83
4.2	Omkostninger	90
4.3	Opsamling	95

5	Konklusion og perspektivering	97
---	-------------------------------	----

DEL 2	Dokumentation	100
-------	---------------	-----

6	Data og metode	101
6.1	Den kvantitative analyse	101
6.2	Den kvalitative analyse	106

	Litteratur	112
--	------------	-----

	Bilag 1 Invitationsbrev til den kvalitative analyse	116
--	---	-----

	Bilag 2 Interviewguide til den kvalitative analyse	118
--	--	-----

DEL 1

Afrapportering

Hovedresultater

I Danmark er det kun muligt at registrere to juridiske forældre. LGBT+familier med tre eller fire forældre kan være udfordrede på områder, hvor det offentlige er indrettet efter dette. I denne rapport undersøger vi omfanget LGBT+familier med børn i Danmark og beskriver, hvordan denne gruppe ser ud i forhold til familieforhold og socioøkonomi samt en række trivselsindikatorer sammenlignet med ikke-LGBT+familier med børn. Derudover undersøger vi, hvilke juridiske og hverdagslige udfordringer som LGBT+familier med tre eller fire forældre møder, fordi de er mere end to forældre i familien.

Mange LGBT+personer har børn, og familierne ligner på mange måder ikke-LGBT+familier, men der er tegn på, at de trives lidt dårligere.

Der er ca. 58.300 LGBT+personer i Danmark, som har børn under 18 år, hvilket svarer til, at hver fjerde i LGBT+gruppen har mindst et barn under 18 år. I LGBT+gruppen med børn under 18 år er 21 % homoseksuelle og 38 % biseksuelle, og 29 % er transkønnede/nonbinære/andet.

LGBT+personer med børn ligner på mange måder andre familier, både hvad angår, hvor mange børn de har, stabiliteten af deres parforhold, og hvor de bor. Det lader dog alligevel til, at gruppen af LGBT+personer med børn trives lidt dårligere end ikke-LGBT+personer med børn. Der er fx en signifikant mindre andel i LGBT+gruppen, som føler, at de i høj grad har indflydelse på deres eget liv. Derudover angiver gruppen af LGBT+personer med børn i højere grad at være ensomme i forhold til ikke-LGBT+personer med børn.

LGBT+familier med tre eller fire forældre oplever hverdagslige og juridiske udfordringer i mødet med det offentlige system.

Fire centrale udfordringer går igen i vores interviews med juridiske og sociale LGBT+forældre i undersøgelsen:

Familiedannelsen er svær

Interviewpersonerne finder lovgivningen i forhold til familiedannelse kompleks og forældet, og at der er begrænset viden at hente hos de fagprofessionelle, de møder forskellige steder i sundhedsvæsenet (fx i forbindelse med fertilitetsbehandling). Det gælder særligt i forhold til at få hjælp til at gennemskue lovgivningen, herunder hvordan man gør brug af en kendt donor samt får registreret medmoderskabet korrekt forud for barnets fødsel. På menneskeligt og relationelt niveau er familiedannelsen svær, idet forældrene skal finde ud af, hvordan de fordeler de to juridiske forældreskaber mellem sig, og herunder hvem der

skal være de(n) biologiske og sociale forældre. Det er ikke en let opgave for forældrene, da de alle ønsker sig juridisk forældreskab over deres barn.

Der mangler rettigheder til orlov og fravær til sociale forældre

Lovgivningsrettigheder såsom barsels- og forældreorlov på dagpenge samt overenskomstrettigheder såsom omsorgsdage, fri ved barns sygdom og barsels- og forældreorlov med fuld løn tilfalder *ikke* sociale forældre i den lovgivning, som har været gældende for interviewpersonerne. Disse manglende rettigheder har begrænset de sociale forældres muligheder for at tage del i forældreskabet (fx i forhold til at kunne passe barnet i tilfælde af, at det er sygt). Pr. 1. januar 2024 har de juridiske forældre imidlertid ret til og mulighed for at overdrage deres overdragelige orlovsuger og dagpengeret til sociale forældre.

Når der opstår konflikter eller kriser, er de sociale forældre i klemme

I tilfælde af konflikt, skilsmisse/samlivsbrud eller dødsfald i familien har sociale forældre ikke rettigheder til deres barn, herunder samværsrettigheder, og ofte må de sociale forældre derfor strække sig langt i forældresamarbejdet og forsøge at undgå eller udbedre familiære kriser. Det kan i nogle tilfælde føre til menneskelige og relationelle konsekvenser hos særligt de sociale forældre, idet de oplever, at deres forældreskab og relationen til barnet afhænger af deres samarbejde med de juridiske forældre.

Begrænset adgang til digitale systemer er en barriere for sociale forældres mulighed for at tage del i forældreskabet

Sociale forældre har ikke på samme måde som de juridiske forældre adgang til barnets sundhedskort, sygejournaler, Aula samt mulighed for at oprette et pas til barnet. Udfordringerne i regi af digitale systemer og adgange er belastende for de sociale forældre, fordi de oplever udfordringerne på daglig, ugentlig eller månedlig basis, fx hvis deres barn er sygt, og de gerne vil tage det til lægen, eller når de skal benytte Aula og figurerer som "Andet" (i stedet for "mor" eller "far"). Ofte oplever de sociale forældre, at de må deklarerer, hvordan deres tilknytning til barnet er – idet det ikke fremgår af de digitale systemer – og herefter håbe på, at deres omgivelser (eksempelvis lægen) fx tillader den sociale forælder at tage barnet til læge.

LGBT+forældre gør brug af forskellige handlemåder og strategier

Forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre udvikler og gør brug af forskellige strategier og handlemåder – individuelt og i fællesskab – til at håndtere, at de indgår i en familiekonstellation, som ikke er anerkendt eller tilgodeset i gældende lovgivning.

I undersøgelsen har vi identificeret særligt fire strategier, som forældrene gør brug af i varierende omfang og i forskellige situationer:

At søge professionel hjælp

Enkelte af undersøgelsens forældre har opsøgt professionel hjælp til at håndtere det forhold, at mindst én af familiens forældre ikke er juridisk anerkendt. Den hjælp, som forældrene har opsøgt og fået, har hovedsageligt været juridisk bistand til udformning af testamenter.

At lyve

Flere af undersøgelsens forældre har løjet i forskellige situationer for at kompensere for de sociale forældres manglende rettigheder til familiens barn. Forældrene lyver især i forbindelse med fertilitetsbehandling, hvor lovgivningen om assisteret reproduktion foreskriver, at kun enlige kvinder eller par kan modtage assisteret reproduktion i det offentlige. I andre tilfælde lyver undersøgelsens forældre for at få omsorgsdage og fravær i forbindelse med barns første sygedag og for at lette den sociale interaktion, fx i mødet med venner, kolleger, andre forældre mv.

At håbe på det bedste og frygte det værste

For nogle af undersøgelsens forældre er det en strategi at håbe det bedste og frygte det værste i en given social situation, fx at forberede sig på *ikke* at kunne tage sit barn med ud at rejse. Med andre ord sætter forældrene forventningerne ned, så de (og deres børn) ikke bliver (for) skuffede i den givne situation. Forældrene oplever, at strategien gør dem i stand til bedre at kunne tackle potentielle ubehagelige situationer.

At tage initiativ

Det gælder for flere af undersøgelsens forældre, at de tager meget initiativ og søger at være på forkant med lovgivningen eller omverdenens (fx lærere, andre forældre eller folk på gaden) møde med dem som LGBT+forældre og -familie. Særligt i sundhedsvæsenet, fx i forbindelse med fertilitetsbehandling, fødsel og efterfødselscreeninger, tager en del af undersøgelsens forældre ofte initiativ ved at klæde de fagprofessionelle på i forhold til lovgivningen på området samt deres families konstellation og behov. Undersøgelsens forældre har en oplevelse af, at de fagprofessionelle i sundhedsvæsenet gerne vil hjælpe dem og deres familie, men at de fagprofessionelle mangler indsigt i deres familiekonstellation.

Den nuværende lovgivning giver menneskelige og økonomiske omkostninger

Menneskelige omkostninger udspiller sig både individuelt og relationelt

På det *individuelle niveau* oplever LGBT+forældre udbrændthed, vrede, mindre-værd, bekymringer samt at bruge meget tid og mange kræfter på at sikre deres families trivsel og juridiske situation. For eksempel bruger mange LGBT+forældre meget tid på at sætte sig ind i gældende lovgivning og indgå civile aftaler med hinanden samt skrive testamenter til hinanden/deres børn, så de er bedst muligt stillede i tilfælde af en konflikt, skilsmisse eller ved et dødsfald. Bekymringerne fylder især i familiernes og børnenes første leveår, hvor de sociale bånd og familieære praksisser i familierne endnu ikke er veletablerede.

På et *relationelt niveau* oplever nogle LGBT+forældre omkostninger i deres parforhold og forældreskaber. At de sociale forældre som tidligere nævnt ikke i alle tilfælde har samme rettigheder og informationer som de juridiske forældre kan afstedkomme gnidninger og svær kommunikation mellem familiens forældre, når forældrene søger at få familien som helhed til at fungere, herunder lukke de sociale forældre ind i forældreskabet. Hvor de juridiske forældre kan opleve at være under pres for at overlevere tilstrækkelig information til de sociale forældre om barnet (fx om skole-hjem-samtaler etc.), kan de sociale forældre føle sig udelukkede fra og magtesløse i forældreskabet. De relationelle omkostninger ses i enkelte tilfælde også i forhold til forældrenes relationer til familiens barn.

Økonomiske omkostninger

Forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre kan opleve at have økonomiske omkostninger ved at stifte og sikre den LGBT+familie, de har og ønsker sig. Forældrene i undersøgelsen bruger især penge på fertilitetsbehandling, fødselsforberedelse, ammevejledning, familierådgivning samt til oprettelse af testamenter. I flere af tilfældene handler de ekstra omkostninger om, at forældrene *ikke* oplever, at de offentlige tilbud er tilstrækkelige i forhold til deres families behov, hvorfor de tilkøber et privat alternativ. Omkostningerne, som forældrene i undersøgelsen har, varierer, men de fleste oplever, at udgifterne er betydelige og påvirker deres økonomiske situation.

Fakta om undersøgelsen

Metode

- **Kvantitative analyser baseret på en kobling af survey og registerdata.** Seksuel orientering og kønsidentitet, samt om man har børn, og en række trivselsspørgsmål, er koblet med registerdata om bl.a. juridiske forældre, beskæftigelse og indkomst.
- **Individuelle interviews med 12 forældre** (både juridiske og sociale) fra LGBT+familier med tre eller fire forældre.
- **Individuelle interviews med 3 fagprofessionelle** med viden om LGBT+familier og/eller familieret.

Begrebsafklaring

- **LGBT+:** Den engelske forkortelse af Lesbian, Gay, Bisexual og Transgender (lesbiske, bøsser, biseksuelle og transpersoner). Plusset står for andre seksualiteter og kønsidentiteter, som ikke er heteroseksuel og cis-kønnet.
- **Juridiske forældre:** De personer, der er registrerede som forældre til barnet. I Danmark kan et barn have to juridiske forældre.
- **Sociale forældre:** De personer, der fungerer som forældre, men ikke er juridiske forældre. I nærværende undersøgelse inkluderer betegnelsen kun de forældre, der var tiltænkt en forælderrolle i barnets liv, da barnet blev undfanget.

1 Indledning

Denne rapport bidrager med ny og aktuel viden om LGBT+familier og særlig viden om LGBT+familier med tre eller fire forældre i Danmark. For det første kortlægger rapporten omfanget af LGBT+familier i Danmark og giver en beskrivelse af gruppen sammenlignet med andre familier i Danmark. For det andet belyser rapporten hverdagslige og juridiske udfordringer, som forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre oplever i mødet med offentlige myndigheder og systemer, fordi de er mere end to forældre. I tillæg hertil afdækker rapporten, hvordan LGBT+forældre håndterer og har omkostninger forbundet med at indgå i en familiekonstellation, hvor ikke alle familiens forældre har juridiske rettigheder til familiens barn.

Samlet bidrager rapporten med en karakteristik af LGBT+familier og undersøger de udfordringer, som familier med 3-4 forældre møder.

1.1 Baggrund

LGBT+familier kan bestå af mange forskellige familiekonstellationer, bl.a. en konstellation med tre eller fire forældre i familien. Disse familier kan imidlertid være udfordret i flere situationer, hvor det offentlige system er indrettet efter familier med to forældre. Det gælder fx ved dannelse af en familie, ved skilsmisse og død samt i hverdagssituationer, hvor der fx ofte kræves en godkendelse fra de juridiske forældre.

Kun få tidligere danske undersøgelser har beskrevet LGBT+familier og deres udfordringer. LGBT+ Danmark¹ lavede i 2008 en undersøgelse baseret på et spørgeskema, som var udsendt via en hjemmeside (regnbuefamilier.dk) og blev besvaret af 32 familier (Laursen, 2008). Rapporten undersøgte flere af de samme udfordringer, som denne rapport behandler, fx familiedannelse, fordeling af forældreskab, graviditet, orlov og mødet med det offentlige system. I 2019 udgav Danmarks Statistik en publikation, der opgør, at der i 2019 var 1.465 familier, hvor enten to mænd eller to kvinder var registreret som par og havde hjemmeboende børn (Danmarks Statistik, 2019).

I afsnittet nedenfor præsenteres rapportens formål, herunder hvordan rapporten bidrager med ny viden på området om LGBT+familier.

¹ Foreningen hed på undersøgelsestidspunktet Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske.

1.2 Formål

Formålet med VIVEs undersøgelse af LGBT+familier med tre eller fire forældre er:

- at afdække, hvilke forældre- og familiekonstellationer der findes, omfanget af dem, og hvad der karakteriserer dem
- at afdække, om LGBT+familier oplever udfordringer – og hvilke udfordringer de enkelte forældre oplever - fordi der er tre eller fire forældre, f.eks. i mødet med det offentlige, i tilfælde af brud i familien mv.

Undersøgelsens resultater vil bl.a. bidrage til LGBT+handlingsplanen ”Plads til forskellighed i fællesskabet” fra 2022 (Transportministeriet, 2022). Partierne bag finansloven for 2022 har afsat 24,8 mio. kr. til en LGBT+handlingsplan, der til og med 2025 skal fortsætte indsatsen for at fremme tryghed, lige rettigheder og muligheder for LGBT+personer. Handlingsplanen indeholder en række initiativer vedrørende LGBT+familier, heriblandt at øge viden om LGBT+familier med tre eller fire forældre. I denne undersøgelse leverer VIVE ny og aktuel viden om målgruppen og dens potentielle – hverdagslige og juridiske – udfordringer.

1.3 Afgrænsning

Undersøgelsen er afgrænset til at gælde *sociale og juridiske* forældre i LGBT+familier med særligt fokus på familier med tre eller fire forældre, hvor alle forældre har været tiltænkt en forælderrolle i barnets liv, da barnet blev undfanget. Denne afgrænsning skal ses i lyset af undersøgelsens formål (jf. afsnit 1.2). Som beskrevet i formålet skal undersøgelsen bidrage til LGBT+handlingsplanen ”Plads til forskellighed i fællesskabet” fra 2022. Af handlingsplanen fremgår det, at denne undersøgelse bl.a. skal bidrage til et tværministerielt arbejde, der skal se nærmere på mulighederne for at skabe bedre rammer og flere muligheder for, at *sociale* forældre kan tage del i forældreskabet (Transportministeriet, 2022). Med andre ord er denne undersøgelse blevet til ud fra et ønske om at vide mere om forældre (særligt sociale) i LGBT+familier.

Denne rapport inkluderer ikke børnenes perspektiver på familielivet i en LGBT+familie. Det betyder ikke, at børneperspektivet ikke er relevant, men da formålet med denne undersøgelse er at undersøge forhold for forældrene og de udfordringer, som forældrene oplever, er rapportens resultater afgrænset til at fokusere på forældrene samt forhold for familien og ikke børnene.

Der findes en række internationale undersøgelser af, hvordan det går børn, der vokser op i familier, som ikke består af to forældre med hvert sit køn (se fx Mazrekaj et al., 2020; Golombok, 2015). Ingen danske undersøgelser har endnu afdækket omfanget af eller trivslen hos børn, der er vokset op i LGBT+familier. Med denne undersøgelse gives et første blik ind i de levevilkår og udfordringer, som LGBT+familier med børn oplever i dag. Eventuelle fremtidige undersøgelser kan med fordel inkludere børnenes perspektiv på, hvordan de oplever at vokse op i en LGBT+familie.

En anden central afgrænsning i undersøgelsen er, at den kvalitative delanalyse fokuserer på LGBT+forældres *udfordringer* i mødet med det offentlige system. Afgrænsningen skal ikke ses som et udtryk for, at det er udpræget udfordrende eller negativt at være LGBT+forælder/familie i Danmark. I stedet skal afgrænsningen ses som et udtryk for, at initiativtagere til undersøgelsen ønsker at give plads til, at LGBT+forældre kan fortælle om, hvordan livet som LGBT+familie med tre eller fire forældre kan være udfordrende under gældende lovgivning samt i mødet med det offentlige.

1.4 Begrebsafklaring

LGBT+

LGBT+ er en betegnelse, som dækker over personer, der kan bryde med normerne for køn og/eller seksualitet og/eller romantisk tiltrækning. Bogstaverne står for L: lesbian/lesbisk, G: gay/bøsse, B: bisexual/biseksuel, T: transgender/transkønnet, og plusset står for de andre måder, hvorpå man kan have en anden seksualitet eller romantisk orientering end heteroseksuelle og/eller en anden kønsidentitet end ciskønnet, som ikke kan rummes af bogstaverne LGBT (LGBT+ Danmark, 2021a). I gruppen Ikke-LGBT+ indgår alle de, som ikke indgår i LGBT+gruppen.

LGBT+familie

Betegnelse for en familie med børn, hvor mindst én af forældrene er LGBT+person. LGBT+familier kommer i mange former, og der kan være flere forældre, som har indgået aftaler om at blive en familie sammen, selvom de ikke nødvendigvis har et romantisk forhold til hinanden, men derimod et praktisk og venskabeligt forhold (LGBT+ Danmark, 2021b). LGBT+familier bliver også i daglig tale betegnet regnbuefamilier. I denne undersøgelse anvendes LGBT+familie om undersøgelsens målgruppe.

Med tre eller fire forældre

LGBT+familier med tre eller fire forældre er betegnelsen for en familie med børn, hvor mindst én af forældrene er LGBT+person, og hvor flere end to forældre har indgået aftale om at blive en familie sammen, selvom de ikke nødvendigvis har et romantisk forhold til hinanden (alle sammen). Det kan eksempelvis være to lesbiske kvinder, der går sammen med en heteroseksuel mand om at stifte en familie, eller to homoseksuelle mænd, der stifter en familie sammen med en heteroseksuel kvinde. Konstellationerne er mange, og de to eksempler er blot illustrative for, hvordan en LGBT+familie med flere end to forældre kan se ud.

Biologisk forælder

En biologisk forælder kan være den person, der føder eller donerer sæd eller æg. Personen kan være forælder eller donor. Efter dansk lovgivning bliver den fødende automatisk registreret som mor og udgør i udgangspunktet den ene ud af de to mulige juridiske forældre (læs om juridisk forælder nedenfor) (LGBTfamilie.dk, n.d.-c, n.d.-d).

Juridisk forælder

En juridisk forælder er en person, der er registreret som forælder til barnet, uanset om man er biologisk forælder eller ej. I Danmark kan et barn have to juridiske forældre. Efter dansk lovgivning bliver den fødende automatisk registreret som mor, når barnet fødes. En ikke-fødende forælder kan registreres som enten far eller medmor (Børneloven, 2019; LGBTfamilie.dk, n.d.-c, n.d.-d).

I denne rapport skelnes der ikke mellem juridiske forældre og personer med forældremyndighed. Læs eventuelt mere om forældremyndighed hos LGBTfamilie.dk (n.d.-a).

Social forælder

En social forælder er en person, der fungerer som forælder, men ikke er juridisk forælder. I denne undersøgelse fokuseres på LGBT+familier med én eller flere sociale forældre, hvor sociale forældre har været tiltænkt en forældrerolle i barnets liv, da barnet blev undfanget. En social forælder kan således være den juridiske forælders ægtefælle, den juridiske forælders samlevende, en kendt donor samt den kendte donors ægtefælle eller samlever med en forældre lignende relation til barnet (Regeringen, 2021).

1.5 Metode

Til at besvare undersøgelsens spørgsmål anvendes et mix-method-design, der består af register- og survey-data samt af kvalitative interviews. Disse forskellige datatyper og analyser kombineres, fordi de giver mulighed for at belyse, hvem og hvor mange LGBT+familierne er i Danmark, hvad der karakteriserer dem og deres liv, samt hvilke udfordringer de kan opleve i mødet med det offentlige system.

I afsnittene nedenfor beskriver vi undersøgelsens forskellige dataindsamlingsmetoder. Vi henviser til kapitel 6 Data og metode for en yderligere uddybning heraf. Mens den kvantitative analyse (kapitel 2) er baseret på en repræsentativ stikprøve, er de kvalitative analyser (kapitel 3 og 4) baseret på 12 personer rekrutteret i samarbejde med LGBT+ Danmark og ved sneboldsmetoden. De LGBT+familier og -forældre, der indgår i kapitel 3 og 4, udgør kun en lille del af den samlede LGBT+gruppe. Det uddybes og vil fremgå af kapitel 2. For eksempel er kun 21 % af LGBT+respondenterne i den kvantitative analyse homoseksuelle, mens de udgør størstedelen af interviewpersonerne i den kvalitative analyse. Endvidere har det ikke været muligt at identificere familier med tre til fire forældre i den kvantitative undersøgelse (hvor alle forældre har været til stede ved barnets fødsel), som er den familiekonstellation, der er genstand for den kvalitative analyse. De to analyser, henholdsvis den kvalitative og kvantitative, bliver i rapporten behandlet og præsenteret adskilt fra hinanden.

Kvantitativ analyse

I de kvantitative analyser i denne rapport anvender vi spørgeskemaundersøgelsen Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark (forkortet SHILD), der er en landsdækkende undersøgelse blandt 16-64-årige i Danmark foretaget i 2020. Respondenterne spørges i undersøgelsen til deres seksuelle orientering og kønsidentifikation ud fra følgende to spørgsmål: "Hvordan vil du beskrive din seksuelle orientering", og "I Danmark bliver alle tildelt et køn ved fødslen: enten dreng eller pige. Det er ikke alle, der identificerer sig som det køn, de er blevet tildelt. Identificerer du dig som det køn, du blev tildelt ved fødslen?". Dette er definitionen på gruppen af LGBT+personer. I kapitel 6 beskrives SHILD og de spørgsmål og svarkategorier, som vi benytter til at identificere LGBT+gruppen.

Datagrundlag

I dette afsnit beskrives kort de data og statistiske metoder, som vi benytter i analysen i kapitel 2. For en uddybende beskrivelse, se kapitel 6. Datagrundlaget for analysen er den repræsentative stikprøve fra SHILD på 38.000 personer mellem 16 og 64 år, hvoraf 17.935 svarede på undersøgelsen (svarprocent

på 47,2, se også Amilon et al. (2021). Stikprøven vægtes, så den repræsenterer den samlede population i Danmark. Ved at benytte vægte er det muligt at give et bud på, hvor mange LGBT+familier, der er i Danmark. Det er vigtigt at være opmærksom på, at resultaterne er baseret på en stikprøve, hvilket betyder, at der er en vis usikkerhed. Dette gælder særligt, når de analyser, vi udfører, er baseret på en lille stikprøve.

Udgangspunktet for de kvantitative analyser i kapitel 2 er alle respondenter i SHILD, der er 18-64 år. Efterfølgende afgrænses analysen til respondenter, der angiver, at de har børn, og derefter til familier med børn under 18 år, da vi ønsker at fokusere på de familier, hvor der er børn i en alder, som med stor sandsynlighed stadig bor hos deres forældre.

Analysens resultater beror på en række begrænsninger og usikkerheder i forhold til kategorisering af gruppen af LGBT+personer og børnefamilier. Til at identificere LGBT+personer og familier med børn benyttes selvrapporterede besvarelser i SHILD på spørgsmål om seksuel orientering og kønsidentitet, samt om de har børn. Selvrapporteret svar har både fordele og ulemper. Det er en styrke, at det er personens egen vurdering, som er tidssvarende, og som ikke er tilgængelig i andre datakilder. Ulempen ved at benytte survey-svar er, at vi ikke ved, om respondenterne har forstået spørgsmålet korrekt, og om svarene dermed er valide. Vi kan kun gå ud fra, at respondenterne forstår spørgsmålene, at de svarer ærligt, og at den "støj", der er ved fejlangivelser, ikke har den store betydning for de samlede resultater om LGBT+gruppen. I forhold til spørgsmål om seksuel orientering og kønsidentitet har vi sammenlignet andelen af LGBT-personer med andre undersøgelser af befolkningen, hvor man har spurgt om lignende spørgsmål, hvilket giver en referenceramme for andelen af LGBT+personer i befolkningen (se Greve et al., 2022).

Til at identificere personer, som har børn, benytter vi et spørgsmål, som inkluderer sammenbragte børn. Selvom sammenbragte børn ikke er fokus for denne undersøgelse, har det desværre ikke været muligt at identificere de familier, hvor relationen mellem respondenter og barnet er opstået på grund af en skilsmisse. Blandt de LGBT+respondenter, der svarer, at de har børn, kan vi se i registrene, at 95 % er juridiske forældre til mindst et barn. Langt størstedelen i gruppen af LGBT+respondenter, som angiver at have børn, har altså på et eller andet tidspunkt været juridiske forældre til mindst et barn. Denne gruppe kan dog også samtidig være sociale forældre (juridiske forældre til et barn, samtidig med at de er sociale forældre til et andet barn). I forhold til adoptioner har 6,6 % i LGBT+gruppen adopteret mindst et barn; til sammenligning har 2,2 % i ikke-LGBT+gruppen adopteret mindst et barn. For langt de fleste i LGBT+gruppen er adoptionen sket omkring fødslen, hvorimod ikke-LGBT+gruppen adopterer senere.

Kvalitativ interviewundersøgelse

Interviewundersøgelsen omfatter individuelle interviews med tolv forældre, både retlige og sociale, fra LGBT+familier med tre eller fire forældre. Herudover indgår tre interviews med fagprofessionelle med viden om LGBT+familier og/eller familieret. Forældreinterviewene blev i overvejende grad gennemført som fysiske interviews (ti ud af tolv interviews) enten hjemme hos interviewpersonen, i et mødelokale på VIVE eller på interviewpersons arbejdsplads. Tilsvarende blev de fagprofessionelle interviews overvejende gennemført ved fysisk besøg (to ud af tre interviews) på interviewpersonens arbejdsplads. Samtlige interviews blev gennemført i perioden 14. februar 2023 til 17. april 2023.

Hovedparten af de medvirkende forældre blev rekrutteret til undersøgelsen via LGBT+ Danmarks kanaler. Som led i rekrutteringen havde vi udviklet et invitationsbrev, som beskrev undersøgelsens formål, og som LGBT+ Danmark videreformidlede til sine medlemmer via foreningens Instagram med en opfordring om at kontakte VIVEs projektansvarlige. Desuden delte vi invitationsbrevet på vores egen hjemmeside, Facebook og LinkedIn. I alt fik vi ni henvendelser på baggrund af invitationsbrevet, mens vi rekrutterede de resterende tre deltagere ved hjælp af sneboldsmetoden.²

De medvirkende forældre varierer i forhold til køn³, seksualitet, familiekonstellation og forældretype (om de er juridiske eller sociale forældre). Der er dog en overvægt af mandlige interviewpersoner i undersøgelsen, hvilket kan skyldes brug af sneboldsmetoden ved samplingen af interviewpersoner, eller at det særligt er mænd/fædre, som ønsker at bidrage til en undersøgelse af udfordringer for LGBT+familier med tre eller fire forældre. Ud af de i alt otte mænd/fædre, der medvirker i undersøgelsen, er halvdelen af dem (fire) juridisk forælder til ét eller flere af familiens børn. Undersøgelsens fire kvinder/ mødre, der medvirker i undersøgelsen, har alle juridisk forældreskab over familiens barn. De medvirkende forældre kommer desuden fra forskellige LGBT+familier med tre til fire forældre, dog med undtagelse af tre forældrepar (Jane & Isak, Dennis & Chris, Bente & Kim), som kommer fra den samme LGBT+familie⁴. I alt medvirker således ni forskellige LGBT+familier med tre eller fire forældre i undersøgelsen.

Se Tabel 1.1 nedenfor for en oversigt over de medvirkende forældre og deres væsentligste karakteristika (obs.: Alle interviewpersoner optræder i anonymiseret form).

² Oprindeligt havde vi 14 interviewaftaler, men 1 deltager sprang fra i rekrutteringsprocessen på grund af sygdom.

³ Dog varierer forældrene ikke i forhold til kønsidentitet, idet alle forældrene i den kvalitative delundersøgelse er ciskønnede. Det har ikke været et inklusionskriterie, at forældrene skulle være ciskønnede, men skyldes alene, at ingen forældre med en anden kønsidentitet end ciskønnet meldte sig til undersøgelsen.

⁴ Læs mere om undersøgelsens sampling i kapitel 6.

Tabel 1.1 Oversigt over interviewpersoner (forældre)

12 forældre fra 9 forskellige LGBT+familier med tre eller fire forældre					
Navn	Køn	Seksualitet	Familiekonstellation*	Antal børn	Forældrestatus
Gustav	Mand	Homoseksuel	4 forældre	2 stk.	Social til barn nr. 1 Juridisk, biologisk til barn nr. 2
Hans	Mand	Homoseksuel	3 forældre	1 stk.	Social
Dennis	Mand	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Chris)	1 stk.	Juridisk
Chris	Mand	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Dennis)	1 stk.	Biologisk, social
Esben	Mand	Homoseksuel	3 forældre	1 stk.	Juridisk, biologisk
Lasse	Mand	Homoseksuel	3 forældre	2 stk.	Biologisk, social til 2 børn
Isak	Mand	Heteroseksuel	3 forældre (inkl. Jane)	1 stk.	Biologisk, social
Kim	Mand	Heteroseksuel	3 forældre (inkl. Bente)	1 stk.**	Biologisk, social
Fie	Kvinde	Heteroseksuel	3 forældre	2 stk.	Juridisk, biologisk
Helena	Kvinde	Biseksuel	3 forældre	1 stk.	Juridisk, biologisk
Jane	Kvinde	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Isak)	1 stk.	Juridisk, biologisk
Bente	Kvinde	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Kim)	1 stk.	Juridisk, biologisk

Anm.: Alle interviewpersoner optræder i anonymiseret form, og alle navne er alias.

Noter: * Antallet af voksne i de medvirkende familier kan i praksis være højere end det antal, der fremgår af tabellen. Det skyldes, at nogle af familierne har endnu flere voksne tilknyttet deres familier i form af nye kærester eller partnere (dvs. sted-/bonusforældre). Men fordi nye kærester/partnere (dvs. sted-/bonusforældre) hverken er sociale eller juridiske forældre til familiens barn, vil undersøgelsen ikke beskæftige sig med dem – og de fremgår derfor heller ikke af denne tabel. Forældreantallet og familiekonstellationen, der fremgår af tabellen, er således udelukkende juridiske eller sociale LGBT+forældre, der har været med til at stifte og fortsat indgår i LGBT+familien.

** Kim har to børn, men i to forskellige familier. Da det kun er den ene familie og det ene barn, der er LGBT+familie/barn, beskæftiger undersøgelsen sig udelukkende med denne familie.

Kilde: VIVE.

Ud over forældreinterviews indgår tre interviews i undersøgelsen med fagprofessionelle med viden om LGBT+familier og/eller familieret. I Tabel 1.2 ses en oversigt over de tre medvirkende fagprofessionelle.

Tabel 1.2 Oversigt over interviewpersoner (fagprofessionelle)

3 fagprofessionelle med viden om LGBT+familier og/eller familieret		
Navn	Arbejdsplads	Fagområde
Fagprofessionel	Privat virksomhed	Jordemoder, sexolog og underviser med særligt fokus på LGBT+familier
Fagprofessionel	LGBT+ Danmark	Juridisk konsulent med særligt fokus på LGBT+området
Fagprofessionel	Familieretshuset	Juridisk konsulent med viden om forældremyndighed, samvær og bopæl

Kilde: VIVE.

Databehandling og analysetilgang

Alle interviews er blevet optaget på diktafon og delvist transskriberet. Lydfilerne fra interviewene er blevet opbevaret i overensstemmelse med gældende regler om beskyttelse af persondata (læs eventuelt mere om VIVEs privatlivspolitik på: <https://www.vive.dk/da/om-vive/vives-privatlivspolitik/>).

Alle interviewpersoner er som led i transskriberingen blevet anonymiseret. Det vil sige, at alle stednavne og navne er erstattet med andre. I udgangspunktet nævnes interviewpersonernes børn, partnere eller medforældre ikke i analysen, bortset fra i generelle termer i enkelte tilfælde, hvor det er vigtigt for forståelsen af en pointe eller citat. Af anonymitetsmæssige årsager er det ikke muligt at oplyse børnenes køn eller alder eller tilsvarende for de voksne, som interviewpersonen danner familie med. Børnenes alder er i nogle tilfælde central for forståelsen af de udfordringer, som undersøgelsen beskæftiger sig med (kapitel 3), da de er knyttet til den lovgivning, som er gældende på forskellige tidspunkter i barnets liv. Hovedparten af børnene er i starten af skolealderen eller yngre, og udfordringerne knytter sig derfor til den lovgivning, der gælder i dag eller har været gældende de seneste fem år. Kun tre af forældrene har børn, som er teenagere eller ældre. Når det er relevant for forståelsen af de udfordringer, vi udfolder i rapporten, og ansvarligt i forhold til Interviewpersonernes anonymitet, kommenteres der i teksten på tidsligheden af den konkrete episode eller udfordring, som interviewpersonerne har haft (eksempelvis "[Interviewpersons] oplevelse er relativt nylig, dvs. den går ikke langt tilbage i tid."). Citater, der optræder i analysen, er så vidt muligt citeret ordret, men enkelte steder er de blevet redigeret med henblik på læsbarhed.

Der er anvendt en kodestrategi, hvor konceptualiseringen af interviewmaterialet i nogen grad er defineret på forhånd, jf. temaerne i interviewguiden, for at sikre, at interviewpersonernes erfaringer med dem blev beskrevet. I kodningen var der samtidig mulighed for og opmærksomhed på at identificere nye temaer, som måtte vise sig i materialet. Inden for det enkelte tema er der anvendt en in-

duktiv analysestrategi for at sikre, at interviewpersonernes perspektiv blev styrende for beskrivelsen af temaet. Efter kodningen er der foretaget yderligere analyse og kondensering af interviewdataene i de temaer, som strukturerer rapportens kapitler.

For at læse mere om det metodiske design, herunder indsamling af både kvalitative og kvantitative data, samt databehandling og analysetilgang, se kapitel 6 og Bilag 1 og Bilag 2.

1.6 Læsevejledning

Rapporten er organiseret i 6 kapitler, hvoraf indledningen er det første.

Kapitel 2 er en kvantitativ beskrivelse af gruppen af LGBT+familier. Kapitlet indeholder en beregning af omfanget af LGBT+familier i Danmark i 2020 samt en beskrivelse af disse familiers familieforhold, socioøkonomi og trivsel.

Kapitel 3 er en kvalitativ analyse af udfordringer – hverdagslige og juridiske, som undersøgelsens interviewpersoner oplever i mødet med det offentlige system, fordi de er tre eller fire forældre.

Kapitel 4 er en kvalitativ analyse af handlemåder, strategier og omkostninger, som undersøgelsens interviewpersoner udvikler og erfarer som følge af at indgå i en LGBT+familie med tre eller fire forældre.

Kapitel 5 er konklusionen og samler op på de centrale pointer fra de empiriske kapitler samt perspektiverer rapportens resultater.

Del 2 og kapitel 6 indeholder en detaljeret gennemgang af undersøgelsens metode og design.

2 LGBT+familier i Danmark

I dette kapitel undersøger vi omfang og karakteristika blandt LGBT+personer med børn. I første afsnit ser vi nærmere på LGBT+gruppen, som har børn, og hvordan den fordeler sig på seksuel orientering og kønsidentitet. I de følgende to afsnit sammenligner vi LGBT+familierne med ikke-LGBT+familier og undersøger deres familiestrukturer, socioøkonomi og trivsel.

En LGBT+familie er defineret ved, at en person fra spørgeskemaet har angivet at tilhøre LGBT+gruppen, og personen har angivet at have børn (se kapitel 1 og kapitel 6). På tilsvarende måde er en ikke-LGBT+familie defineret ved, at en person fra spørgeskemaet har angivet *ikke* at tilhøre LGBT+gruppen og har angivet at have børn. Vi kan ikke udelukke, at der vil være personer i ikke-LGBT+gruppen, som indgår i en LGBT+familie, da spørgeskemaet ikke har spurgt direkte til, om man tilhører en LGBT+familie. Andelen i ikke-LGBT+gruppen, som tilhører en LGBT+familie, vil dog være en relativt lille andel ud af gruppen af ikke-LGBT+personer, og vi forventer derfor ikke, at deres svar vil påvirke de overordnede resultater.

Formålet med den kvantitative analyse er at beskrive omfanget af og karakteristika for LGBT+familier. Først beskrives familiesammensætninger for den samlede LGBT+population og det estimerede antal familier inden for LGBT+. Dernæst fokuseres analyserne på børnefamilier defineret som familier med børn under 18 år.

Da der er respondenter i SHILD, som indgår i samme familie, har vi tilfældigt udvalgt den ene af forældrene, så der ikke indgår familier i analysen, som tæller dobbelt. Det drejer sig om relativt få personer. Analysen består dermed af udvalgte respondenter, som hver repræsenterer en familie, jf. kapitel 6.

Vejledning til læsning af tabeller: Hver tabel har en overordnet titel, der beskriver, hvad analysen omhandler, og hvilke grupper der indgår. Til at afgøre, om forskellene mellem gruppen af LGBT+ og ikke-LGBT+ er udtryk for tilfældigheder eller kan tilskrives reelle forskelle, har vi benyttet Student's t-test til test af uafhængigheden mellem to grupper. Resultatet af testene er angivet med stjerner i tabellerne, og stjernerne viser, i hvilken grad resultaterne er statistisk signifikante. Vi bruger følgende niveauer i analyserne: En stjerne (*) betyder, at resultatet er signifikant på et 5 %-niveau, to stjerner (**) betyder, at resultatet er signifikant på et 1 %-niveau, og tre stjerner (***) betyder, at resultatet er signifikant på et 0,1 %-niveau. Når vi taler om, at noget er signifikant, vil det sige, at de forskelle, der måtte være i tallene, ikke kan tilskrives tilfældigheder i data på grund af, at vi arbejder i en stikprøve og ikke i den fulde population af den danske befolkning. Når der er tre stjerner, er der således meget stor sandsynlighed

for, at de forskelle, vi ser, ikke er drevet af tilfældigheder. Se mere om den benyttede statistiske metode i kapitel 6.

2.1 Hvem er LGBT+familier med børn?

I dette afsnit ser vi først på gruppens størrelse: hvor mange blandt LGBT+ personer har børn, og hvor mange har børn under 18 år og børn under 6 år. Dernæst karakteriserer vi LGBT+gruppen med børn og ser dels på, hvor mange der er henholdsvis homo- og biseksuelle samt andet, dels på hvor mange der er trans- og ciskønnet. Gruppen af ciskønnede personer vil således indgå med en anden seksualitet end heteroseksuel, mens gruppen af transkønnet/nonbinære/andet vil indgå under forskellige seksualiteter.

Ser vi på den samlede population, som indgår i spørgeskemaet (som er begrænset til de 18-64 årige), så er 7 %, svarende til ca. 243.000 personer, i LGBT+ gruppen (se kapitel 6 for de spørgsmål, som afgrænser denne gruppe). Cirka 39 % blandt LGBT+personer har børn, mens 62 % blandt ikke-LGBT+personer har børn (se Tabel 2.1). Denne forskel er statistisk signifikant. Disse andele svarer i opvægtede tal til, at der er ca. 95.000 LGBT+personer og 2.025.900 ikke-LGBT+personer, som angiver, at de har børn. Da der kun indgår en respondent for hver familie, udgør hver person en familie, og vi omtaler dem herefter også som familier.

Blandt dem, der har børn, har LGBT+familier i gennemsnit 2,30 børn, mens det gennemsnitlige antal børn for ikke-LGBT+familier er 2,32 børn. Der er altså væsentligt færre LGBT-personer, som har børn sammenlignet med ikke-LGBT+personer, men de LGBT+personer, som har børn, har i gennemsnit stort set lige så mange børn som ikke-LGBT+personer.

Der er en lille gruppe, både blandt LGBT+ og ikke-LGBT+personer, som svarer, at de har børn, men hvor de ikke har en børnerelation i de danske registeroplysninger (som vi har adgang til).⁵ Det vil sige, at de ikke selv er (eller har været) juridiske forældre til et barn. Derudover har de ikke en registreret partner, som har børn registreret i registrene (en partner som er juridisk forælder). Denne gruppe *kan* være sociale forældre. Men uoverensstemmelsen mellem selvrapporteret forældrerolle og registerdata kan have en række forklaringer, som gør, at vi har svært ved at afgøre, om de er sociale forældre, om de har været med i familien ved barnets fødsel, eller om de har været del af en sammenbragt, ikke-registreret familie. I denne gruppe kan der fx indgå personer, der har en ikke-registreret partner, fx en kæreste/partner, som de ikke bor sammen med, der er forælder til et barn, som responspersonen også vurderer at have en forældrerolle

⁵ I dette projekt har vi adgang til information om juridiske forældre og adoptivforældre fra 1980-2020 fra fertilitetsdatabasen, adoptionsregisteret, cpr-registeret og det medicinske fødselsregister.

for. I denne gruppe kan også indgå forældre i flerforælder-familiekonstellation, hvor der fx er benyttet donor. I disse situationer er der ingen registreret relation til barnet, men forældrene kan i princippet være sociale forældre.⁶ I Tabel 2.1 ses, at andelen, der angiver at have børn, men hvor vi ikke kan finde en relation til et barn via registerdata, er højere for personer i LGBT+gruppen (1,7 %) end for personer i ikke-LGBT+gruppen (1,0 %), men forskellen er ikke statistisk signifikant. I opvægtede tal svarer det til, at der er 4.000 LGBT+familier i 2020, hvor der en forælder uden et registreret barn.

Af Tabel 2.1 fremgår det endvidere, at 24,2 % af alle LGBT+personer indgår i familier med børn under 18 år, og 12,3 % af alle LGBT+personer indgår i familier med børn under 6 år. Dette svarer i opvægtede antal til 58.300 familier med børn under 18 år og 29.600 med børn under 6 år. For ikke-LGBT+personer er 35,0 % i familier med børn under 18 år og 15,4% i familier med børn under 6 år. Når vi ser på andelen af familier med små børn (under 6 år) blandt LGBT+ og ikke-LGBT+, er disse andele altså nærmere hinanden, end når vi ser på andelen af familier, som også inkluderer store og voksne børn.

Internationalt er der lavet flere undersøgelser om LGBT+familier. For eksempel er det beregnet, at 29 % af LGBT+personer i USA har børn under 18 år (LGBT Demographic Data Interactive, 2019). I 2019 er der desuden lavet en omfattende undersøgelse i EU, hvor man har beregnet, at 14 % af LGBT+personer i EU, som lever med en partner, har børn (FRA, 2020)⁷. I EU-undersøgelsen finder man også, at Danmark er det EU-land med den højeste andel blandt LGBT+personer, der lever i parforhold, som har børn (21 %) efterfulgt af Holland (20 %) og Sverige (19 %). Disse undersøgelses resultater stemmer nogenlunde overens med denne analyses estimat på 24,2 % LGBT+personer, som har børn under 18 år (uanset om de lever i et parforhold eller ej).

⁶ Personer i denne type forældrekonstellation indgår i den kvalitative analyse i kapitel 3 og 4.

⁷ I EU-undersøgelsen er der ikke spurgt til børnenes alder.

Tabel 2.1 Andel med børn og antal børn opdelt på LGBT+ og ikke-LGBT+. Alle respondenter 18-64 år.

	LGBT+	Ikke-LGBT+
Har børn (procent)	39,3	62,4***
Antal familier (opvægtet antal)	95.000 [86.600-103.400]	2.025.900
Gennemsnitligt antal børn blandt dem med børn	2,30	2,32
Har børn, men der er ikke børn registreret (procent)	1,7	1,0
Antal familier (opvægtet antal)	4.000 [1.800-6.200]	32.700
Har børn < 18 år (procent)	24,2	35,0***
Antal familier med børn < 18 år (opvægtet)	58.300 [50.900-65.800]	1.135.900
Gennemsnitligt antal børn < 18 år blandt dem med børn under 18 år	1,84	1,81
Har barn < 6 år (procent)	12,3	15,4*
Antal familier med børn < 6 år (opvægtet)	29.600 [23.800-35.400]	498.900
Gennemsnitligt antal børn < 6 år blandt dem med børn under 6 år	1,38	1,40

Anm.: N (LGBT+) = 990, N (Ikke-LGBT+) = 16.441. Andelen, der har børn, er baseret på survey og inkluderer alle, der svarer "ja" til, at de har børn, adoptivbørn eller sammenbragte børn. I denne population indgår også personer, som ikke har et barn registreret i registre. For andelen med aldersafgrænsning benyttes information fra registre.

Note: Opvægtede antal er afrundet til nærmeste 100. 95 %-konfidensinterval i firkantede parenteser.
*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Kilde: VIVE

2.1.1 Børnefamilier – familier med børn under 18 år

Formålet med den kvantitative analyse er primært at belyse karakteristika og forhold hos familier med hjemmeboende børn. Derfor er resten af analysen afgrænset til familier, hvor der indgår børn under 18 år. Disse kaldes i analysen for børnefamilier. Jævnfør Tabel 2.1 er det opvægtede antal LGBT+børnefamilier estimeret til at være 58.300.⁸

Når vi ser på gruppen af respondenter, som har børn under 18 år, så finder vi, at 50,7 % i LGBT+gruppen har børn under 6 år, mens det tilsvarende tal for ikke-LGBT+ er 43,9 %. I gennemsnit har LGBT+familier med børn under 6 år 1,38

⁸ I gruppen af børnefamilier indgår ikke den gruppe, som angiver, at de har børn, men hvor vi ikke kan finde en relation til børn i registre (1,7 % blandt LGBT+ og 1,0 % blandt ikke-LGBT+). Da vi ikke kan finde en relation til et barn, kender vi ikke alderen på barnet, og vi kan derfor ikke kategorisere personer i denne gruppe som børnefamilie (har børn under 18 år).

børn og ikke-LGBT+familier 1,40 børn. Forskellene er ikke statistisk signifikante. Antallet af familier med børn under 6 år er beregnet til 29.600 for LGBT+gruppen og 498.900 for ikke-LGBT+gruppen.

Tabel 2.2 Andel blandt *børnefamilier*⁹ med børn under 6 år og gennemsnitligt antal børn under 6 år i familien. Opdelt på om familien er i LGBT+ eller ikke LGBT+

	LGBT+	Ikke-LGBT+
Har børn under 6 år (procent)	50,7	43,9
Gennemsnitligt antal børn under 6 år	1,38	1,40
Antal familier med børn < 6 år (opvægtet)	29.600	498.900

Anm.: 1 Familier med børn under 18 år. For LGBT+: N (alle) = 251, for ikke-LGBT+ N (alle) = 5.651

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

I Tabel 2.3 undersøges fordelingen af seksuel orientering og kønsidentitet for LGBT+gruppen med børn under 18 år.⁹ Blandt LGBT+personer med børn under 18 år er 21 % homoseksuelle, 38 % biseksuelle, 21 % har en anden seksualitet, og 21 % er heteroseksuelle (denne gruppe har en anden kønsidentitet end cis-kønnet). Blandt alle LGBT+personer med børn under 18 år er 29 % transkønnede/nonbinære/andet. Respondenterne i grupperne opdelt på seksuel orientering har umiddelbart forskellige muligheder for at indgå i en familiedannelse og få børn. For eksempel kan det tænkes, at der blandt biseksuelle kan være flere, der indgår i en såkaldt heteroseksuel kernefamilie og dermed i mindre grad oplever de udfordringer, som beskrives i kapitel 3 og 4.

⁹ Disse karakteristika undersøges hver især for at give et overblik over fordelingen blandt dem, selvom de naturligt er overlappende. Det vil sige, at de samme personer går igen i den øvre og den nedre del af tabellen. En stor gruppe blandt transkønnede/nonbinære/andet identificerer sig som heteroseksuelle, og de indgår i kategorien Andet.

Tabel 2.3 Fordeling på seksualitet og kønsidentitet. Forældre med børn under 18 år, angivet i procent.

Alle	
Seksualitet (procent)	
Homoseksuel	21,1
Biseksuel	37,7
Heteroseksuel (med anden kønsidentitet end ciskønnet)	20,7
Andet	20,5
I alt	100
Kønsidentitet (procent)	
Transkønnet/non-binær/andet	28,7
Ciskønnet	71,3
I alt	100

Anm.: N (alle) = 251

Blandt homoseksuelle, der har børn, udgør ciskønnede kvinder 65 % (ikke vist i tabel), dvs. en stor andel af disse er lesbiske. Ciskønnede mænd udgør 35 % af denne gruppe. Blandt biseksuelle, der har børn under 18 år, udgør ciskønnede kvinder 67 % og ciskønnede mænd 33 %. Overordnet er der i LGBT+gruppen 55,5 %, som er registreret som kvinder ved fødslen, mens det er 50 % for ikke-LGBT+gruppen. Der er ikke statistisk signifikant forskel på disse andele.

Tabel 2.4 viser aldersfordelingen for respondenterne med børn under henholdsvis 6 år og 18 år. Gennemsnitsalderen for LGBT+gruppen med børn under 18 år er 39,8 år, mens den for ikke-LGBT+gruppen er 41,6 år. Denne forskel er statistisk signifikant. Når vi ser på grupperne med børn under 6 år, er der ikke signifikant forskel på den gennemsnitlige alder (34,9 år for LGBT+ og 35,6 for ikke-LGBT+).

Tabel 2.4 Gennemsnitlig alder i 2020. Opdelt på, om respondenter er LGBT+ eller ikke. Kun forældre med børn under 18 år

	LGBT+		IKKE LGBT+	
	Har børn u. 18 år	Har børn u. 6 år	Har børn u. 18 år	Har børn u. 6 år
Gennemsnitsalder	39,8	34,9	41,6**	35,6

Anm.: For LGBT+: N (alle) = 251, for ikke-LGBT+: N (alle) = 5.651. Test af forskel mellem LGBT+ og ikke-LGBT+.
 *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Parforhold

Tabel 2.5 viser karakteristika af respondenternes parforhold. Respondenter er blevet spurgt til, om de havde en kæreste, partner eller ægtefælle, hvor tilfredse de er med parforholdet, hvorvidt de bor sammen, og hvor længe de har boet sammen. Overordnet er der ikke de store forskelle mellem LGBT+ og ikke-LGBT+. 88,7 % af LGBT+respondenter med børn under 18 år har en kæreste, partner eller ægtefælle, hvilket ikke er statistisk signifikant forskelligt fra de 91,5 % blandt ikke-LGBT+.

Blandt dem, der har en kæreste, partner eller ægtefælle, er 65,9 % og 68,1 % meget tilfredse med deres parforhold for henholdsvis LGBT+ og ikke-LGBT+. 81,2 % af LGBT+personer bor sammen med deres partner, mens det gælder 86,8 % af ikke-LGBT+ (forskellen er statistisk signifikant på 10 %). Nederst i tabellen vises antal år, som respondenterne har boet sammen med deres partner. Generelt har ikke-LGBT+ boet sammen i længere tid – (i gennemsnit 14,8 år) end LGBT+, som i gennemsnit har boet 13,6 år sammen med deres partner. Forskellen mellem LGBT+ og ikke-LGBT+gruppen kan sandsynligvis delvis forklares af, at LGBT+gruppen er yngre end ikke-LGBT+, se Tabel 2.4.

Tabel 2.5 Parforhold, tilfredshed og samliv. Opdelt på, om respondenter er LGBT+ eller ikke. Kun forældre med børn under 18 år.

	LGBT+	IKKE LGBT+
	Alle	Alle
Har kæreste, partner eller ægtefælle (procent)	88,7	91,5
Blandt dem i parforhold		
Meget tilfreds med parforholdet (procent)	65,9	68,1
Bor sammen med kæreste, partner eller ægtefælle (procent)	81,2	86,8
Blandt dem der bor sammen		
Antal år de har boet sammen (i år)	13,6	14,8*

Anm.: Survey-spørgsmål på, om person *har en kæreste, partner eller ægtefælle*. Blandt personer, som danner par: andel der *bor sammen med kæreste, partner eller ægtefælle, antal år de har været i parforholdet, og andel der er meget tilfreds med parforholdet*. For LGBT+: N (alle) = 251, N (1-2 familie) = 200, N (3-4 familie) = 51. For ikke LGBT+: N (alle) = 5.651, N (1-2 familie) = 4.349, N (3-4 familie) = 1.302.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Geografisk placering

Tabel 2.6 viser, hvor i landet respondenterne, med børn under 18 år, bor, baseret på deres svar til spørgsmålet om størrelse på byen, hvor de bor i 2020. Vi

ved ikke, om de bor sammen med deres børn. Overordnet er der ingen statistisk signifikante forskelle på LGBT+ og ikke-LGBT+ i forhold til bystørrelse. Blandt LGBT+ bor 18,4 % på landet, 28,2 % i mindre by, 26,0 % i mellemstor by og 27,5 % i en stor by. Til sammenligning er der blandt ikke-LGBT+ 20,9 % der bor på landet, 28,7 % der bor i mindre by, 26,5 % der bor i mellemstor by, og 23,8 % der bor i en stor by.

Tabel 2.6 Størrelse på by hvor respondent bor i 2020. Opdelt på LGBT+ eller ikke LGBT+. Kun forældre med børn under 18 år. Angivet i procent.

	LGBT+	Ikke-LGBT+
	Alle	Alle
Bopælsby		
På landet	18,4	20,9
I mindre by	28,2	28,7
I mellemstor by	26,0	26,5
I stor by	27,5	23,8
I alt	100	100

Anm.: For LGBT+: N (alle) = 251, for ikke-LGBT+: N (alle) = 5.651.
 *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Uddannelse, beskæftigelse og indkomst

I dette afsnit undersøges respondenternes socioøkonomiske baggrund ved at se på det højeste opnåede uddannelsesniveau, beskæftigelsesstatus i året og lønindkomst.

I Tabel 2.7 undersøges uddannelsesniveau for respondenterne. Det er altså ikke hele familiens uddannelsesniveau, men uddannelsesniveaut for et tilfældigt medlem af familien.

Overordnet ser uddannelsesfordelingen for LGBT+ og ikke-LGBT+ personer (med børn under 18 år) meget ens ud, men der er alligevel forskelle i andelene, når vi ser på andelen, der har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse eller en ukendt uddannelse. Der er 19,1 % af LGBT+ i denne uddannelseskategori, men kun 11,7 % blandt ikke-LGBT+. Denne forskel er statistisk signifikant. Ser vi samlet på andelen, der har en ikke kompetencegivende uddannelse (ingen uddannelse, grundskole eller gymnasial uddannelse) og erhvervsfaglig eller kort videregående uddannelse, er andelene meget ens for LGBT+ og ikke-LGBT+ gruppen, nemlig henholdsvis 58,2 % og 56,2 %.

I kategorierne med mellemlang og lang videregående uddannelse er der ikke statistiske signifikante forskelle mellem LGBT+ og ikke-LGBT+. Blandt LGBT+ har 20,7 % en mellemlang videregående uddannelse eller bachelor, og 21,1 % har en lang videregående uddannelse eller ph.d. Blandt ikke-LGBT+ er disse andele henholdsvis 22,3 % og 21,2 %.

Tabel 2.7 Højeste fuldførte uddannelse. Opdelt på, om familie er i LGBT+ eller ikke. Familier med børn under 18 år, angivet i procent.

	LGBT+	IKKE LGBT+
	Alle	Alle
Grundskole/ukendt	19,1	11,7*
Gymnasial, erhvervsfaglig eller kort videregående uddannelse	39,1	44,8
Mellemlang videregående uddannelse/bachelor	20,7	22,3
Lang videregående uddannelse/ph.d.	21,1	21,2
I alt	100	100

Anm.: Registerinformation. For LGBT+: N (alle) = 251. For ikke-LGBT+: N (alle) = 5.651.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

I Tabel 2.8 vises andelen i beskæftigelse på tværs af LGBT+gruppe. Beskæftigelsesstatus er igen angivet for respondenterne og ikke for hele familien. LGBT+ personer har generelt en lavere beskæftigelsesgrad sammenlignet med ikke-LGBT+ personer. 74,4 % af LGBT+ personer rapporterer, at de er i en form for beskæftigelse, mens denne andel er 84,9 % for ikke-LGBT+. Forskellen er større end 10 procentpoint og statistisk signifikant.¹⁰

Tabel 2.8 Beskæftigelse. Opdelt på LGBT+ eller ikke-LGBT+. Kun forældre med børn under 18 år, angivet i procent.

	LGBT+	IKKE LGBT+
	Alle	Alle
I beskæftigelse	74,4	84,9**

Anm.: Omkodet efter selvrapporeret svar til survey-spørgsmål om hovedbeskæftigelse. For LGBT+: N (alle) = 251. For ikke-LGBT+: N (alle) = 5.651.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

¹⁰ Denne sammenhæng er undersøgt i en regressionsmodel kontrolleret for køn, alder, etnicitet og uddannelsesniveau (ikke vist). Størrelsen på forskellen mindskes i en kontrolleret model, men der vedbliver en forskel på 6,5 procentpoint, som er statistisk signifikant.

Lønindkomst er undersøgt i Tabel 2.9. Dette er respondentens lønindkomst og dermed kun en proxy for familiens økonomiske situation. Den samlede familieindkomst kan potentielt afvige betydeligt fra denne, hvis fx der er medlemmer i familien, som ikke er i arbejde, eller der er stor lønforskel mellem familiemedlemmerne.

Overordnet har LGBT+ som gruppe en lavere lønindkomst end ikke-LGBT+. Blandt personer i LGBT+gruppen er den gennemsnitlige lønindkomst 341.000 kr., mens den er 406.000 kr. for ikke-LGBT+gruppen. Dette er en forskel på ca. 65.000 kr., som er statistisk signifikant.¹¹ Det er vigtigt at understrege, at flere faktorer har betydning for denne forskel. Forskelle i demografiske karakteristika som køn, alder og etnicitet samt ikke mindst uddannelsesniveau, sektor og erhvervs erfaring kan forklare noget af denne forskel. Derudover bør nævnes, at selvstændiges indkomst ikke indgår i lønindkomst.

Tabel 2.9 viser også fordelingen i lønindkomst. Overordnet viser resultaterne, at der er størrelsesmæssige forskelle i fordelingen, men at disse forskelle ikke er statistisk signifikante. Blandt LGBT+personer har 16,8 % ingen lønindkomst, 19,6 % har en lønindkomst inden for 1-249.999 kr., 14,4 % har en lønindkomst på 250.000-359.999 kr., 19,7 % har en lønindkomst på 360.000-479.999 kr., og 29,5 % har en lønindkomst over 480.000 kr. Blandt ikke-LGBT+personer fordeles det sig på henholdsvis 10,8 %, 14,9 %, 14,9 %, 25,7 % og 33,6 %. Mønsteret er, at der er flere blandt LGBT+ uden lønindkomst og i den lave lønkategori, samt at der er færre blandt LGBT+ i de øvre løn kategorier sammenlignet med ikke-LGBT+. Kun i lønkategorien 360.000-479.999 kr. er det statistisk signifikant, at der er en lavere andel blandt LGBT+ med en forskel på 6 procentpoint.

¹¹ Denne sammenhæng er undersøgt i en regressionsmodel kontrolleret for køn, alder, etnicitet og uddannelsesniveau (ikke vist). Kontrolleret for disse karakteristika er der ikke statistisk forskel på lønindkomsten mellem LGBT+ og ikke-LGBT+.

Tabel 2.9 Lønindkomst. Opdelt på, om respondenterne er LGBT+ eller ikke-LGBT+. Kun forældre med børn under 18 år, angivet i procent.

	LGBT+	IKKE LGBT+
	Alle	Alle
Gennemsnitlig lønindkomst i kr.	341.000	406.000**
Grupperet lønindkomst		
Ingen lønindkomst	16,8	10,8
1-249.999 kr.	19,6	14,9
250.000-359.999 kr.	14,4	14,9
360.000-479.999 kr.	19,7	25,7*
+480.000 kr.	29,5	33,6
I alt	100	100

Anm.: Lønindkomst for 2020 baseret på registeroplysninger. For LGBT+: N (alle) = 251. For ikke-LGBT+: N (alle) = 5.651. Gennemsnitlig lønindkomst afrundet til nærmeste 1.000.
 *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Trivsel

I spørgeskemaundersøgelsen er respondenterne blevet stillet forskellige spørgsmål relateret til deres trivsel, bl.a. om deres livstilfredshed, følelse af ensomhed og tilfredshed med deres tilværelse. I dette afsnit rapporteres resultaterne på disse forhold. Igen er det den enkeltes respondents svar, og dette svar kan være forskelligt fra, hvordan de andre familiemedlemmer eller familien samlet trives.

Tabel 2.10 viser andelen, der er meget tilfredse eller tilfredse med deres liv for tiden. Blandt alle LGBT+personer er 76,9 % meget tilfredse eller tilfredse med deres liv for tiden, mens andelen er 82,8 % for alle ikke-LGBT+personer. På trods af en forskel på ca. 6 procentpoint er denne forskel ikke statistisk signifikant på 5 %-signifikansniveau (forskellen er statistisk signifikant på 10 %).

Tabel 2.10 Livstilfredshed. Opdelt på, om respondenteren er LGBT+ eller ikke-LGBT+. Kun forældre med børn under 18 år. Angivet i procent.

	LGBT+	IKKE LGBT+
	Alle	Alle
Meget tilfreds eller tilfreds	76,9	82,8

Anm.: Survey-spørgsmål: "Alt taget i betragtning – hvor tilfreds eller utilfreds er du for tiden med dit liv?". For LGBT+: N (alle) = 251. For ikke LGBT+: N (alle) = 5.651.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

I Tabel 2.11 vises graden af ensomhed hos respondenterne ud fra en score beregnet fra UCLA-ensomhedsskalaen ligesom i Greve et al. (2022). Der er anvendt den korte version af UCLA Loneliness Scale, der baserer sig på tre spørgsmål:

- Hvor ofte føler du dig isoleret fra andre?
- Hvor ofte føler du, at du savner nogen at være sammen med?
- Hvor ofte følger du dig udenfor?

Til hvert spørgsmål har respondenterne kunne svare "sjældent", "en gang imellem" eller "ofte". Svarene er givet en pointscore, hvor respondenterne har fået 1 point for hver gang, de svarede "sjældent", 2 point for hver gang, de svarede "en gang imellem", og 3 point for hver gang, de svarede "ofte". Disse point er lagt sammen til en samlet ensomhedsscore fra 3 til 9, hvor en højere score indikerer en højere grad af ensomhed. Den gennemsnitlige ensomhedsscore for hver gruppe er vist i Tabel 2.11.

Overordnet ses det, at LGBT+personer med børn under 18 år har en højere grad af ensomhed sammenlignet med ikke-LGBT+personer. LGBT+gruppen har i gennemsnit en score på 4,4, hvilket er statistisk signifikant højere end for ikke-LGBT+gruppen med en score på 4,0.

Tabel 2.11 Ensomhed. Opdelt på, om respondenten er LGBT+ eller ikke-LGBT+. Kun forældre med børn under 18 år, angivet i procent.

	LGBT+	IKKE LGBT+
	Alle	Alle
Score for UCLA-ensomhedsskala (skala 3-9)	4,4	4,0**

Anm.: Gennemsnitlig score på et batteri af survey-spørgsmål om ensomhed. For LGBT+: N (alle) = 251. For ikke-LGBT+: N (alle) = 5.651.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Tabel 2.12 viser besvarelser til to spørgsmål om trivsel og livskvalitet. Resultatet i tabellen viser, at LGBT+personer angiver en lavere trivsel og livskvalitet sammenlignet med ikke-LGBT+personer. Generelt oplever færre LGBT+personer med børn under 18 år, at de har indflydelse på deres liv sammenlignet med ikke-LGBT+personer med børn under 18 år. Specifikt svarer 52,1 % af LGBT+personer, at de i høj grad har indflydelse på deres eget liv, hvilket er signifikant lavere end andelen på 60,5 % af ikke-LGBT+personer, der svarer dette. I den nedre del af Tabel 2.12 vises andelen, der til spørgsmålet: *"Synes du, at du har fortjent en bedre tilværelse, end den du har fået?"*, har svaret: *"Nej, sådan føler jeg ikke"*. Det vil sige, at en høj andel fortolkes positivt, hvorimod en lav andel fortolkes negativt i form af, at respondenterne føler, at de har fortjent en bedre tilværelse. For LGBT+gruppen svarer 61,5 %, at de ikke føler, at de har fortjent en bedre tilværelse sammenlignet med 72,3 % i ikke-LGBT+gruppen. Dette er en markant forskel på over 10 procentpoint og statistisk signifikant på 1 %.

Tabel 2.12 Indflydelse på eget liv og fortjent en bedre tilværelse. Opdelt på, om respondenten er LGBT+ eller ikke-LGBT+. Forældre med børn under 18 år, angivet i procent.

	LGBT+	IKKE LGBT+
	Alle	Alle
Indflydelse på eget liv		
I høj grad	52,1	60,5*
Fortjent en bedre tilværelse		
Nej, sådan føler jeg ikke	61,5	72,3**

Anm.: Øverst: Survey-spørgsmål: "I hvor høj grad oplever du, at du har indflydelse på dit eget liv?". Nederst: Survey-spørgsmål: "Synes du, at du har fortjent en bedre tilværelse, end den du har fået?". For LGBT+: N (alle) = 251. For ikke-LGBT+: N (alle) = 5.651.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

3 Udfordringer – hverdagslige og juridiske

I dette kapitel udfolder vi de hverdagslige og juridiske udfordringer, som undersøgelsens interviewpersoner oplever i mødet med det offentlige system, fordi de er tre eller fire forældre i familien.¹² Kapitlet kan ikke betragtes som en udtømmende liste eller oversigt over de udfordringer, som LGBT+familier med tre eller fire forældre i Danmark generelt kan opleve. I stedet giver kapitlet indblik i et udsnit af de udfordringer, som målgruppen kan opleve, og som undersøgelsens interviewpersoner har givet udtryk for, fylder meget i deres hverdag.

Som det vil fremgå af kapitlet, spænder udfordringerne bredt, og de hverdagslige og juridiske udfordringer optræder tæt sammenvævede, idet de juridiske udfordringer ofte betinger de hverdagslige. I afsnittene nedenfor skelner vi således ikke yderligere mellem hverdagslige og juridiske udfordringer, men udfolder dem tematisk og i tråd med den ordlyd, som undersøgelsens interviewpersoner har brugt om dem.

Vi tager afsæt i forældrenes oplevelser, når vi beskriver udfordringerne, men supplerer med indsigter fra de fagprofessionelle interviews, når det bidrager med væsentlige nuancer eller pointer.

3.1 Familiedannelse og sundhedsvæsenet

I dette afsnit udfolder vi udfordringer relateret til at stifte og etablere sig i en LGBT+familie med tre eller fire forældre. Det er en periode i familiernes liv, som er fyldt med mange bekymringer og udfordringer. Det viser tidligere undersøgelser (se bl.a. Spejlborg, 2023; Varberg, 2021; Laursen, 2008) samt dette interviewmateriale. Især kontakt med sundhedsvæsenet i forbindelse med fertilitetsbehandling, fødselsforberedelse og fødsel samt jordemoderbesøg efter fødslen udfordrer undersøgelsens interviewpersoner. Herudover er også selve processen med at beslutte sig for, hvem af forældrene der skal være de juridiske forældre, yderst udfordrende for de medvirkende forældre. Det får både forældrene og undersøgelsens fagprofessionelle til at ønske, at der tilbydes mere

¹² De udfordringer, vi beskriver, er fremkommet på baggrund af en dialog mellem os og interviewpersonerne, hvor vi først åbent spurgte til, hvilke udfordringer interviewpersonerne oplever. Herefter stillede vi opfølgende spørgsmål og spurgte direkte ind til temaer/bestemmelser/udfordringer, som vi på forhånd vidste, (potentielt) ville være en udfordring for forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre. For at se strukturen for interviewet, se interviewguiden i Bilag 2.

De udfordringer, vi udfolder i kapitlet, går på tværs af samtlige interviews, og som således er blevet nævnt af stort set alle interviewpersoner. De har med andre ord karakter af at være universelle udfordringer for undersøgelsens målgruppe samt de medvirkende interviewpersoner.

vejledning og støtte – både forud for og under familiedannelsen – til forældre, der ønsker at stifte en LGBT+familie med tre eller fire forældre.

Under udarbejdelsen af rapporten lancerede Familieretshuset, LGBT+ Danmark og Indenrigs- og Sundhedsministeriet i et samarbejde en hjemmeside med grundlæggende viden om familieretlige og sundhedsretlig lovgivning i forhold til LGBT+familiedannelse (se <https://lgbtfamilie.dk/>). Formålet med denne hjemmeside er at hjælpe LGBT+personer med at finde relevant og fagligt kvalificeret viden om bl.a. familiedannelse.

3.1.1 At fordele og dele (det juridiske) forældreskab

En central problematik for forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre er at afgøre, hvem der skal være de to juridiske forældre til barnet. Det er en smertefuld og vanskelig opgave for forældrene at stå over for, da forældrene som hovedregel allesammen ønsker sig juridisk forældreskab over deres barn.

En af undersøgelsens fagprofessionelle beskriver processen med at fordele forældreskaberne mellem forældrene således:

For at komme fra drøm til noget, der bliver mere realistisk, skal de jo afklare, hvem der ikke skal have juridisk forældreskab, og [...] nogle gange er det indlysende, men for mange er det det ikke. Derfor er det jo en proces, hvor de skal finde ud af: Hvordan vælger vi en konstellation, hvor dét, at der mangler juridisk forældreskab, betyder mindst muligt?

Fagprofessionel

Tilsvarende siger Chris følgende om hans og partnerens proces med at afklare, hvem af dem der skulle være biologisk far:

Det var noget med at veje op; hvad betyder mest, hvis jeg virkelig skal vælge? Og der havde jeg en lille bitte smule tillid til, at det betød mest for mig at være biologisk, og Dennis [Chris' partner] havde det så modsat [ville gerne være juridisk far], hvorfor det blev sådan. Det var svært, men det var ikke så svært. Det var jo heldigt; vi kunne også have stået helt fast på, at vi begge ville være biologisk [forælder]. Men så aftalte vi, at hvis vi skulle have et barn mere, så bytter vi [roller]. (Chris, biologisk og social forælder)

Som det fremgår af citaterne med henholdsvis Chris og den fagprofessionelle, handler det for forældrene i undersøgelsen om at finde den mindst dårlige løsning i forhold til, hvordan de fordeler de juridiske (og biologiske) forældreskaber. Det kan være en svær og langsommelig proces at finde frem til fordelingen af forældreskaberne, og for nogle af familierne starter processen hermed tidligt; sommetider måneder eller år før forældrene bliver enige om at stifte en familie (og barnet bliver født).

I mange tilfælde (i alt fire i denne undersøgelse) søger forældrene aktivt efter medforældre på eksempelvis hjemmesider (bl.a. Regnbuefamilier.dk) eller andre internetfora. Sommetider tages også private netværk i brug i søgen efter medforældre. I denne proces søger forældrene efter medforældre, som de deler værdier med og kan forestille sig at stifte en familie med. Men lige så vigtigt søger de efter medforældre, de kan enes med i forhold til, hvordan de fordeler de juridiske forældreskaber mellem sig. Det er ikke altid let for forældrene at blive enige herom, og mange af undersøgelsens forældre (i alt otte forældre) har stået i dilemmaet mellem at stifte familie med medforældre, som ønsker en anden fordeling af forældreskaberne (end den pågældende forælder), men som forælderen oplever at kunne stole på og have værdier tilfælles med. Så hvordan vælger man mellem disse ting: det juridiske forældreskab versus værdierne/ke-mien? Og hvem oplever oftest at befinde sig i dette dilemma?

Undersøgelsens interviewmateriale peger på, at det oftest er de homoseksuelle mænd, der står i dette dilemma – eller mænd generelt. Det skyldes ifølge mændene i undersøgelsen, at de ikke på samme måde kan få et barn på egen hånd (ligesom en kvinde kan ved brug af donorsæd og eventuelle donoræg, uanset om kvinden er single eller ej). Derfor er mændene afhængige af at finde en kvinde, der kan og vil føde barnet. De alternativer, som mændene står over for i Danmark, er at måtte adoptere (fra et land der vil lade homoseksuelle mænd adoptere) eller benytte surrogasi¹³ for at få et barn. Begge metoder beskriver undersøgelsens interviewpersoner som vanskelige og langsommelige, og ingen af dem har forsøgt at få barn ved de metoder.

Interviewmaterialet vidner i den forbindelse om, at processen med at fordele de juridiske forældreskaber i familiedannelsesfasen er svær for undersøgelsens forældre – i særdeleshed for mændene. Fire af forældrene i undersøgelsen (både mænd og kvinder) efterspørger professionel familierådgivning i familiedannelsesfasen. Forældrene efterspørger både hjælp forud for familiedannelsen til at forstå lovgivningen i forhold til forældreskab, fx hvad medmor og stedbarns adoption indebærer, hvordan hjemmeinsemination foregår, og hvilken betydning det har, om man anvender kendt/ukendt donor i forhold til at fordele (og

¹³ Begreb, der betegner den situation, hvor eksempelvis et LGBT+par, som ikke selv kan blive gravide, får hjælp fra en tredje person med en livmoder, der kan bære deres graviditet og overgive barnet til parret. I Danmark er der restriktive regler omkring surrogasi, men det er i nogle tilfælde muligt at gennemføre altruistisk surrogati, hvilket vil sige, at den gravide ikke modtager økonomisk kompensation for at bære graviditeten – i nogle kredse kendt som rugemoderskab (LGBT+ Danmark, 2021c)

få adgang til) de juridiske forældreskaber. Men også hjælp på bagkant af familiedannelsen og eventuelle varige handlinger såsom at opgive forældreskab til et barn efterspørges der hjælp til.

Generelt set oplever undersøgelsens interviewpersoner, at lovgivningen er yderst kompleks, og at det kan være svært at få den fornødne hjælp til at danne deres familie. Af den grund trækker rigtig mange af forældrene (i alt otte forældre) på egne netværker eller bekendte, der selv har stiftet en LGBT+familie med tre eller fire forældre.

Overdragelse af forældreskab

Generelt ønsker alle de interviewede forældre i undersøgelsen, at samtlige af familiens forældre kan have juridisk forældreskab over deres barn. Det er dog ikke muligt under den gældende lovgivning, og særligt fædrene i undersøgelsen (i alt fem fædre, både homo- og heteroseksuelle) har oplevet et pres i forhold til at afgive det juridiske forældreskab, såfremt de ønskede at stifte en familie med eksempelvis et homoseksuelt, kvindeligt par.

Lasse har stiftet familie med et sådant par og siger følgende om det dilemma, han har befundet sig i sammen med kvinderne tidligt i familiedannelsesprocessen:

De [mødrene] syntes, at jeg skulle afgive forældremyndighed, fordi jeg havde biologisk forældreskab til begge børn og derfor stod stærkt der. [...] Jeg gjorde mig mange tanker om at skulle afgive det juridiske, fordi jeg kunne se, at mange [fædre] fik problemer, når de gjorde det. Så skal jeg sige nej til de kvinder, jeg ser som de bedste mødre og stoler på, eller finde nogen, hvor jeg tror mindre på et godt samarbejde, men kan beholde det juridiske forældreskab? (Lasse, biologisk og social forælder)

Lasse, Hans og Chris er nogle af de fædre i undersøgelsen, som italesætter den magtubalance, der ligger i, at kvinder kan få et barn på egen hånd, fx ved brug af en donor. "Det var nok også, fordi de bare kunne få en donor, så der er en magtbalance der", uddyber Lasse.

Netop dét forhold – at kvinder kan få børn på egen hånd – viser sig i undersøgelsens interviewmateriale ved, at fem af fædrene opgiver det juridiske forældreskab, herunder også drømmen om at have det, for at kunne stifte familien med de øvrige forældre (/kvinder). Tre af undersøgelsens fædre fortæller, at opgivelsen af forældreskabet var betingelsen for at stifte familie med de pågældende kvinder.

Fædrene fortæller, at de i en vis udstrækning godt kan forstå den usikkerhed, som også er forbundet med at være partner til den fødende kvinde, idet partneren i udgangspunktet ikke har forældreskab over barnet. Fædrene har således forståelse for, at de – modsat den ikke-fødende kvinde – har en aktie i barnet i form af biologi (biologisk forældreskab), men fædrene begræder, at den ikke-fødende kvindes forældreskab skal ske på bekostning af deres eget. Fædrene ønsker, at alle parter i familien kan få juridisk forældreskab over barnet.

Fem af undersøgelsens forældre (både kvinder og mænd) fortæller, at overførslen af det juridiske forældreskab fra eksempelvis den biologiske far til den ikke-fødende forælder (typisk medmor) er et forsøg på at sikre ligestilling mellem familiens forældre. Forældrene taler om det som en måde at udligne og fordele magt. For stort set alle familierne i undersøgelsen handler det om at finde en balance og en konstellation, hvor alle families forældre oplever at 'få en bid af' forældreskabet. Her spiller henholdsvis det juridiske og det biologiske forældreskab en stor rolle, men også samvær og efternavn er betydningsfulde områder, hvor forældrene oplever at få del i forældreskabet (læs eventuelt afsnit 3.4. og 3.6).

Ikke desto mindre er det en yderst svær og ubehagelig proces at overdrage det juridiske forældreskab til en af LGBT+familiens medforældre, fortæller de tre fædre i undersøgelsen, som har gjort det. Fædrene har det fortsat den dag i dag skidt med at have gjort det (også selvom overdragelsen af det juridiske forældreskab for nogle af fædrene var betingelsen for at få barnet). En af fædrene beskriver overdragelsen af forældreskabet som *"det mest ubehagelige, jeg har prøvet. [Jeg havde det] som Abraham [i Bibelen], der stod og skulle til at stikke kniven i min søn"* (citater af Kim, biologisk og social forælder).

I den forbindelse med overdragelse af juridisk forældreskab (ved stedbarns-adoption) efterspørger undersøgelsens forældre fagprofessionel støtte, fx i form af fysiske møder i Familieretshuset eller en anden myndighed, hvor forældrene sammen med relevante fagprofessionelle (eksempelvis advokater, psykologer, børnesagkyndige mv.) kan blive klogere på processen for overdragelse af forældremyndighed og/eller forældreskab. Særligt fædrene forestiller sig, at fagprofessionel hjælp og støtte i denne proces kunne gøre dem mindre ængstelige og hjælpe til at træffe den irreversible beslutning, det er at stedbarnsadoptere sit barn væk (Adoptionsloven, 2019).

Bristede drømme og behov for fagprofessionel støtte

Der er imidlertid en række forældre, der allerede tidligt i familieplanlægningen – eksempelvis når de går og overvejer, om de skal stifte en familie med tre eller fire forældre – opgiver drømmen herom. De når med andre ord aldrig til at sætte et barn i verden. Det fortæller en af undersøgelsens fagprofessionelle, som i sit daglige arbejde rådgiver forældre, der ønsker at stifte en LGBT+familie med tre

eller fire forældre. Den fagprofessionelle afholder møder i sin praksis med de potentielle forældre, som har brug for at vende mulighederne, lovgivningen etc. Til disse møder oplever den fagprofessionelle, at en del af de potentielle forældre opgiver familieformen. Hun fortæller:

Det er en stor bekymring mange [mænd og kvinder] har [at der kun kan være to juridiske forældre], og det får nogen til at lægge det væk igen og opgive den familieform. Det er klart min erfaring. De afsøger det og vil vide, om der er muligheder for eller om jeg f.eks. tror, at det er i pipeline [...] at man kan få forældreskab til flere, og når jeg siger, at det nok ikke lige er på trapperne, så lægger de det væk igen. (Fagprofessionel)

Den fagprofessionelles erfaringer peger på to ting; for det første at det at danne en LGBT+familie med tre eller fire forældre under gældende lovgivning – hvor det kun er muligt at være to juridiske forældre – er en vanskelig beslutning for forældrene at tage. For det andet; at de forældre, der overvejer at gøre det, har brug for faglig hjælp og støtte til at nå frem til beslutningen og eventuelt processen fremadrettet.

En af undersøgelsens andre fagprofessionelle deler oplevelsen af at LGBT+forældrene i særdeleshed søger råd og sparring i den tidlige familiedannelsesproces. Den fagprofessionelle siger:

De kommer tit, før de har dannet familie. Jeg kan ikke huske særlig mange henvendelser, der er kommet, efter at familien er dannet. Det er måske kun en lille håndfuld. Der er rigtig mange, der kommer før for at sige: Hvad skal vi have styr på? Altså hvordan skal vi fordele det? Hvem skal være juridiske forældre? Og hvordan skal vi liste os – som donorer eller partnere? Og hvad skal vi gøre med økonomien og med arveting?

Fagprofessionel

Kun et begrænset antal af de medvirkende forældre har søgt professionel råd og vejledning forud for deres familiedannelse – før de er nået til sundhedsvæsenet. Mens flere af familierne har været i stand til at finde den fornødne hjælp (fx i private eller online netværk), så ønsker stort set alle familierne mere professionel vejledning forud for familiedannelsen og mødet med sundhedsvæsenet.

3.1.2 Sundhedsvæsenet

I dette afsnit udfolder vi interviewpersonernes udfordringer med sundhedsvæsenet i forbindelse med familiedannelsen. Vi beskæftiger os ikke som sådan med selve organiseringen af sundhedsvæsenet, eller hvem udbyderne af serviceydelserne er, men udfolder interviewpersonernes udfordringer i regi af sundhedsvæsenet.

Vi fokuserer på forældrenes proces med at blive gravide (fx i fertilitetsbehandling), komme til scanninger/lægekonsultationer under graviditeten, fødselsforberedelse, selve fødslen samt besøg fra sundhedsplejersken efter fødslen, da det er de områder, der udfordrer eller har udfordret undersøgelsens interviewpersoner.

Overordnet gælder det for alle undersøgelsens interviewpersoner, at de har oplevet, at sundhedsvæsenet ikke har blik for en eventuelt tredje eller fjerde (social) forælder, og at sundhedspersonalerne således har haft svært ved at rådgive forældrene samlet (fx i forbindelse med fertilitetsbehandling) eller tilbyde dem de fysiske rammer, som familierne har haft behov for (fx i forbindelse med fødslen). Ikke desto mindre har hovedparten af de medvirkende forældre oplevet sundhedspersonalerne som imødekommende og interesserede i at hjælpe forældrene. Personalerne har dog ifølge forældrene ikke haft tilstrækkelig viden om familiernes konstellation og juridiske situation til at hjælpe familierne tilstrækkeligt.

Fertilitetsbehandling

Vi indleder med at beskrive de udfordringer, som flere af undersøgelsens forældre (bl.a. Isak, Jane, Gustav, Dennis og Chris) har oplevet i forbindelse med fertilitetsbehandling. Citatet med Isak rammesætter, hvordan LGBT+familier og -forældre oplever at adskille sig fra andre familieformer (eksempelvis heteroseksuelle par), når de skal forsøge at blive gravide:

*Jeg har grinet sådan over heteroseksuelle par, der er sådan: "Det var ikke planlagt" [graviditeten]. De beslutter ikke, at de skal de have børn. De beslutter at stoppe med **ikke** at få børn [griner]. Så de har ikke haft den store beslutning. Her havde vi det svært ved at tage det sidste skridt; det med at købe sprøjten, og jeg skulle hjem til dem og sprøjte i et pestoglas, eller hvad man nu lige havde ...*

Isak, biologisk og social forælder

Som citatet med Isak illustrerer, gennemgår mange LGBT+familier en anden proces end eksempelvis heteroseksuelle par, når de gerne vil blive gravide. Naturligvis må også nogle heteroseksuelle par benytte sig af fertilitetsbehandling for at blive gravide, men Isaks pointe er, at LGBT+familier – qua at de som regel ikke indgår i romantiske forhold med hinanden og dyrker sex – i udgangspunktet er nødsagede til at anvende andre metoder såsom hjemmeinsemination eller fertilitetsbehandling.

Lovgivningen – usikkerheder og utilfredsheder

Når vi taler med interviewpersonerne om at blive gravide, bringer hovedparten af forældrene lovgivning og/eller juridiske bestemmelser på banen. Eksempelvis lovgivning i forhold til assisteret reproduktion, sæddonation samt forældreskab (inkl. forældreskabsregistrering og medmoderskab). Interviewmaterialet viser, at interviewpersonerne både er usikre på og utilfredse med den gældende lovgivning. Vi udfolder derfor i de næste to afsnit henholdsvis usikkerheder og utilfredsheder ved gældende lovgivning – set fra interviewpersonernes side – i forbindelse med fertilitetsbehandling.

Usikkerheder

Samtlige af de medvirkende forældre i undersøgelsen, som har gennemgået fertilitetsbehandling, har svært ved at gennemskue lovgivningen. Det kan ifølge andre studier af LGBT+familier forklares med, at familielovgivningen dels er kompleks, dels er i løbende udvikling (Spejlborg, 2023; Bendtsen & Hansen, 2016; Varberg, 2021). I tråd hermed oplever de medvirkende forældre selv at skulle navigere i den komplekse lovgivning, og at de fagprofessionelle, de møder forskellige steder i sundhedsvæsenet (fx i forbindelse med fertilitetsbehandling), har svært ved at rådgive dem. Af den grund bruger forældrene utrolig mange ressourcer – særligt tid – på at læse op på lovgivningen.

Dennis og Chris, som har stiftet deres familie relativt nylig, siger eksempelvis:

[I forhold til] hjemmeinsemination var der ingen vejledning eller assistance, så det var bare Google, man kunne spørge, hvad der var bedst ... Der var mange forslag [griner]. (Dennis, juridisk forælder)

Dennis læste utrolig mange paragrafer og undersøgte det ene, andet og tredje for at finde de der smuthuller – og fandt ud af, hvordan man kunne gøre det:

Det har været meget besværligt. Jeg har ikke været ked af det over det, men jeg har været frustreret. (Chris, biologisk og social forælder)

Flere af forældrene, heriblandt Jane, Isak, Dennis, Chris og Gustav, efterspørger fagprofessionelle i sundhedsvæsenet generelt – og specifikt i fertilitetssystemet

– som har kendskab til deres familiekonstellation og den juridiske situation, de befinder sig i. For eksempel i forbindelse med assisteret reproduktion, og hvordan en forælder kan blive registreret som medmoder fra start. Denne efterspørgsel kendes også fra andre undersøgelser af LGBT+familier (Spejlborg, 2023, s. 88). Det fremgår endvidere af i litteratur på området, at lettere tilgængelig information fra staten om lovgivning og procedurer i familiedannelsen kan mindske de læringsomkostninger og administrative byrder, som LGBT+forældre kan opleve i mødet med det offentlige system, bl.a. i forbindelse med familiedannelse og brug af assisteret reproduktion (Spejlborg, 2023, s. 88).

I tillæg hertil efterspørger undersøgelsens forældre én platform eller internet-side med samlet viden om familieretlig og sundhedsretlig lovgivning i forhold til LGBT+familiedannelse. På interviewtidspunktet fandtes en sådan hjemmeside ikke, men kort tid efter indsamlingen af data til undersøgelsen – nærmere bestemt den 1. marts 2023 – lancerede Familieretshuset, LGBT+ Danmark og Indenrigs- og Sundhedsministeriet i et samarbejde en sådan hjemmeside (se eventuelt <https://lgbtfamilie.dk/>). Et sådant tiltag fremhæves i litteraturen som positivt og som i stand til at nedbringe både administrative og psykologiske byrder, som LGBT+forældre kan opleve i mødet med det offentlige system (Spejlborg, 2023, s. 88f).

Ikke desto mindre har forældrene i undersøgelsen ikke været vant til at have en sådan hjemmeside til rådighed, og særligt fem af forældrene har samtidig manglet fagprofessionelle med denne viden. Det har fået nogle af interviewpersonerne (bl.a. Chris, Dennis, Isak og Jane) til at udvikle og påtage sig rollen som ekspert – eller "projektleder", som Jane italesætter det – i mødet med sundhedspersonalet. Jane fortæller:

På det tidspunkt havde vi været igennem det juridiske et par gange, så vi vidste, at lige meget, hvem vi mødte [af personalet i sundhedsvæsenet], skulle vi være projektlederne på det. De ved ikke noget; vi skal sige, hvad de skal, og hvor de skal skrive under. Og det gjorde vi så, og jeg blev gravid, og vi havde styr på det.

Jane, biologisk og juridisk forælder

Utilfredsheder

I forbindelse med at mange af forældrene, bl.a. Gustav, Hans, Dennis, Chris, Isak og Jane, på egen hånd undersøger og sætter sig ind i gældende lovgivning om fertilitetsbehandling (jf. ovenstående afsnit), bliver mange af forældrene bekendte med ordlyden af lovgivningen (Lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v., 2019), herunder hvem der (sammen) kan gå i fertilitetsbehandling.

Af lovgivningen om assisteret reproduktion fremgår det, at både enlige kvinder og par, herunder også lesbiske par, kan modtage assisteret reproduktion i det offentlige system (Lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v., 2019; Borger.dk, n.d.-b). Med andre ord foreskriver lovgivningen, at man skal være et par – såfremt man går i behandling med et andet menneske – for at kunne modtage fertilitetsbehandling i det offentlige system. Dét er et krav, som særligt fire af undersøgelsens forældre (Gustav, Chris, Isak og Jane) slår sig på, fordi forældrene hverken er ét par eller ønsker at udgive sig for at være et.

Stort set alle forældrene i undersøgelsen udtaler sig kritisk om kravet til at være et par for at kunne gå i fertilitetsbehandling sammen i det offentlige, og flere af undersøgelsens forældre (bl.a. Gustav, Hans, Dennis, Chris, Isak og Jane) mener, at lovgivningen er gammeldags, heteronormativ og diskriminerende. I stedet ønsker forældrene, at det bliver velanset og lovligt at gå i fertilitetsbehandling med en ven; hvilket er dét, som flere af forældrene i undersøgelsen mener, at de gør. Eksempelvis når en homoseksuel mand går i fertilitetsbehandling med en kvinde, som han ikke danner par med, men som han er ven med og ønsker at stifte sin LGBT+familie med – sammen med mandens ægtefælle eller partner.

Flere af forældrene, heriblandt Gustav, Hans, Dennis, Chris, Isak og Jane, pointerer i forlængelse heraf, at der bør være lige adgang og rettigheder til fertilitetsbehandling for LGBT+forældre (der får børn med en/flere nærtstående venner) og soloforældre. I begge tilfælde er der tale om en familieform, som adskiller sig fra den heteroseksuelle kernefamilie, og hvor romantisk kærlighed mellem forældrene er fraværende, siger forældrene. Tilmed argumenterer forældrene for, at der i LGBT+familien er flere forældre til at tage sig af barnet, hvilket forældrene mener, alt andet lige må være positivt både for barnet og samfundet.

En af undersøgelsens forældre, Chris, siger følgende om forskellen i adgang til fertilitetsbehandling for en LGBT+forælder og en solomor:

For eksempel kan en enlig kvinde gå i fertilitetsbehandling selv, men en enlig kvinde med sin ven, som er gift med en anden, kan ikke få lov at gå i fertilitetsbehandling. Det synes jeg er underligt. Hvorfor skulle det være bedre? [...] det må være, fordi nogen synes, at vores familie er en dårlig idé.

Chris, biologisk og social forælder

I forlængelse heraf siger flere af undersøgelsens forældre, heriblandt Isak, Chris og Dennis, at der i det retlige system må findes en anden måde at sikre eller administrere befolkningens 'forplantnings-

mæssige sundhed' (herunder hvem og hvor mange der må få børn sammen), hvis det er dét, som kravet om at indgå som et par hidtil har haft til formål. I sin nuværende form er kravet om at være et par udelukkende diskriminerende, mener forældrene. De oplever, at kravet snarere er et etisk spørgsmål mere end en praktisk foranstaltning eller umulighed at løse, og de ønsker, at kravet tages op til revision.

Vi har i hhv. den røde tekstboks (til venstre) og hvide tekstboks (nedenfor) fremhævet to af forældrenes oplevelser med at blive visiteret til og gennemgå fertilitetsbehandling ud fra præmissen om at danne par med den person, de går i fertilitetsbehandling med. De to eksempler er begge relativt nye (dvs. ikke går langt tilbage i tid) og er illustrative for flere af undersøgelsens forældre. Eksemplerne viser overordnet, at forældrene lyver om deres familiekonstellation for at modtage fertilitetsbehandling, men at forældrene har det skidt med at lyve herom.

Ja vi skulle være et [kæreste]par, og det var da lidt akavet... Jeg skulle lyve for personalet på hospitalet. [...] Da jeg ringer og siger "Min veninde" [i forbindelse med fertilitetskonsultation] det må man åbenbart kun på Rigshospitalet, så jeg ringer igen dagen efter og siger "Min kæreste", og så gik det hele. Så vi kørte bare, som om vi var kærester – lavede lidt skuespil ... Jeg hader at lyve, men det var den vej, vi skulle. [...] Det var meget grænseoverskridende at skulle lyve i det offentlige rum, og der sad jo også andre par hos jordemoderen, og der sagde vi faktisk ret hurtigt, at vi var et vennepar, og det forstod de.

Isak, biologisk og social forælder

Held i uheld

Interviewmaterialet rummer eksempler på forældre, der har kastet sig ud i processen med at blive gravide – og gennemgå fertilitetsbehandling – uden helt at have styr på gældende lovgivning, særligt i forhold til registrering af medmoderskab. Det gælder for bl.a. Jane, Isak, Gustav, Dennis og Chris, hvilket har givet flere af dem udfordringer og dyrekøbte erfaringer.

Processen med at blive registreret som medmoder finder sted inden selve behandlingen med assisteret reproduktion. Registreringen indeholder bl.a. et krav om, at der forud for behandlingen skal gives skriftligt samtykke til behandlingen fra parret, der skal være forældre sammen (Børneloven, 2019; Spejlborg, 2023, s. 9). Herudover skal samtykket også indeholde en erklæring om, hvem af forældrene der skal være medmor. To blanketter (blanket 8 eller 9) skal i den forbindelse udfyldes og underskrives (se eventuelt henholdsvis Familieretshuset, 2019a, 2019b). Det er desuden et krav, at behandlingen med assisteret reproduktion skal være foretaget under en sundhedspersons ansvar. Såfremt der fødes et barn, hvor der *ikke* er taget højde for reglerne om medmoderskab forud for behandlingen med assisteret reproduktion, vil medmoderskabet som udgangspunkt ikke træde i kraft ved barnets fødsel. I stedet vil donoren, såfremt denne er kendt, blive registreret som barnets far, og barnets medmor ville skulle stedbarnsadoptere for at blive medmor (læs eventuelt mere om lovgivningen og processen hos LGBTfamilie.dk, n.d.-e).

Netop fordi processen med at blive registreret som medmor forekommer en anelse kompleks – i hvert fald for de uindviede – har flere af de medvirkende forældre, bl.a. Jane, Isak, Gustav, Dennis og Chris, kastet sig ud i processen med at blive gravide ved hjemmeinsemination uden helt at have styr på kravet om en sundhedspersons tilstedeværelse eller uden at have underskrevet de fornødne blanketter forud for processen.

Man må jo ikke få hjælp gennem det offentlige som vennepar, men [...] vi har heldigvis et sundhedssystem, som ser virkeligheden mere, som den er, end et juridisk system, der bliver ved med at holde fast i systemer og kasser, som er mere eller mindre forældet.

Vi fik en henvisning fra vores læger og fik hjælp på en fertilitetsklinik til, at hun blev gravid med min sæd.

Det lykkedes fordi I ikke sagde noget? Nej, vi var bare ærlige. Det er svært for os at lyve, så vi sagde det faktisk, som det var, og så måtte de sige nej. Men de sagde: "Fra nu af, så er I et par."

Gustav, social forælder til barn nr. 1 og juridisk samt biologisk til barn nr. 2

For et par af familierne var (u) ”heldet med dem”, som de selv beskriver det, idet de mistede graviditeterne, de havde opnået hjemmefra, og hvor de *ikke* levede op til kravene for registrering af medmoderskab ved barnets fødsel. Herved fik familierne ’en ny chance’ for at blive gravide på den retmæssige måde, hvor de levede op til kravene for registrering af medmoderskab. I den proces – eller i anden omgang – søgte disse familier ind forbi fertilitetssystemet for at kunne leve op til kravet om en sundhedspersons tilstedeværelse under den assisterede reproduktion.

Jane fortæller, hvordan tabet af en graviditet (opnået derhjemme) var ”held i uheld”:

Fordi at vi ikke havde fattet det, startede vi med hjemmeinsemination, hvor jeg blev gravid ... Uheldigvis fik jeg så en abort, men det var held i uheld, for hvis det var blevet et barn, kunne [medmor] ikke blive forælder [fra start]. Derefter vidste vi, at vi skulle igennem fertilitetssystemet.

Jane, biologisk og juridisk forælder

Flere af forældrene, bl.a. Isak, Jane, Gustav, Dennis og Chris, beskriver fertilitetsprocessen som udfordrende og oplever ikke at have modtaget den fornødne hjælp eller støtte fra de personaler, de har mødt i sundhedsvæsenet. Blandt andet i forhold til registrering af medmoderskab har tre af undersøgelsens forældre følt sig alene og på bar bund. De har *ikke* oplevet, at sundhedspersonalerne har haft indsigt i de blanketter (8 og 9) eller selve processen for registreringen af medmoderskab, hvorfor personalerne ikke har kunnet vejlede familierne heri. I den forbindelse har flere af forældrene gjort sig nogle dyrekøbte erfaringer, såsom ikke at have registreret medmoderskabet korrekt forud for behandlingen med assisteret reproduktion og af den grund har været nødt til at vente 2,5 år på at kunne stedbarnsadoptere barnet. Det er dog ’kun’ to forældre i undersøgelsen, som har disse – indgribende – erfaringer.

Lægekonsultationer og scanninger inden fødsel

I forbindelse med lægekonsultationer og scanninger under graviditeten beretter de medvirkende forældre og fagprofessionelle om udfordringer i forhold til, hvor mange der må være inde i lokalet. De fortæller, at der kun må komme én pårørende med ind til konsultationerne, såfremt de finder sted i offentligt regi. Det udfordrer selvsagt forældrene i undersøgelsen, idet de alle sammen ønsker at

være en del af disse møder. Chris, som er biologisk og social forælder i en familiekonstellation med tre forældre, fortæller følgende om sin oplevelse med ikke – i udgangspunktet – at få lov til at komme med ind til en scanning:

Da vi gik til scanning på hospitalet, så skulle vi jo ... Ikke overtale dem, men de skulle lige overveje, om vi alle tre måtte komme med ind til scanningen. Der var for eksempel en [medarbejder], der sagde: "Nu bøjer jeg jo reglerne", og så skulle jeg stå og sige tak, fordi jeg måtte komme med ind til scanningen. Det var super provokerende, så der er jo nogle ting ... Jeg ved godt, at de har et system, de skal følge, fordi det er besluttet, at det er sådan, det er, men der er da ting, hvor jeg sådan ... hvor jeg syntes, at det var udfordrende. (Chris, biologisk og social forælder)

Som citatet afspejler, bliver Chris provokeret af at skulle udvise (falsk) taknemmelighed over at få lov til at komme med ind til scanningen. Chris' oplevelse ligger til orientering ikke langt tilbage i tid.

Ifølge en af de fagprofessionelle i undersøgelsen handler begrænsningen på maksimalt én pårørende ofte om de fysiske rammer, som konsultationerne finder sted under. Hun siger:

Scanninger vil jeg sige, nok ikke i det private, men i det offentlige, foregår det ofte i meget små rum, og der kan det være svært at finde plads til alle. Der er også rigtig mange steder en regel om, at man kun må have én pårørende med ind, så det er et sted, hvor de [forældrene] også skal trippe lidt eller presse på. (Fagprofessionel)

Som citatet afspejler – og som også var tilfældet for Chris – må forældrene forsøge at overtale personalerne til at komme med ind til scanningerne. Særligt fire af undersøgelsens interviewpersoner har benyttet sig af denne strategi og er således kommet med ind til scanningerne. Ikke desto mindre oplever forældrene ubehag herved, og de problematiserer, at det er på personalernes nåde, at de får lov til at komme med ind til scanningerne.

Fødselsforberedelse inden fødsel

Interviewmaterialet afslører, at enkelte af undersøgelsens forældre har oplevet udfordringer i regi af kommunal fødselsforberedelse, idet disse tilbud som hovedregel kun har været åbne for to forældre pr. barn (eller én pårørende pr. fødende). Det har de medvirkende forældre løst ved enten at dukke op på skift eller ved at tilkøbe et privat fødselsforberedelseskursus, hvor der ikke har været en begrænsning på antallet af forældre. Hans, som har fået barn inden for de seneste par år, siger fx:

Den ene gang var [juridisk far] med, og den anden gang var det mig, og der var intet problem, og så tilkøbte vi noget andet [...], og der fik vi lov at være tre, men det var privat. Jeg tror ikke, vi prøvede det, vi fik tilbudt [kommunalt], da der ikke var plads til, at vi var tre.

Hans, social forælder

En af undersøgelsens fagprofessionelle uddyber – med afsæt i de konsultationer, hun har haft med LGBT+forældre i sin familierådgivning – at både offentlige og private fødselsforberedende tilbud har smuthuller og begrænsninger. Hun siger:

I det offentlige møder man bare op i et auditorium, og i princippet må man ikke have mere end én med, men der er ikke nogen kontrol, så mange gør det bare alligevel [dukker op flere end to], men i princippet må de ikke, og det er en udfordring. I det private har jeg mange eksempler på, at der er steder, hvor forældrene skal argumentere – når de tilmelder sig tre eller fire personer – for, at de ikke vil betale dobbelt. "Nå, nu melder vi os til, men vi er tre eller fire", siger forældrene, men så får de svaret: "Så skal I betale dobbelt"; "men det vil vi ikke", siger forældrene så. Der er så også andre steder i det private, hvor de omfavner det totalt, men det kan godt være en udfordring. (Fagprofessionel)

Fødselsforberedelse er således endnu et område, hvor LGBT+familier med tre eller fire forældre kan opleve udfordringer, og hvor de kan se sig nødsaget til at tilkøbe et privat tilbud, hvor alle forældre er velkomne. Det er dog ikke alle LGBT+familier med tre eller fire forældre, der har eller prioriterer at bruge deres økonomi herpå.

Fødsel

Flere af undersøgelsens forældre, bl.a. Isak, Jane, Helena, Chris og Dennis, beretter om en række udfordringer relateret til selve fødslen og indlæggelsen efter denne. En af udfordringerne, som et par af forældrene har oplevet, vedrører, hvem og hvor mange der har måttet være med til selve fødslen.

Chris og Isak, som begge har fået børn inden for de seneste par år, har oplevet, at der i forbindelse med fødslen af deres børn kun måtte komme én pårørende med ind til fødslen. Ifølge dem selv og en af undersøgelsens fagprofessionelle

var årsagen hertil ekstraordinære omstændigheder såsom et akut kejsersnit eller covid-19-pandemien. Den fagprofessionelle forklarer, at der ved akutte kejsersnit træder andre regler i kraft (at der kun må komme én pårørende med), og at det plager de familier, der befinder sig i denne situation. Hun siger:

*Det kan være en graviditet, hvor de finder ud af, at hvis det skal være akut kejsersnit, må der kun komme én med ind. Det kan fylde rigtig meget for dem i slutningen af graviditeten, og de bliver bange for, hvis der er komplikationer, så kan det være, at de ikke kan være med til deres barns fødsel. [...] Jeg lige haft en [sag med en] familie [der har befundet sig i den situation], og vi har klaget og ringet og skrevet og forsøgt alt muligt, og det var bare rigtig træls. Det var en træls ting at bruge de sidste uger af deres barsel på; at de skulle være så kede af det og skulle tvinges ud i de der umulige valg.
(Fagprofessionel)*

For både Isak og Chris lykkedes det imidlertid dem begge at komme med ind til deres børns fødsler, men de oplevede, at det var kun på grund af velvillige medarbejdere i sundhedsvæsenet, som gennemtvang beslutningen – og bøjede reglerne.

Isak og Chris fortæller om deres oplevelser med fødslen af deres børn:

*Jeg må ikke være med til vores fødsel, fordi der er covid-19, og der måtte kun være én med. Vi prøver at søge dispensation, men det er ikke nok at være far [biologisk forælder] [griner]. Så vi beslutter at lave hjemmefødsel, for så må man godt, men det bliver en kompliceret fødsel, og så må jeg ikke komme med ind på hospitalet, men så ringer jordemoderen ind og spørger og får nej, og så var hun sådan i telefonen: "Vi kommer alle fire!" Men hvis ikke det havde været for én, der brød reglerne, så havde jeg ikke ret til at se mit barns fødsel.
(Isak, biologisk og social forælder)*

Under fødslen kunne vi godt se, at det begyndte at ligne kejsersnit, og der var vi ikke klar over, at der ikke må komme to med ind til kejsersnit. Der må komme én med ind, men vi havde vi en jordemor, [...] som vred armen om på dem [på fødegangen] og sagde: "Det skal de [have lov til]. Der er kommet sådan nogle store fødestuer, og det kan ikke passe, at der ikke er plads", og så fik vi begge lov. Men vi kunne lige så godt have stået [i den situation], hvor der var en der sagde: "Det vil jeg ikke have". (Chris, biologisk og social forælder)

I tillæg hertil kan sociale forældre, som ikke deltager i selve fødslen, ikke ringe ind til hospitalet og få information om, hvordan fødslen er forløbet, hvis den sociale forælder ikke er partner til den fødende. Det har hospitalet ikke lov til at

udtale sig om, forklarer en af undersøgelsens fagprofessionelle. *“Du har ikke ret til at ringe og spørge om, hvordan moderen har det. Det må de ikke sige. Det må de ikke oplyse dig om, og det er jo også en udfordring”*, siger den fagprofessionelle.

En anden udfordring, som enkelte af undersøgelsens forældre, bl.a. Helena, Jane og Isak, har oplevet, vedrører indlæggelsen efter fødslen. Her beretter forældrene om, at barselshotellerne eller barselsafdelingerne på hospitalerne ikke har haft plads til samtlige tre eller fire forældre. Helena, som blev mor inden for de senere par år, siger:

Da [barn] blev født, var de bange for infektion, så vi skulle overnatte der, og så blev [social far] den første nat nødt til at sove på gulvet, hvor [juridisk far] og jeg havde en seng. Der havde de ikke lige styr på, hvem der var hvem, så vi fik bare en stue med to [enkelt]senge. Men på nat nummer to kom der en jordemor i al hemmelighed med en foldemadræs ... Det var lidt absurd, synes jeg, at vi ikke bare kunne få en madras i første omgang.

Helena, biologisk og juridisk forælder

Citatet illustrer, at undersøgelsens forældre (særligt fem forældre) udfordres tidligt i familiedannelsesprocessen, og at de i høj grad klarer sig gennem processen ved hjælp fra sundhedspersonale, der har været fleksible i forhold til at imødekomme deres familiekonstellation.

Ammevejledning og besøg af sundhedsplejerske efter fødsel

Enkelte af undersøgelsens interviewpersoner har oplevet udfordringer i mødet med de sundhedsplejersker – og det offentlige system bag – der har besøgt forældrene i tiden efter fødslen. Det har især drejet sig om udfordringer i forhold til ammevejledning og screening for efterfødselsreaktioner hos forældrene.

I forhold til ammevejledning beretter en enkelt familie i undersøgelsen om en nylig udfordring med ikke at kunne få ammevejledning til mere end én person/den fødende i kommunalt regi. I den konkrete situation ønskede familien, at begge barnets mødre (inkl. medmoren, som ikke havde født barnet) kunne få vejledning fra den kommunale sundhedsplejerske i at få amningen op at køre. Det kunne familiens kommune imidlertid ikke imødekomme, angiveligt ud fra et

ressourcehensyn, hvilket ærgrede familien, som endte med at tilkøbe en privat ammevejleder.

Hvad angår screening for efterfødselsreaktion problematiserer to af undersøgelsens forældre, Dennis og Chris, at sundhedsplejerskerne, som har besøgt dem efter fødslen, ikke havde blik for samtlige af familiens forældre. Den sociale forælder (i dette tilfælde Chris) fremgik ikke af sundhedsplejerskernes journaler og ville ikke været blevet screenet for efterfødselsreaktioner, hvis ikke Chris og medforældrene havde gjort opmærksom på ønsket herom. Chris' og familiens erfaring er relativt ny, dvs. den går ikke langt tilbage i tid.

Dennis fortæller om sin og familiens oplevelse med at blive screenet for efterfødselsreaktion:

For eksempel skal sundhedsplejersken komme ud efter en fødsel, og så laver de en screening på forældrene for at se, om der er nogle efterreaktioner – og det kan både være hos moren eller faren. Men deres system kunne slet ikke håndtere, at der var tre forældre. Så det var kun [mor] og én af os [fædre], der kunne udfylde den. Men fordi vi havde forberedt hende [sundhedsplejersken] på det, så havde hun printet en til ud hjemmefra, som jeg så kunne udfylde og gennemgå manuelt, for den kunne ikke komme med ind i det offentlige system. (Dennis, juridisk forælder)

Adspurgt, hvorvidt Dennis og familien vidste, om de alle sammen kunne få hjælp, såfremt de alle tre udviste tegn på efterfødselsreaktion, jf. screeningen, svarede Dennis:

Ja, det ved jeg ikke? Hvis det havde været [social far], [så ved jeg ikke] om han ville kunne blive henvist til noget. Men der var vi heldigvis ikke. Men vi kunne ikke begge komme ind i computeren [griner], vi passede ikke ind i skemaet ... (Dennis, juridisk forælder)

Citatet med Dennis er illustrativt for mange af de medvirkende familiers situation; de passer ikke ind i systemerne (fx screeninger for efterfødselsreaktioner) og er selv nødt til at gøre de fagprofessionelle, de møder, opmærksom herpå. Forældrene fortæller, at det er udmattende at sørge for at være på forkant med systemerne og forklare personalerne, de møder, om deres familiekonstellation. Ikke desto mindre forklarer forældrene om det "hver gang, [da] det jo ikke er noget, der giver sig selv", siger Dennis (juridisk forælder), og forældrene gør det, fordi de ønsker at "undgå pinlige situationer". (Dennis, juridisk forælder)

3.2 Orlov og fravær

I dette afsnit udfolder vi udfordringer relateret til, at undersøgelsens sociale forældre ikke har (haft) lovgivningsrettigheder såsom barsels- og forældreorlov på dagpenge samt overenskomstbestemte rettigheder såsom omsorgsdage, fri ved barns sygdom og barsels- og forældreorlov med fuld løn.

Afsnittet vil overordnet illustrere, at undersøgelsens forældre er kritiske over for, at de sociale forældre ikke har ret til omsorgsrelateret orlov og fravær. Forældrene oplever, at de sociale forældre afskæres mulighed fra at tage del i forældreskabet samt bekymrer sig om, hvorvidt de sociale forældre kan opnå en tæt tilknytning til barnet, særligt mens barnet er lille.

Helena siger eksempelvis følgende:

Det med at have barsel med alle forældre betyder helt vildt meget – også barns 1. sygedag – der er en masse omsorgsting, hvor [barn] går glip af noget, og hvor det faktisk får den her sociale betydning. At [social far] aldrig kan tage 1. sygedag, det gør, at der igen er et lille bitte sted, ligesom [...] barsel, hvor de ... Jeg tror, at det er det der med, at de sjældent er alene de to, hvor vi andre ofte er alene med [barn].

Helena, biologisk og juridisk forælder

Vi indleder med at beskrive forældrenes udfordringer ved ikke at have barsels- og forældreorlov og afslutter afsnittet med at belyse forældrenes udfordringer relateret til ikke at have omsorgsdage og fravær i forbindelse med barns sygdom.

3.2.1 Barsels- og forældreorlov

På interviewtidspunktet er det fortsat kun de to juridiske forældre, der har ret til orlov og dagpenge ved barsel.¹⁴ Pr. 1. januar 2024 kan forældreorloven imidlertid deles med op til to sociale forældre. Det blev besluttet i forbindelse med aftalen om implementering af EU's orlovsdirektiv og ligestilling af orlovsrettighe-

¹⁴ Løn under orlov er overenskomstbestemt, mens modtagelse af dagpenge er lovgivningsbestemt (Barselsloven, 2022).

der mellem forældre og øremærket forældreorlov (Lov om ændring af barselsloven, 2022). Idet lovgivningen endnu ikke er trådt i kraft, har de medvirkende forældre ikke haft gavn af den, og afsnittet afspejler således den nuværende situation, hvor det blot er to juridiske forældre, der har haft ret til orlov og dagpenge ved barsel.

Interviewmaterialet viser, at barsel har stor betydning for de medvirkende forældre, uanset om det er forældre med eller uden juridisk forældreskab. De fortæller, at barsel har stor betydning for familiens forudsætninger for at etablere sig i en ny tilværelse med et barn, hvor forældrene hver især og i fællesskab skal lære barnet og hinanden at kende.

Særligt otte af undersøgelsens forældre – og i særdeleshed de sociale forældre – bekymrer sig over, hvorvidt de kan opnå tilknytning til deres nyfødte barn, såfremt de ikke har barsel eller orlov fra deres arbejde. Af den grund har samtlige medvirkende forældre taget en form for barsel eller orlov fra deres arbejde, til trods for at de sociale forældre selv har skullet finansiere dette. Hans, som er social forælder, fortæller:

Jeg tog – fysisk – nogle ugers barsel, så vi alle havde tid med hende, og de første tre måneder boede vi sammen i vores sommerhus, og det kunne vi, fordi at vi er freelance. Så vi havde den mulighed, og det føltes også som en barsel på en måde. (Hans, social forælder)

Som det fremgår af citatet, er Hans' og hans medforældres muligheder for at holde barsel betinget af, at de arbejder freelance. De har således selv finansieret og tilrettelagt deres barsel. Det er en mulighed, som ikke alle LGBT+familier med tre eller fire forældre har, vedkender flere af de medvirkende forældre. Flere af forældrene, bl.a. Hans, Gustav, Bente, Fie, Lasse og Jane, pointerer, at de er ressourcestærke – i bred forstand – og har klaret sig på trods og ikke på grund af det offentlige system. Jane, som er biologisk og juridisk forælder, siger:

I vores historie har det ikke haft de konsekvenser [at biologisk og social far ikke har haft barsel], fordi vi har løst det og haft ressourcer, overskuddet og økonomien til at vi alle har kunnet arbejde deltid [...] men jeg kan meget vel se, at hvis man ikke havde de ressourcer, og hvis vi havde tre fuldtidsjobs, så havde det været en kæmpe forskel, at han [biologisk og social forælder] ikke havde retten til barsel. (Jane, biologisk og juridisk forælder)

Fire andre af undersøgelsens forældre er ligesom Jane og hendes medforældre gået ned i tid og har arbejdet deltid i barnets første måneder og år. Det har bl.a. været muligt, fordi forældrene og familien som helhed har haft økonomi og øvrige ressourcer til at klare sig for.

For enkelte af de medvirkende forældre har spørgsmålet om barsel, og hvem der har haft det mest fleksible job, og/eller hvem der har kunnet gå ned i tid eller arbejde hjemmefra, spillet ind på, hvordan de har fordelt de juridiske forældreskaber mellem sig. Det er bl.a. tilfældet for Chris og Dennis, der danner par, og som henholdsvis er barnets juridiske og biologiske forældre. For deres vedkommende spillede Chris' fleksible arbejde en betydning for, at Dennis fik det juridiske forældreskab, så Dennis – lovligt – kunne få barsel fra sit arbejde. Chris fortæller:

Da vi snakkede om, hvem der skulle være juridisk forælder, og hvem der skulle være biologisk forælder, så var det også helt klart næstmest for mig ikke at skulle være juridisk forælder, fordi jeg havde tid nu, hvor han er helt lille. Det var vigtigt for Dennis, at han kunne få barsel [...] det er en mindre ... mindre indgribende for mig lige nu med det her barsel. Så kommer der så alt muligt andet: hvem må tage ham til lægen og alt sådan noget, som selvfølgelig kan være svært for mig, men lige nu er det helt fint, når han er så lille, så er det fint. Jeg er på deltidsbarsel, kan man sige; jeg siger bare, at jeg er lidt mindre på arbejde. (Chris, biologisk og social forælder)

Som det fremgår af citatet, foretog Chris og Dennis en afvejning af, hvem det betød mest for at have det juridiske forældreskab. Denne beslutning var ikke let, og som det også fremgår af citatet, spekulerer Chris over, hvad det kommer til at betyde for ham og hans muligheder for at tage vare på sit barn – eksempelvis hvis han skal tage sit barn til lægen – nu hvor han ikke har det juridiske forældreskab.

Barslen bliver således endnu et område, hvor forældrene bliver konfronteret med, at deres familiekonstellation adskiller sig fra majoritetens, og hvor systemerne (endnu) ikke tilgodeser dem og deres familieform. Adspurgt til den nye forældreorlov, der træder i kraft pr. 1. januar 2024, og som vil tillade, at op til 26 uger af forældreorloven skal kunne deles med op til to sociale forældre, udtaler særligt fire forældre, Jane, Isak, Dennis og Chris, sig positivt. Jane siger bl.a.:

Det vil hjælpe os, hvis vi får et barn mere. Det er det helt rigtige: at vi skal kunne det [dele forældreorloven]. (Jane, biologisk og juridisk forælder)

Der er dog også enkelte forældre, Hans og Fie, som har forbehold over for sådanne 'mindre' lovændringer – såsom at kunne dele forældreorloven med to sociale forældre, idet de ikke oplever, at det vil løse forældrenes og familiernes samlede udfordringer. De ønsker ikke "lappeløsninger", som de kalder det, men en fuld anerkendelse af deres forældreskab, og at der kan være flere end to juridiske forældre. Hans udtaler:

Den snak om barsel – og at man har åbnet op for det – ser jeg som en god udvikling og et fint skridt, men jeg synes også, at det er lidt en hån, at man ikke ser helt basalt på lovgivningen i forhold til flerforældreskab. At man går ind og åbner for barsel – ja, fint nok, at nogen kan få barsel, og jeg kan blive kaldt medfar, men hvad med at anerkende mig som forælder i stedet for? Hvad med at starte der?

Hans, social forælder

Opsummerende peger afsnittet på, at barsel betyder meget for familierne og i særdeleshed for de sociale forældre, som ikke har ret til orlov og dagpenge ved barsel. Forældrene bekymrer sig om, hvordan de sikrer en stærk tilknytning til barnet og får skabt nogle gode interne relationer i familien i de første måneder eller år af barnets liv, såfremt de *ikke* har barsel.

3.2.2 Omsorgsdage og fravær i forbindelse med barns sygdom

Muligheden for at have omsorgsdage og fravær i forbindelse med barns sygdom fylder for de medvirkende forældre, og i særdeleshed de sociale forældre, der ikke har ret til betalt fravær fra deres arbejdspladser.¹⁵

Hvor det forrige afsnit om barsel illustrerede, at forældrene uden ret til orlov og dagpenge ved barsel bekymrede sig over familiedannelsen og den første tid i barnets liv, vedrører dette afsnit hele barnets liv og opvækst. Med andre ord en anden og længere periode i barnets og familiernes liv, hvor forældrene ønsker at kunne tage del i forældreskabet ved fx at kunne tage omsorgsdage og have fravær i forbindelse med barns sygdom. De sociale forældre – i særdeleshed – bekymrer sig om, hvilken relation de kan have til barnet, såfremt de ikke kan tilbringe tid med barnet, når der er behov for det, fx i tilfælde af sygdom.

Netop af den grund, og fordi forældrene ønsker at tage del i forældreskabet, sørger samtlige af de medvirkende forældre for at få fri fra deres arbejde, når der er behov for det. Det sker dog ofte på mere eller mindre ureglementeret vis; enten ved at forælderen selv melder sig syg eller lyver om, hvilket af sine børn der er syge. Sidstnævnte er dog kun en mulighed for de forældre, der har mere end ét barn, og som endvidere er juridisk forælder til det andet/tredje/etc. barn. I disse tilfælde kan forælderen finde på at lyve og sige, at det er barnet, som

¹⁵ Omsorgsdage og fravær i forbindelse med barns sygdom er overenskomstbestemt (se fx Borger.dk, n.d.-a).

forælderen har forældreskab over, som er sygt, selvom det egentlig er det barn, som forælderen er social forælder til.

Isak og Gustav – der begge er sociale forældre – fortæller om, hvordan de føler sig nødsagede til at lyve:

Så må jeg jo melde mig syg [...] men vi har snakket om det, og lige nu er mig og [mor] på deltid, så vi kan være relativt fleksible, men det har været oppe at vende ... og det er i overvejelserne; om jeg skal spørge min arbejdsgiver, om jeg godt må få én sygedag, eller skal jeg lyve om det. (Isak, biologisk og social forælder)

Jeg har ikke turdet spørge, og det er underligt, for jeg har ikke en chef, som ikke er meget åben, og som man ikke kan tale med, men jeg er bange for et nej. [...] Jeg tror, at hvis [barn nr. 1] var syg, ville jeg sige at [barn nr. 2] var syg, bare for ikke at skulle ud i den klemme. Jeg kunne også tage den på forkant og sige: "Nu skal du høre, jeg ser mig selv [som forælder til det her barn], men juridisk er jeg det ikke rigtig". Men det er jo min chef, og jeg er meget opmærksom på, hvad der er gældende lov, og at min chef ikke skal have den imod mig. Så den situation putter jeg ikke mig selv i. (Gustav, social forælder til barn nr. 1 og juridisk samt biologisk til barn nr. 2)

Det er dog langt fra omkostningsfrit for de medvirkende forældre at lyve, og mange af dem har det ikke godt med at gøre det. Alligevel gør flere af dem det, og Gustav uddyber hvorfor, da interviewereren spørger ham, hvad det koster ham – i overført betydning – at lyve:

Det koster noget for mig selv, for mig som person koster det mig noget. Ikke i virkeligheden; der kan jeg kan godt lave en hvid løgn, men jeg ser mig selv som et ærligt menneske, også over for min arbejdsplads, så det med at – i ingen andre hensigter kunne jeg finde på at lyve, men jeg tror godt jeg kunne dér, og det er, fordi det handler om mit barn.

**Gustav, social forælder til barn nr. 1 og
juridisk samt biologisk til barn nr. 2**

Endelig er der dog også en lang række interviewpersoner, heriblandt Kim, Chris og Lasse, der oplever at have imødekommende chefer eller arbejdspladser, der tillader høj grad af fleksibilitet i deres ansættelser, så forælderen kan passe sit barn, når der er brug for det. Det giver dem imidlertid ikke omsorgsdage eller

betalt fravær, men frihed til at flekse ind og ud af deres arbejde, så de kan være der for deres barn. Ifølge interviewpersonerne hænger det imidlertid sammen med, at de er pligtopfyldende medarbejdere, som passer deres arbejde og sommetider arbejder over. Kim er en af de forældre, der har oplevet at have en imødekommende arbejdsplads. Han fortæller:

Jeg var privilegeret, da jeg arbejdede på [arbejdsplads]. Jeg arbejdede så sindssygt meget, så der var ingen, der så skævt til, hvis jeg pludselig gik min vej, når der var noget med [barn]. På et tidspunkt havde jeg også [barn] i længere tid, fordi de andre [forældre] var syge, hvor der ikke var nogen store problemer; der var hun hos mig, så jeg kunne ikke arbejde så meget, men jeg havde en god arbejdsplads, og de vidste også, at hvis jeg hentede [barn], så sad jeg og arbejdede, når hun sov. Så jeg har været heldig, jeg kunne lige så godt have været på en arbejdsplads, hvor det ikke kunne lade sig gøre.
(Kim, biologisk og social forælder)

Som det fremgår af citat, har Kim en oplevelse af "at have været heldig", fordi hans tidligere arbejdsplads tillod ham at holde fri og være der for sit barn, når der var behov; forudsat at Kim naturligvis passede sit arbejde og/eller indhentede det på andre tidspunkter.

3.3 Arv

Vi har ikke fået lavet det [testamente] endnu, så jeg skal da helst ikke køres ned i morgen.

Chris, biologisk og social forælder

Det har arveretlig betydning, om man er registreret som juridisk forælder til et barn. Såfremt det er tilfældet, er der en gensidig arveret mellem forælderen og barnet. Er man omvendt ikke juridisk forælder, er der ikke arveret, medmindre der oprettes et gyldigt testamente. Det betyder, at man ville skulle oprette et testamente for at sikre, at et eventuelt ikke-juridisk barn vil få arveret efter én (Arveloven, 2021).

Arvelovens regler har betydning for undersøgelsens interviewpersoner, og det fremgår af interviewmaterialet, at både juridiske og ikke-juridiske forældre i undersøgelsen kerer sig om spørgsmålet om arv. Særligt er forældrene udfordrede af, at der ikke er automatisk arveret mellem den sociale forælder og barnet

(men at der skal oprettes et testamente), samt at børn af forældre uden det juridiske forældreskab skal betale en arveafgift af en eventuel arv.

I alt otte af undersøgelsens forældre bekymrer sig om, hvad der skal ske, såfremt den ene juridiske forælder går bort, eller de sociale forældre ikke har fået testamenteret til det barn, de har medvirket til at sætte i verden. De er usikre på, hvordan dødsfaldet stiller den eventuelle tilbageværende partner (som ofte er social forælder) og familiens barn. Vil den efterladte sociale forælder kunne sidde i udskiftet bo, såfremt vedkommende var gift med den afdøde? Vil den efterladte sociale forælder være i stand til at opretholde et liv og en økonomi for den tilbageværende familie, inklusive barnet?

Om denne problematik udtaler en af de fagprofessionelle interviewpersoner:

Der er faktisk også rigtig mange [forældre], der er bekymrede i forhold til at sikre hinanden, når man ikke er registreret [som juridisk forælder]. (Fagprofessionel)

For at sikre hinanden arvemæssigt opretter nogle af undersøgelsens interviewpersoner (i alt fire forældre) testamenter. Dog understreger flere af forældrene, bl.a. Bente, Kim, Fie, Lasse, Dennis og Chris, at det er en omkostningstung – både energimæssigt og økonomisk – opgave at få styr på. Flere pointerer, at det både tager lang tid og mange penge at testamenteres, som de ønsker. Fire af de medvirkende interviewpersoner har betalt advokater for at udfærdige testamenter, men en lige så stor del af de medvirkende forældre har endnu ikke testamenteret, som de ønsker.

For flere af de interviewede forældre, heriblandt Bente, Kim, Chris og Dennis, er arv og testamenter akkompagneret af dårlig samvittighed og bekymringer. Det fortæller Bente om, som bekymrer sig over, at faren til familiens barn (som ikke er juridisk forælder, idet han har overdraget forældreskabet til én af mødrene i familien) *ikke* har testamenteret til barnet. Hun siger:

Men det koster jo penge [at testamenteres], og [far] skal jo nu ... det er også noget, jeg har skældt ham ud over, han har jo det [andet barn] ... og [det andet barn], og [vores barn] kender hinanden og har en relation til hinanden, og på den måde har [vores barn] en [halvsøskende], men hvis der skete [far] noget, ville [vores barn] ikke kunne arve, og det betyder noget for [vores barn], at [vores barn] på den måde ikke hører til hos ham, som [vores barn] ser som sin far, og det ville også potentielt skabe konflikt mellem [vores barn] og [barnets halvsøskende]. Qua [fars] søde storesøster er [far] ved at få lavet et testamente, men fordi at det koster penge, så har han ikke gjort det. (Bente, biologisk og juridisk forælder)

Særligt fire af de interviewede forældre, Bente, Lasse, Isak og Dennis, udtaler sig kritisk om at skulle bruge ekstra omkostninger på at betale en advokat til at udfærdige et testamente. Lasse af en af forældrene, som beskriver det som "unfair". I tillæg hertil pointerer han og én af de andre interviewpersoner, Isak, at afgifter på arv¹⁶ er en yderligere udfordring i forhold til at sikre deres børns arv, inklusive størrelsen herpå. Lasse og Isak siger:

Når børnene [som Lasse ikke er juridisk forælder til] skal arve fra mig, koster det mig meget mere, end det ville for andre [forældre]. [...] Det betyder så bare – kort fortalt – at der er en masse penge, der skal betales [i skat], som lidt ryger ud i ingenting. (Lasse, biologisk og social forælder)

Jeg har skrevet et testamente til [barn], så [barn] arver fra mig, men det betyder jo, at [barn] skal betale meget mere skat for det, [barn] arver, fordi jeg ikke er [juridisk] forælder. Der er andre lovgivnings-ting der, og så er der ting, man kan gøre, men dér er [barn] jo dårligere stillet. (Isak, biologisk og social forælder)

Afsnittet har således belyst, at undersøgelsens forældre er udfordrede af, at der ikke er automatisk arveret mellem de sociale forældre og familiens barn. Særligt bekymrer undersøgelsens sociale forældre eller de forældre, der er partner/ægtefælle til den sociale forælder, sig om, hvad der skal ske, såfremt den ene juridiske forælder går bort, og de ikke har fået testamenteret.

3.4 Samvær

I dette afsnit udfolder vi, hvordan forældre i LGBT+-familier med tre eller fire forældre bekymrer sig om at miste samvær med deres barn i tilfælde af konflikt, samlivsbrud/skilsmiss eller dødsfald. Det er i særdeleshed undersøgelsens sociale forældre, der bekymrer sig om at miste relationen og samværet med deres barn, da de – modsat de juridiske forældre – ikke har ret til samvær med barnet, og barnet ikke har ret til samvær med dem¹⁷ (Forældreansvarsloven, 2020).

Ingen af undersøgelsens forældre har erfaring med at miste samvær med deres barn, og afsnittet udfolder således hovedsageligt *bekymringer* eller *frygt* for at

¹⁶ Personer, som ikke er ægtefæller eller hører under 'den nærmeste familie', skal betale en boafgift på 15 % og en tillægsafgift på 25 % af en eventuel arv (Legal Desk, n.d.). Denne bestemmelse vil gælde for familier som undersøgelsens, hvor børn af forældre uden det juridiske forældreskab vil skulle betale arveafgift af en eventuel arv. Hvis man er gift med en juridisk forælder, så bliver børnene betragtet som stedbørn, og man kan komme under den lave arveafgift, men der skal laves et testamente.

¹⁷ Man kan efter forældreansvarsloven § 20 opnå samvær, selvom man ikke er juridisk forælder, men kun hvis der er ingen eller meget begrænset samvær med én af de juridiske forældre. Dette scenarie vil dog – i udgangspunktet – ikke optræde i de familier, som undersøgelsen beskæftiger sig med, idet LGBT+-familier med tre eller fire forældre er karakteriseret ved at have flere forældre end to, som ønsker at tage del i forældreskabet, fx i form af at have samvær med familiens barn.

miste samvær. Som afsnittet vil illustrere, fylder bekymringerne og frygten ikke desto mindre meget hos forældrene, som gør sig en masse anstrengelser og tiltag – individuelt og i fællesskab – for, at bekymringerne og frygten ikke skal blive til virkelighed, fx i form af en samværskonflikt.

”Svært at komme til fadet”

Enkelte af undersøgelsens forældre italesætter mindre udfordringer i forhold til at deles om deres barn, fx at være fælles om, hvem der henter barnet fra skole, deltager i skole-hjem-samtale eller tager barnet på weekendtur eller til udlandet. Selvom forældrene i bred forstand er fælles om alle disse ting og har lavet aftaler herom, *”er der er ikke tid nok i verdenen til at [alle forældre kan] være sammen”* med barnet hele tiden, som Fie (biologisk og juridisk forælder) italesætter det. Forældrene må med andre ord deles om forældreansvaret og give plads til de andre medforældre i familien.

De udfordringer, som forældrene oplever i forbindelse med at deles om barnet, udspringer grundlæggende af overskud, kærlighed og ønsket om at tilbringe tid med barnet. Ikke desto mindre kan nogle af forældrene opleve det som *”en kamp”* (Fie, biologisk og juridisk forælder) eller som *”svært at komme til fadet”* (Bente, biologisk og juridisk forælder) i forhold til at bruge tid med barnet. Det er dog *ikke* tilfældet, at udfordringerne med at deles om barnet har ledt til større konflikter mellem forældrene i undersøgelsen.

Flere af forældrene (bl.a. Fie, Lasse, Hans, Bente og Kim) mener, at de dels undgår konflikter, dels alle sammen ønsker – og er i stand til – at bruge tid med deres barn, fordi forældrene er ressourcestærke. De har med andre ord overskud til at være der for barnet. Fie forklarer:

Vi har så mange penge og overskud – og ressourcer alle tre – at [...] vi sagtens troppe op alle tre, selvom det er lidt sjovt, og lidt er en kamp om, hvem der skal tage barnet til tandlægen. Det vil alle jo gerne.

Fie, biologisk og juridisk forælder

I den forbindelse bliver det dog også tydeligt, at de mindre ressourcestærke eller initiativrige forældre i familiekonstellationerne risikerer at ryge ud på et sidespor, såfremt de ikke er opsøgende. Det er tilfældet for Bentes familie, hvor to af medforældrene i familien (hvoraf den ene er juridisk forælder) har brugt lidt mindre tid sammen med barnet i løbet af dets opvækst. Bente, som er biologisk og juridisk forælder, forklarer, at det skyldes forskellige ting, bl.a. forældrenes

personligheder og jobs, men at det angiveligt også har handlet om, at medforældrene ikke var lige initiativrige som Bente og hendes ægtefælle, fx i forhold til at planlægge ferier, fødselsdage, højtider mv. med barnet. I tillæg hertil pointerer Bente, at hun har oplevet "power" i at være et par – to mennesker – der sammen kan lægge planer og 'forhandle' med de øvrige medforældre om, hvordan tiden med barnet skal fordeles. Med andre ord er det ikke udelukkende det juridiske forældreskab, eller hvem der har forældremyndigheden, der afgør balancerne i familierne. Også familiekonstellationen, såsom hvem der danner par, bor sammen, og hvem barnet har bopæl og adresse hos, spiller en rolle.

Trods udfordringer med at deles om barnet oplever de fleste af forældrene ikke desto mindre, at familiekonstellationen er forbundet med megen kærlighed – at mange voksne vil deres barn – og megen frihed til dem selv. Selvom "det selvfølgelig er sværere i praksis [at deles om barnet], end da vi sad og aftalte det", som Chris (biologisk og social forælder) siger det, har de fleste af forældrene det ligesom Isak:

Nogen af mine kollegaer, der bliver skilt, går i panik, da de pludselig skal til at deles om deres børn, men man kommer jo også til at nyde den tid, man har uden ... Jeg er fuldtidsfar på deltid. Jeg har mere energi, når jeg endelig har [barn], fordi man lige har et par dage at trække vejret på. (Isak, biologisk og social forælder)

Afsnittet har således belyst, hvordan LGBT+forældre i familier med tre eller fire forældre kan opleve udfordringer i forhold til at deles om et barn. I særdeleshed forældre med færre ressourcer kan se sig overhalet af eksempelvis medforældre med flere ressourcer eller medforældre, der danner par med hinanden.

Frygt for at miste samvær

En af de største og mest indgribende udfordringer, som undersøgelsens interviewpersoner italesætter, er bekymringer om at miste samvær med deres barn. Det er især de sociale forældre, der frygter at miste kontakten til deres barn i tilfælde af konflikt, skilsmisse/samlivsbrud eller død i familien, da de ikke er sikret ret til samvær med barnet (Forældreansvarsloven, 2020).

Gustav, som er social forælder til ét af familiens børn, italesætter frygten for at miste samvær med barnet således:

Det ville være den største sorg for mig ikke at måtte se [barn]. Jeg ved ikke, hvad jeg ville gøre af mig selv, men jeg kan næsten ikke holde det ud at tænke det.

**Gustav, social forælder til barn nr. 1
og juridisk samt biologisk til barn nr. 2**

I tråd hermed italesætter Kim, hvordan hans samvær med sit barn – dengang barnet fortsat boede hjemme – var bundet op på hans relation til barnets juridiske mor:

Hvis [juridisk mor] eller [social mor samt kone til juridisk mor] havde besluttet, at nu skulle jeg kun se [barn] én gang om måneden eller to gange om måneden, så havde jeg intet at gøre ... Jeg var 100 procent afhængig af, at de opførte sig ordentligt, hvis man kan sige det sådan. [...] Men de har altid været eksemplariske. (Kim, biologisk og social forælder)

For mange af de sociale forældre i undersøgelsen (i alt seks forældre) er det et stort kontroltab og en kilde til usikkerhed og mange bekymringer, at deres samvær med barnet afhænger af forældrens relation til de juridiske forældre. Lasse italesætter situationen og sin frygt således: *"Jeg vågnede om natten badet i sved; ens skæbne lå i nogen andres hænder"* (Lasse, biologisk og social forælder).

Interviewmaterialet har dog ingen eksempler på samlivsbrud, skilsmisse eller dødsfald, som er ledt til en ændring i den sociale forælders ret (og adgang) til samvær med barnet. Ej heller har interviewmaterialet eksempler på samværskonflikter mellem forældrene, og ingen af forældrene har erfaring med at have en samværssag i Familieretshuset. Ikke desto mindre giver forældrene – særligt de sociale – udtryk for *ikke* at have tillid til Familieretshuset. Det skal ses i forhold til, at Familieretshuset er en statslig organisation, der behandler familiesager under gældende lovgivning, og da det kun er juridiske forældre, der efter lovgivningen har rettigheder i forhold til barnet, kan Familieretshuset ikke kan tage højde for sociale forældre i deres afgørelser om samvær, hvis der allerede er to aktive juridiske forældre i barnets liv.

Om sin tillid (eller manglen på samme) til Familieretshuset siger Jane for eksempel:

Jeg har ingen tillid til, at Familieretshuset skal kommentere vores familie [...] jeg vil ikke stole på, at de vil afgøre det [en potentiel samværskonflikt]. Så i vores samarbejdsaftale eller forældrekontrakt har vi lavet et alternativt retsvæsen, hvor vi siger, at i tilfælde af konflikt vil vi gå til det på dén og dén måde. (Jane, biologisk og juridisk forælder)

Citatet med Jane illustrer en strategi, som cirka halvdelen af undersøgelsens forældre praktiserer, nemlig at de udfærdiger samarbejds- og forældrekontrakter, laver børnetestamenter¹⁸ og udpeger familiemedlemmer eller venner til at indgå i et "alternativt retsvæsen", som Jane kalder det – alt sammen så de er forberedte på en eventuel konflikt og kan håndtere den internt uden at komme i kontakt med Familieretshuset. "Det handler om at være på forkant [...], fordi det offentlige system vil ikke kunne forstå os", tilføjer Jane (biologisk og juridisk forælder).

Civile kontrakter og aftaler

Stort set alle undersøgelsens forældre har i forbindelse med familiedannelsen (og sommetider også løbende) udviklet og indgået civile aftaler med hinanden om, hvordan de vil dele samvær og bosætte sig i tilfælde af konflikt, samlivsbrud eller skilsmisse. Nogle af de sociale forældre fortæller, at de blev chokerede, da de fandt ud af, at der ikke – formelt set – var en måde at sikre deres relation (bl.a. samvær) til deres barn, og at de var afhængige af deres relation (og tillid) til de juridiske forældre samt de civile kontrakter, de indgik.

I den forbindelse har stort set alle undersøgelsen forældre – ligesom Jane – ønsket at indgå civile aftaler og "få noget ned på skrift". Jane siger:

Jeg ved ikke, hvad man skal bede om; jeg har bare følt mig mest tryk ved at sikre mig, det er også skrevet ind.

Jane, biologisk og juridisk forælder

Samvær og adresser

Overordnet udspringer de civile kontrakter, som undersøgelsens forældre indgår, af dét scenarie, hvor en eller flere af forældrene går fra hinanden og finder nye partnere. I den situation ønsker forældrene på forhånd at have aftalt,

¹⁸ Børnetestamente er en skriftlig erklæring, som forældremyndighedsindehaver(e) kan lave, hvori indehaveren(e) beskriver, hvem der skal overtage forældremyndigheden over barnet, såfremt barnets juridiske forældre går bort, inden barnet fylder 18 år. Børnetestamentet er kun vejledende for afgørelsen af forældremyndighedsspørgsmålet, da det er Familieretshuset, som træffer afgørelsen om, hvem der skal have forældremyndigheden (Forældreansvarsloven, 2020; Mødrehjælpen, n.d.)

hvordan de vil dele samværet mellem sig, hvordan de vil bosætte sig (fx hvor langt væk fra barnet), og hvor mange adresser barnet skal bo på.

En udbredt tendens i interviewmaterialet er, at forældrene mener – og indgår kontrakter om – at de to forældre, som går fra hinanden, må dele det samvær, som de i fælleskab havde forud for bruddet. Havde en familie bestående af tre forældre eksempelvis en 7-7-ordning, hvor barnet boede én uge hos fx mor og medmor og én uge hos far, må mor og medmor dele de 7 dage mellem sig, såfremt de går fra hinanden. Parret (mor og medmor) får med andre ord ikke flere dage, hvis de går fra hinanden. Den aftale og ordning er ofte særlig vigtig for den tredje forælder – i dette tilfælde far – som ikke ønsker at miste dage og tid med barnet, hvis barnets øvrige forældre går fra hinanden.

Esben har indgået en sådan aftale med sine medforældre:

Så det er vi faktisk enige om: at hvis vi skulle skilles, så er det i mine, lad os sige 7, eller mine uger, at jeg skulle afgive til min [eks]mand. Det var vi hurtigt enige om. [Barn] skal ikke køres rundt mellem tre forskellige, ligesom hvis [mor] fandt en partner. (Esben, biologisk og juridisk forælder)

I tillæg hertil er der en tendens til, at forældrene aftaler, at barnet ikke skal have mere end to bopæle eller adresser, såfremt forældrene går fra hinanden. Hvis det sker, må forældrene på skift (eksempelvis mor og medmor) være i huset, hvor barnet har bopæl. Eller også må en eller flere af forældrene affinde sig med ikke længere at bo sammen med barnet og i stedet udelukkende have samvær i form af besøg. Det er ikke muligt ud fra interviewmaterialet at udlægge, hvilke forældre der foretrækker hvilken ordning og/eller har mest indflydelse på de samværskontrakter, forældrene indgår.

Helena fortæller, hvordan hun oplevede at aftale samværskontrakter med sine medforældre i tilfælde af samlivsbrud i familien:

Jeg syntes, at det virkede voldsomt, hvis [barn] skulle have tre adresser at bo på, men det var lidt underforstået at sige: "Hvis I bliver skilt, så må I ligesom vælge eller finde ud af at bo det samme sted på skift". Det tror jeg ikke, at de syntes var ... så fedt, men jeg tror også omvendt, at de kunne se argumentet. [...] Jeg tror ikke, at vi skrev noget med antal [adresser], det er jo også svært. ... Der er virkelig noget af dét, der er skørt; at man skal forholde sig til at nogle mennesker, som er gift med hinanden og som tænker, at de skal være sammen altid [potentielt kan gå fra hinanden] [...], og jeg skal være med i et rum, hvor de skal forholde sig til, hvad der skal ske hvis, de skal skilles – det er jo vanvittigt. (Helena, biologisk og juridisk forælder)

Endelig er der en tendens til, at forældrene i undersøgelsen er enige om, at nye partnere eller kærester ikke kan blive forældre på linje med de øvrige forældre. De nye partnere eller kærester kan heller ikke 'optjene' ret til eller forvente at have samvær med barnet. Det er forældrene i undersøgelsen enige om, hvorfor mange af dem skriver denne betingelse ind i deres civile forældrekontrakt.

Jane siger for eksempel:

Hvis [far] fik en [ny] kæreste, [...] der gerne ville være forælder, så ville det ikke komme på tale. Det samme hvis vi [mor og medmor] gik fra hinanden og fik ny partnere, så ville vi stadigvæk bare skulle være os tre [...]. Vi prøver jo bare at forholde os til ting på forhånd.

Jane, biologisk og juridisk forælder

I det næste afsnit ser vi nærmere på forældrenes forberedelser af en anden familiær krise; nemlig hvis en eller flere af barnets forældre går bort.

Børnetestamente

Omkring halvdelen af undersøgelsens forældre (i alt fem forældre) har lavet et børnetestamente, der beskriver forældrenes ønsker om, hvem der skal overtage forældremyndigheden, såfremt barnets juridiske forældre går bort. Det gør forældrene, fordi de ønsker at styrke de/den sociale forældres position i familien ved at sørge for, at de sociale forældre overtager forældremyndigheden og barnet frem for eksempelvis barnets bedsteforældre, hvis de juridiske forældre går bort. Værd at bemærke er dog, at børnetestamentet *ikke* er juridisk bindende for, hvem der får forældremyndigheden, hvis de juridiske forældre går bort. Testamentet er blot vejledende over for Familieretshuset, der i sidste ende skal træffe afgørelsen om, hvem der skal overtage forældremyndigheden (Forældreansvarsloven, 2020; Mødrehjælpen, n.d.).

Ikke desto mindre bliver børnetestamentet et sted, hvor forældrene – formelt set – kan tildele de sociale forældre en form for magt eller status ved at være dem, der skal overtage forældremyndigheden, såfremt de juridiske forældre dør. Det fremgår blandt andet af interviewet med Helena, som fortæller, at familien har lavet civile aftaler om, hvordan forældrene skal forholde sig i tilfælde af konflikt. Men da de civile aftaler ikke er juridisk bindende, hvilket forældrene godt ved, skeler de til børnetestamentet. Selvom børnetestamentet heller ikke er juridisk bindende, er børnetestamentet betydningsfuldt for forældrene, da

det er ét sted, hvor den sociale forælder "fremgår på skrift" (citat interviewpersonerne) og dermed får tildelt symbolsk magt.

Helena forklarer:

Hvis de [juridisk forælder og social forælder] nu blev skilt, og vi blev uvenner [med social forælder], og [juridisk forælder] og jeg blev enige om, at [social forælder] var en kæmpe idiot, så kunne vi flytte til udlandet og sige: "Du må ikke se [barn] igen". Den er svær at gøre noget ved, og som det offentlige system er nu, kan vi ikke sikre ham [social forælder]. Men det, vi har gjort, er, at vi har lavet et børnetestamente, så hvis vi skulle gå bort, så er det en garanti for, at [social forælder] er den første i rækken til at være – til at overtage forældremyndigheden. (Helena, biologisk og juridisk forælder)

Tilsvarende fortæller Esben, at børnetestamentet bliver en måde at sikre den sociale forælders rolle og relation til barnet (inkl. barnets behov for en stabil omsorgsperson) i tilfælde af, at de juridiske forældre dør:

Selvom at [social forælder] har været en del af [barns] liv i alle år, nonstop, har vi måttet vi gå ind og lave papirer på, at det er [social forælder], der er den næste, der overtager, hvis vi dør. [...] Vi har manglet noget, hvor vi har kunnet være tre forældre på en eller anden måde, og hvor [social forælder] har kunnet føle sig som en del af det. (Esben, biologisk og juridisk forælder)

Afsnittet har således illustreret, at de sociale forældres manglende juridiske rettigheder til barnet giver sig udslag i civile kontrakter og aftaler, som forældrene indgår. En del af undersøgelsens familier laver børnetestamente for at sikre, at barnet har en stabil omsorgsperson – en af familiens øvrige forældre – til at overtage forældremyndigheden, såfremt de to juridiske forældre dør. Men som afsnittet har illustreret, er børnetestamentet ikke juridisk bindende eller i stand til at sikre den sociale forældre samvær med familiens barn.

"Ingen små sko"

De sociale forældres manglende retlige stilling – og samværsret – giver sig endvidere til kende i forældrenes velbefindende og interne relationer. Interviewmaterialet har eksempler på sociale forældre, der er gået langt for at bevare den gode stemning i familien, bl.a. fordi de har villet sikre deres samvær med barnet. Flere fortæller, heriblandt Hans, Lasse, Isak og Kim, at de har "slugt mange kameler", som en af interviewpersonerne italesætter det, eller har ageret freds-mægler mellem familiens juridiske forældre i tilfælde af konflikt. Alt sammen for

at undgå ændringer i samværsaftalerne, som ville forværre den sociale forælders adgang til barnet.

Til en vis grad har nogle af de sociale forældre i undersøgelsen (over)kompenseret socialt og relationelt for deres manglende juridiske rettigheder til barnet. Forældrene fortæller, at de er gået på kompromis med egne ønsker og behov for at opretholde den gode stemning og balancerne i familien.

Kim er en af forældrene i undersøgelsen, som har erfaret at strække sig langt – og agere fredsmægler – da familiens to juridiske forældre gik fra hinanden, selvom den rolle afkrævede meget af Kim, og han frygtede for at miste kontakten til sit barn i denne proces, fandt han også en fornyet – og forbedret – position i processen. Kim fortæller:

Jeg følte pludselig at centrum skiftede. Hvor det før lå hos dem, så lå det nu hos mig. Jeg følte ikke kun, at det var et hårdt lod, det var så hårdt, at jeg ikke var sikker på, hvor meget jeg kunne få [barn] på grund af den ordning, de [juridiske forældre] nu måtte lave ... men pludselig var jeg i midten og fik en masse oversættelsesopgaver mellem dem. (Kim, biologisk og social)

Adspurgt om ikke Kim oplevede et pres for at gøre sig ekstra umage og/eller være fejlfri i den proces, hvor familiens juridiske forældre blev skilt, svarer han:

Jo, helt sikkert, jeg tænkte meget bevidst, at jeg skulle finde det vilde overskud frem og ikke gå i små sko ... Det var ikke nu, jeg skulle være needy greedy [...], men jeg tror, at noget af det der gjorde, at skilsmissen ikke blev så slem var, at jeg ligesom bandt det sammen. (Kim, biologisk og social forælder)

Afsnittet har således illustreret, at samlivsbrud (eller overvejelser herom) aktiverer de sociale forældres bevidsthed om deres manglende juridiske rettigheder til deres barn. Ingen af undersøgelsens forældre har oplevet at miste kontakt til deres barn i forbindelse med et samlivsbrud eller en anden livsomvæltende hændelse. Det kan bl.a. skyldes, at de sociale forældre – samt de øvrige forældre i familien – går rigtig langt for at opretholde relationerne og de samværsaftaler, de har indgået med hinanden.

3.5 Digitale systemer og adgange

I dette afsnit belyses udfordringer relateret til digitale systemer og adgange, som de sociale forældre oplever, da de ikke er eller fremgår som forældre af nogle digitale systemer, fx i cpr-registeret – udfordringer såsom at kunne tage

sit barn til lægen (inkl. hente medicin), til tandlægen, skole-hjem-samtaler og til udlandet. Alt sammen udfordringer, der hænger sammen med, at de sociale forældre ikke på samme måde som de juridiske forældre har adgang til barnets pas, sundhedskort, sygejournaler, Aula etc.

Afsnittet vil overordnet illustrere, at der er flere niveauer af udfordringer i forhold til de digitale systemer og adgange. Der er både praktiske og organisatoriske udfordringer forbundet med, at én eller flere af forældrene ikke har adgang til de samme informationer som de to juridiske forældre. Men der er også følelsesmæssige og relationelle udfordringer forbundet hermed. Afsnittet vil endvidere pointere, at belastningsgraden af de udfordringer, som beskrives i afsnittet, er høj. Det til trods for, at udfordringerne – rent praktisk – ofte kan og bliver løst af familien og dens omgivelser. Den højde belastningsgrad skyldes dels, at udfordringerne er mange, og at de optræder dagligt, ugentligt og månedligt (fx udfordringer med Aula), dels at udfordringerne forudsætter høj grad af koordination og samarbejde mellem forældrene.

Lasse og Hans siger følgende om belastningsgraden og summen af udfordringer, de møder i de digitale systemer/adgange:

Det er jo bare det hele. Når ens barn ikke står registreret noget sted, så kan man jo bare forestille sig, at i alle møder med det offentlige, der er det ikke registreret, at man har et barn. [...] Det er mængden af det hele; det er alt du møder ... alt fra sundhed og læge til pas og til arv.

Lasse, biologisk og social forælder

Jeg tror, det handler om, hver gang jeg ligesom møder de der markører ... så føler jeg, at jeg bliver gokket i hovedet med noget, som normalt ikke fylder hos mig. Jeg kan ikke mærke den forskellighed, som det offentlige system prøver at gøre mig bevidst om. (Hans, social forælder)

Vi udfolder udfordringerne tematisk i afsnittene nedenfor og i tråd med den ordlyd og forståelse, som forældrene beskriver udfordringerne ud fra.

3.5.1 Sundhedskort, læge og tandlæge

For de sociale forældre gælder det, at de ikke har en cpr-registreringsindsigt på deres barn. Det er kun forældre, som har del i forældremyndigheden, der har

det (Borger.dk, n.d.-c). Af den grund har de sociale forældre fx ikke (selvstændigt) adgang til deres barns sundhedskort, men skal gøre brug af de juridiske forældres adgange. I mange af de medvirkende familier kompenserer de for dette ved, at de juridiske forældre udleverer barnets fysiske sundhedskort til den/de sociale forældre. Herved kan de sociale forældre selvstændigt tage deres barn til læge, tandlæge, hente medicin etc. I tillæg hertil oplever mange af forældrene velvilje fra deres lokale læge- og/eller tandlægeklinikker, idet klinikkerne kender til familiernes konstellation, og derved tillader den sociale forælder at ledsage barnet uden en fuldmagt fra de juridiske forældre. Helena, som har stiftet sin LGBT+familie inden for de senere år, siger eksempelvis:

Nu har vi alle samme læge, og de kender os, så han [social forælder] kan godt tage hende til lægen. (Helena, biologisk og juridisk forælder)

Ikke desto mindre er de sociale forældre yderst bevidste om, at de juridisk set ikke har ret og adgang til de oplysninger, der er registreret om barnet i sundhedsvæsenets systemer. Det er en kendsgerning, der fylder for samtlige af undersøgelsens sociale forældre, bl.a. Hans, som siger:

Som udgangspunkt omkring sundhedskort er det sådan, at jeg som udgangspunkt ikke må have indblik i [barns] journaler. Som udgangspunkt kan jeg heller ikke hente medicin til hende, men der ved jeg, at apotekerne ikke tjekker sådan noget, så længe du har barnets sundhedskort [...]. Ja, det er fint nok, men som udgangspunkt er jeg ikke tilknyttet [barns] cpr-nummer og kan derfor ikke have med det at gøre, fordi at det er [barns] private oplysninger, og det er hele den indstilling; at alt, der er privat for hende, kan jeg ikke se, men det kan de andre to forældre. (Hans, social forælder)

For Hans og flere af de andre sociale forældre (Gustav, Chris, Lasse og Isak) er udfordringerne både af praktisk og følelsesmæssig/relationel karakter. I forhold til det praktiske, såfremt det vedrører at møde op fx hos lægen eller på apoteket, oplever de fleste forældre i undersøgelsen, at deres udfordring løser sig. Vedrører deres udfordring med at logge sig ind og have adgang til digitale sundhedsoplysninger på barnet er udfordringerne lidt sværere at løse for de sociale forældre – særligt for de sociale forældre, der ikke danner par og bor med en af de juridiske forældre. Det er fx tilfældet for den sociale forælder – og far – i Fies familie. Fie fortæller, hvordan den praktiske udfordring også har følelsesmæssig/relationel karakter for den sociale forælder:

Han [social forælder] kunne ikke tjekke coronasvar ... Der har været et par gange ... Forleden dag, hvad fanden var det, så skulle [barn] melde sig til svømning, og så skulle vi svare på, om [barn] var vaccineret for stivkrampe, og det kunne han [social forælder] jo ikke se.

"Så er der en af jer, der vil tjekke?", og det kan jeg se gør ondt på ham. (Fie, biologisk og juridisk forælder)

Som det fremgår af citatet, smerter det den sociale forælder, som Fie danner familie med, at forælderen ikke har adgang til barnets sundhedsoplysninger – og Fie ser det også som et problem og derfor må overdrage opgaven til en af de juridiske forældre. Citatet illustrerer, at de manglede digitale adgange er en barriere for, at de sociale forældre kan tage del i forældreansvaret.

Interviewmaterialet indeholder flere eksempler på, at de sociale forældre bliver afskåret fra at løfte det forældreansvar, de gerne ønsker, men ikke kan tage, da systemerne ikke er gearede til det. Kim er endnu et eksempel herpå. Han fortæller, at han undlod at tage sit barn med ned og coronateste, da han ikke ville kunne dokumentere, at han var barnets far, såfremt han blev bedt om det. For Kim handler det ikke kun om at skærme sig selv fra den potentielt ubehagelige situation; det handler også om hans barn. Han fortæller:

Det er jo ikke, fordi at det er besværligt bare at tage derhen [til corona-teststedet], men jeg har jo ikke lyst at stå der med [barn], og så er der en eller anden ung på 17 år, der siger, at jeg ikke er far til [barn]. Det gider jeg ikke for [barns] skyld; det er jo for at beskytte [barn], så [barn] ikke skal have den oplevelse. (Kim, biologisk og social forælder)

For forældrene er der et udbredt ønske om, at samtlige af barnets forældre – også de sociale – ville kunne tilknyttes barnets cpr og/eller have de samme digitale adgange til diverse offentlige systemer. Det ville lette familiernes interne koordination og samarbejde, siger Fie og syv andre af undersøgelsens interviewpersoner:

Det er helt klart i vores families tarv, hvis man kunne løse de få steder, hvor det sådan er ... Ja, [hvis man kunne gøre sådan] i de offentlige systemer; at man kunne være flere forældre.

Fie, biologisk og juridisk forælder

Afsnittet har således belyst, at både sociale og juridiske forældre i undersøgelsen ønsker, at de juridiske forældre kan få adgang til deres børns cpr og/eller have de samme adgange til diverse digitale og offentlige systemer. Det ville muliggøre, at de sociale forældre kunne tage bedre del i forældreskabet, og at koordinationen og samarbejdet i familien ville lattes.

3.5.2 Institutioner, skole og Aula

Udfordringer i regi af institutioner såsom vuggestue, børnehaver og skoler fylder meget for de medvirkende forældre. Det hænger især sammen med de kommunikationsplatforme – heriblandt Aula, som landets folkeskoler og dagtilbud gør brug af. Udfordringerne med Aula og tilsvarende systemer er ifølge interviewpersonerne, at systemerne tidligere har haft en begrænsning på antallet af kontaktpersoner, der kunne være tilknyttet pr. barn (3 stk.)¹⁹, og at de sociale forældre figurerer som "Andet" i det offentlige system fremfor "Far," "Mor" eller "Medmor". Det skyldes, at det offentlige system trækker sine oplysninger fra cpr-registeret, hvor de sociale forældre ikke fremgår som forældre. I den henseende er Aula for mange af de sociale forældre en belastning, og særligt to af undersøgelsens sociale forældre oplever, at det offentlige system bogstaveligt talt 'andet-gør' dem.

I tillæg hertil rummer interviewmaterialet eksempler på udfordringer i mødet mellem forældrene og personalet eller institutionerne. Det vedrører udfordringer i relation til den sociale forælder, og at personalet kan have tendens til at glemme vedkommende. Det er dog et begrænset antal forældre, der beretter om sådanne udfordringer. Størstedelen giver udtryk for at have et positivt samarbejde med børnenes institutioner og skoler.

Aula

I forhold til Aula ytrer stort set alle forældre i undersøgelsen sig kritisk omkring, at de sociale forældre falder under kategorien "Andet", når de oprettes og fungerer i det offentlige system. Lasse siger fx:

Hvorfor skal der stå "Andet" på Aula, når jeg er hendes far? Så står der "Hentet af Andet". Det er jo egentlig ligegyldigt, en forfængelighedsting, men det er jo bare for barnet; hvad betyder det for hende? (Lasse, biologisk og social forælder)

Tilsvarende siger Fie:

Men der, hvor at vi møder problemer – som sagtens kunne løses – det er på Aula, hvor der står den ene fars navn, og hvor den anden hedder "Andet", og det plager ham ... Det må man fikse. (Fie, biologisk og juridisk forælder)

Implikationerne ved, at der står "Andet", er flere og forekommer på forskellige niveauer. Der er ét niveau, der vedrører forældrenes selvopfattelse og samfun-

¹⁹ Der er ikke længere loft over antal forældre, som kan tilgå et barns Aula (se fx Altinget, 2021). Men kun to forældre figurerer i udgangspunktet som forældre i Aula (henholdsvis som "Far" og "Mor").

Man føler jo lidt, man er oppe mod kræfter, man ikke kan kæmpe imod, for når man ringer til en kommune, så siger de: "Sådan er det, og du må undskylde, men jeg sidder bare her ved mit skrivebord og kan ikke gøre noget". Så jeg bruger min mands login [i den første tid], men det føles bare forkert, også selvom det bare er et fucking login til en app.

[...]

I Aula er jeg i udgangspunkt set som en bedsteforælder, altså én, der kan få lov at hente. Min tilknytning, når jeg logger ind i Aula, så står der: "Andet". Det synes jeg er decideret provokerende og meget svært, meget svært at acceptere.

[...]

Det handler om, at jeg ikke vil blive konfronteret med de her markører dag ud og dag ind, fordi jeg går ikke selv med tanker om, at jeg skulle være mindre forældre end nogen andre. Men hver gang jeg ser dem, så bliver jeg igen opmærksom på, at det er sådan, systemet ser mig.

Hans, social forælder

dets syn på dem som forældre. Her fremgår det af interviewmaterialet, at forældrene oplever sig som andet-gjorte og umyndiggjorte, når de figurerer som "Andet". Det skal ses i lyset af, at andre – juridiske – forældre kan optræde under kategorierne "Far", "Mor" eller "Medmor". Læs eksempelvis uddraget med Hans i den røde tekstboks, hvor han forklarer, hvorfor kategorien "Andet" i Aula er problematisk for ham.

Seks af undersøgelsens interviewpersoner efterspørger i den forbindelse, at Aula operer med et kønsneutralt sprog og fx er sat op med betegnelser som "Forælder 1", "Forælder 2", "Forælder 3" etc. (frem for at rangere og fungere med "Mor", "far" og "Medmor"). Det skal ses i lyset af, at mange af de medvirkende forældre gerne selv vil vælge deres betegnelse i Aula, idet familierne (i alt fire familier) gør brug af betegnelser som "Papa" i de tilfælde, hvor der er mere end én far i familien.

En anden implikation ved, at de sociale forældre falder under "Andet"-kategorien i Aula, vedrører forældrenes kommunikation med andre forældre eller personale via platformen. Flere af forældrene, herunder Jane, Isak, Hans og Lasse, gør opmærksom på, at "Andet"-kategorien besværer de sociale forældres kommunikation udadtil. De oplever at være nødt til at informere om deres tilknytning til barnet – ved fx at skrive "forælder til [barn]" – når de skriver ud via platformen, så modtagerne af beskeden ved, hvem de er. Isak giver et eksempel:

Hvis man skriver: "Skal vi mødes på legeplads?", så er jeg nødt til at skrive: "Fra Isak" eller "forælder til [barn]". (Isak, biologisk og social forælder)

I den henseende bruger de sociale forældre flere kræfter på at kommunikere via platformen end eksempelvis juridiske forældre, som er afspejlet i Aulas system.

En tredje implikation, der også vedrører forældrenes evne til at kommunikere og modtage beskeder via Aula, vedrører informationsniveauet. Tre af undersøgelsens sociale forældre, som figurerer under "Andet"-kategorien, oplever, at de ikke har de samme beføjelser og adgange i Aula. De har en oplevelse af at gå glip af nogle beskeder. Isak siger:

Jeg er lidt i tvivl om, hvorvidt jeg får alle beskeder. Jeg tror, at der er ting, der ikke ryger til mig, fordi jeg er "Andet", men jeg er ikke sikker. (Isak, biologisk og social forælder)

Endelig i forhold til Aula bruger mange af undersøgelsens forældre (Hans, Lasse, Fie, Helena, Jane og Isak) tid og ressourcer på at forsøge at forbedre det offentlige system og deres egne beføjelser heri. Mange minutter og kræftanstrengelser er brugt på at ringe Aula-operatører eller kommunale ansvarshavende op; dog ofte med dét resultat, at der ikke er meget at gøre. Hans fortæller om sin relativt nylige oplevelse med at forsøge at fikse Aula:

[I løbet af mit barns første skoledage] tilbragte jeg tre timer på skolesekretærens kontor; først sidde og vente og senere snakke med hende, som heldigvis var meget forstående [...]. Så hun ringede frem og tilbage på kommunen – og hun er ansvarlig for fusionen af app'en for forældrenes vedkommende – og til sidst endte det med, at hun snakkede med en mand, der sad med videreudvikling af app'en. Det virkede, som om at de ikke vidste, hvad de skulle gøre for ligesom at gøre plads til alle, hvor jeg var sådan: "Hvad med at I bare skrev 'Forældre' i stedet for 'Mor' og 'Far', og hvor der var en 'dropdown-menu', hvor man kunne vælge 'Forælder 1/2/3/4'? Sådan er det ikke blevet endnu, men i virkeligheden ser jeg ikke udfordringerne som særlig store. [...] Men det er meget forskelligt, hvordan man [...] fra kommune til kommune og fra skole til skole [gør det]. Der er ikke nogen

konsensus omkring det her, og jeg vil bare mene at den dag i dag, der skal dét her bare være i orden. (Hans, social forælder)

Udfordringen med Aula illustrerer, at det ofte bliver den enkelte forælder eller families ansvar at finde en løsning på det strukturelle og digitale problem, som Aula er for mange familier i Danmark. Det er imidlertid langt fra alle familier og forældre i Danmark, der har overskuddet eller ressourcerne til at forsøge at ændre det offentlige system, og interviewmaterialet har også et eksempel herpå. Gustav har eksempelvis opgivet at hedde andet end "Andet" i Aula, og enkelte gør slet ikke brug af denne kategori, men låner deres partners login. Helena siger eksempelvis:

Det er indtil videre ikke lykkedes os at få tre forældreprofiler [...], og det gør, at løsningen er blevet, at både [juridisk far] og [social far] er på [juridisk fars] profil.

Helena, biologisk og juridisk forælder

Andre udfordringer i institutioner og skoler

Kun enkelte af undersøgelsens interviewpersoner, Hans og Esben, har oplevet udfordringer i mødet med selve personalet eller institutionerne, som deres barn er indskrevet på. Hovedparten af forældrene i undersøgelsen beretter om imødekommende og forstående personaler, der respekterer deres familieform og forsøger at tage hensyn til den. Det drejer sig både om skole-hjem-samtaler eller lignende, hvor der er stillet ekstra stole frem, eller hvis forældrene skal have oplysningskrivelser/sedler fra skolen eller institutionen, oplever de sociale forældre også at modtage en kopi.

De medvirkende forældre bor stort set alle i eller omkring landets største byer og har også indskrevet deres børn i mindre institutioner, lilleskoler og friskoler. Det har de gjort ud fra antagelsen – og oplevelsen – af, at personalet, de øvrige børn og deres forældre er mere tolerante her og bedre i stand til at tage hensyn til deres familieform.

Esben er en af de få forældre i undersøgelsen, som beskriver en mindre positiv oplevelse med sit barns institution. Det drejer sig om en relativt nylig oplevelse i barnets børnehave, hvor personalet ikke havde fået noteret samtlige tre forældres navne over Esbens barns garderobeskab. Esben siger:

Vi var på rundvisning [i børnehaven] og fortalte om vores konstellation, og det var de alle meget rumlige omkring, men så så jeg bare, at der kun stod to navne [henover garderoben]. [...] Der manglende jo

"Papa" [social forælders navn], men jeg kunne godt mærke, at den kunne jeg ikke lige overskue at tage op. Men [...] jeg har brug for, at det kommer op; andre forældre kan også blive forvirrede, når de finder ud af, at jeg ikke er sammen med [mor]. (Esben, biologisk og juridisk forælder)

Citatet afspejler det dilemma, som mange af undersøgelsens interviewpersoner på ét eller flere tidspunkter i deres liv har stået i: valget mellem at gøre opmærksom på egne behov (med risiko for at skabe dårlig stemning) eller at undlade at gøre noget for at bevare den gode stemning. For at forstå det dilemma, som Esben befinder sig i – og at han vælger ikke at sige noget til personalet i den pågældende situation – skal ses i lyset af Esbens samlede erfaringer med 'det offentlige system'. Det er med andre ord ikke første gang, at Esben eller hans familie oplever *ikke* at være repræsenterede i det offentlige system og dets omgivelser. Af den grund oplever Esben – og flere af forældrene i undersøgelsen – at være nødt til at vælge deres kampe, da deres energi ikke er uanet.

Ifølge en af undersøgelsens fagprofessionelle er det meget slidsomt for forældrene *"at [...] stifte sådan en atypisk, normbrydende familie og [...] ikke [have] en visuel repræsentation af sig selv"* (Fagprofessionel). Set i dét lys er det meningsfuldt, at det betyder meget for Esben, at samtlige af familiens forældre er visualiseret over barnets garderobeskab. Den fagprofessionelle uddyber betydningen af visuel repræsentation for undersøgelsens målgruppe:

Det er jo en familieform, hvor de starter med: "Der er ikke plads til os, der er ikke nogen som os". Det kan være en lille ting, men [for eksempel] at skulle til fertilitetsbehandling, og der så ikke plads til alle inde i rummet, eller personalet har nogle automatiske reaktioner [såsom]: "Der må kun komme én ind". Det slår de sig jo enormt meget på. Det er meget smertefuldt for dem, og så skal de vælge mellem tre eller fire forældre, og det er helt umuligt for dem. Det er helt vildt svært, og så skal de advokere for dem selv; så skal de stille spørgsmål som: "Kan det være rigtigt?". De skal have konfrontationer med personalet, som de oplever som ubehagelige, og de kan ikke lide at være til besvær.

Fagprofessionel

Afsnittet har udfoldet betydningen af at være visuelt repræsenteret og forstået i de institutioner og skoler, som interviewpersonernes børn er indskrevet på. Det har stor betydning for forældrene, at deres børns institutioner udviser forståelse og tager hensyn til deres familieform, idet institutionerne er steder, hvor forældrene færdes på daglig eller ugentlig basis. Kun enkelte forældre i indeværende undersøgelse har mindre gode – og enkeltstående – oplevelser med deres børns institutioner.

3.5.3 Pas og rejser

Fire af undersøgelsens forældre beretter om udfordringer relateret til, at de(n) sociale forældre ikke på egen hånd kan oprette et pas til deres barn eller tage det med ud at rejse.

Chris fortæller følgende om ikke at kunne oprette et pas til sit barn:

For eksempel skulle [mor] ned og lave pas forleden til [barn], så får Dennis [juridisk forælder og Chris' partner] noget i sin e-Boks, han skal godkende. Det får jeg jo ikke, så der er hele tiden sådan nogle små [ting], der ikke bliver henvendt til mig. (Chris, biologisk og social forælder)

Som det fremgår af citatet, oplever Chris at være afskåret fra information i e-Boks og at være afhængig af de øvrige – juridiske – forældre i familien i forhold til at oprette et pas til sit barn. Chris' oplevelse er relativt nylig, dvs. den går ikke langt tilbage i tid.

For to af forældrene, Hans og Lasse, er det imidlertid endnu hårdere, at de ikke – uden en fuldmagt fra de juridiske forældre – kan tage deres barn med ud at rejse i udlandet. De sociale forældre bekymrer sig om, hvorvidt lufthavnspersonale eller grænsemedarbejdere kunne forhindre dem i at rejse, idet forældrene ikke kan fremvise dokumentation for, at barnet er deres. Med andre ord at personalet ville antage, at forælderen var ved at kidnappe et barn til udlandet. Hvor nogle af forældrene vælger at tage chancen og drage afsted på ferie (uden en fuldmagt), er der imidlertid enkelte forældre, heriblandt Lasse og Hans, der afholder sig fra at gøre det. De ønsker ikke at udsætte dem selv eller deres børn for en potentiel ubehagelig situation, hvor de ville kunne mistænkeliggøres eller kriminaliseres for at rejse med et barn, der juridisk set ikke er deres.

Frygten for at rejse uden fuldmagt eller de øvrige – juridiske – forældre fortæller Hans og Lasse om:

Det allerværste er, at jeg ikke vil kunne rejse med [barn] alene. Det er for risikabelt, og det føles fuldstændig sindssygt, fordi at det kunne

sagtens blive – nu skal vi til England til sommer alle tre, og der ville det sagtens kunne være mig – af praktiske årsager – der kom senere derned og tog [barn] med. Men det ville man ikke gøre, fordi hvis der skulle ske noget, så ville hun ikke have en forælder ved sin side. Det kan jeg slet ikke acceptere eller leve med. (Hans, social forælder)

Men det er også, hvis man er ude at rejse; der er jeg bekymret for, hvad der kan ske, når man skal ind over grænsen ... Der var en [grænsemedarbejder], der var sådan: "Hvorfor er du afsted med et barn, der ikke har dit navn?", hvor jeg blev nervøs for, at et system ville vise, at det ikke var mit barn, og at vi så skulle stå der og ikke kunne komme ind i [land]. (Lasse, biologisk og social forælder)

Afsnittet har overordnet belyst, at de sociale forældre oplever at være afhængige af andre mennesker i forhold til at lave et pas og komme ud på rejser. Nogle sociale forældre undlader at tage alene til udlandet med deres barn, da de ikke ønsker at blive afvist og konfronteret med deres manglende juridiske forældreskab ved en grænseovergang.

3.6 Efternavn

Spørgsmålet om efternavn, og hvem der kan give det videre til barnet eller børnene, fylder for nogle af undersøgelsens interviewpersoner. Det gælder især for de sociale forældre, der hverken har eller indgår i et ægteskabslignende forhold med én af de juridiske forældre. Disse forældre kan ikke få lov til at videregive deres efternavn til deres børn. I undersøgelsens interviewmateriale drejer det sig Lasse, Isak og Kim.

I medfør af navnelovgivningen kan et barn godt få et mellem- eller efternavn fra en forælder, der ikke er juridisk forælder, såfremt den sociale forælder er gift eller lever i et ægteskabslignende forhold med én af de juridiske forældre (Navneloven, 2021; LGBTfamilie.dk, n.d.-b). Hvis partnerne er gået fra hinanden efter at have været gift, kan den sociale forælder fortsat godt videregive sit mellem- eller efternavn til barnet, såfremt den juridiske forælder samtykker hertil. Betingelsen er således fortsat, at partnere skal have levet sammen i et ægteskabslignende forhold; endvidere i en periode på mindst 2 år (LGBTfamilie.dk, n.d.-b).

I denne undersøgelse er problematikken dog, at flere af undersøgelsens interviewpersoner *ikke* har dannet eller levet i et (romantisk) ægteskabslignende forhold med de øvrige forældre (inkl. de juridiske forældre) i familien. Det er tilfældet for tre af de fædre, der medvirker i undersøgelsen: Lasse, Isak og Kim. Alle tre fædre er biologiske forældre til børnene, men har enten afgivet eller aldrig

haft det juridiske forældreskab til børnene. Fædrene har eksempelvis stiftet familien med to samlevende kvinder, der begge har ønsket og fået det juridiske forældreskab. Fædrene har således hverken det juridiske forældreskab eller levet i et ægteskabslignende forhold med én af de juridiske forældre og kan derfor ikke videregive deres mellem- eller efternavn til barnet eller børnene.

Grunden til, at efternavn er betydningsfuldt, og i særdeleshed i familiekonstellationer med tre eller fire forældre (hvor nogle forældre må undvære det juridiske forældreskab), er, at navnet bliver en identitets- og slægtskabsmarkør. I manglen på juridisk forældreskab søger de sociale forældre efter andre markører eller metoder til at føle sig forbundet til deres barn (og omvendt), og her bliver efternavnet én markør eller metode til at opnå dette. Det fortæller en af undersøgelsens fagprofessionelle om:

Der er mange der – apropos det her med identitet – der gerne vil være sikker på, at de har den symbolske ting på plads ved at sørge for, at barnet får alle deres efternavne. (Fagprofessionel)

Efternavnet har således symbolsk betydning. Dog har det også praktisk betydning for nogle af forældrene. Det fortæller Kim om, som har et barn med to kvinder, og som ikke kan give sit efternavn til barnet, fordi han ikke er barnets juridiske far eller har levet sammen med barnets juridiske mor/mødre i et ægteskabslignende forhold. Kim siger:

Jeg ville for eksempel vildt gerne [kunne videregive mit efternavn], men det viste sig ikke at kunne lade sig gøre, når man ikke har juridisk forældreskab. Det er irriterende, når alle mulige andre kan give [barn] det [et efternavn]; mødernes nye kærester kan give [barn] deres efternavn, hvis de har boet sammen i nogle år, og bedsteforældre [kan], så hvorfor kan jeg ikke give mit eget barn af kød og blod mit navn? Sådan nogen ting er virkelig frustrerende. Virkelig, virkelig frustrerende ... men det er også, hvis man er ude at rejse; der er jeg bekymret for, hvad der kan ske, når man skal ind over grænsen ... Der var en [grænsemedarbejder] der var sådan: "Hvorfor er du afsted med et barn, der ikke har dit navn?", hvor jeg blev nervøs for, at et system ville vise, at det ikke var mit barn, og at vi så skulle stå der og ikke kunne komme ind i [land].

Kim, biologisk og social forælder

Som det fremgår af citatet, har efternavnet både symbolsk og følelsesmæssig betydning for Kim, men det kan tilmed også have praktiske implikationer i forhold til at tage barnet med ud at rejse uden at frygte, at lufthavns personale eller grænsemedarbejdere mistænker ham for at bortføre et barn, der ikke er hans.

Kim fortæller endvidere, at han i sådanne situationer – og fx også ved lægen – har lagt strategier for, hvordan han vil agere, såfremt han bliver bedt om at dokumentere sit forhold til barnet. I disse situationer planlægger han at ringe én af mødrene op og bede hende samtykke over for personalet til, at Kim eksempelvis må tage barnet med til udlandet. Om strategien reelt vil virke, ved Kim ikke, men han har brug for at have gjort sig disse forberedelser – til trods for at de er fyldt med mange bekymringer, idet han vil undgå en uventet og ubehagelig situation, som han ikke kan håndtere, og som tilmed potentielt kan påvirke det eventuelle barn, han er sammen med. At bevare roen er med andre ord essentielt for Kim, selvom han indvendigt ikke er rolig.

For andre af undersøgelsens sociale forældre, Hans og Chris, er problematikken med efternavn ikke på samme måde gældende, idet de indgår i et ægteskabs-lignende forhold med én af de juridiske forældre og herved godt kan videregive deres efternavn til barnet. For dem er det yderst positivt og betydningsfuldt, at de kan videregive deres efternavn til familiens barn. Det fortæller Dennis om, som er juridisk forælder og gift med Chris, der *ikke* er juridisk forælder, men som kan (og har) videregivet sit efternavn til familiens barn. Dennis taler på Chris' og sine egne vegne, idet han siger:

[...] vores ønske kom om, at vi selv skulle prøve at få en form for ligestilling i vores familie; vi skulle have noget slægt ind, og derfor har [barn] fået Chris' efternavn. [...] Mor har så at sige alle pointene, og vi har prøvet at dele dem lige mellem Chris og jeg, og nu er Chris ikke juridisk far, men de har samme efternavn, og så indikerer det til omverdenen, at de er i familie. (Dennis, juridisk forælder)

Som citatet afspejler, bliver efternavnet en måde at "fordele pointene" mellem forældrene på og en strategi til at kompensere for det manglende juridiske forældreskab, som forældrene i denne undersøgelse alle sammen ønsker.

3.7 Statsborgerskab

Kun en enkelt af undersøgelsens interviewpersoner har været udfordret af *ikke* at kunne videregive sit udenlandske statsborgerskab til sit barn. Det drejer sig om en af de sociale forældre, Isak, som ikke er juridisk forælder til sit barn. Af

den grund kan han ikke videregive sit – og slægtens – udenlandske statsborgerskab, hvilket ærgrer ham. Isak siger:

Jeg har lyst til, at mit barn skal have min mors lands statsborgerskab [som Isak også har].

Isak, biologisk og social forælder

Årsagen til, at statsborgerskabet – og muligheden for at videregive det – har betydning for Isak og potentielt andre sociale forældre, er, at det er en måde at signalere og opleve tilknytning til sit barn på, særligt når forældrene ikke har det juridiske forældreskab. En af undersøgelsens fagprofessionelle forklarer, at det netop er gennem statsborgerskaber, nationaliteter og modersmål, at de sociale forældre har mulighed for at knytte bånd til deres barn. For at kunne dette er det ifølge den fagprofessionelle vigtigt, at den sociale forælder først og fremmest bliver klar over sit eget bidrag i forældreskabet og herunder bliver bevidst om, hvad det er for nogle bånd, som forælderen deler med familiens barn. Den fagprofessionelle siger følgende om, hvordan hun arbejder med familietilknytning i LGBT+familier:

Så laver vi [i mit arbejde som familiekonsulent] en hel masse øvelser på tavler, hvor vi tegner bånd – hvem har bånd med hinanden, når man er tre forældre? Så er ægteskab ét bånd, og så er det ikke sikkert, at det er de samme [forældre], der bor sammen; så dét er et andet bånd. [...] der er mange, der er blandet etnicitet og nationalitet, og så kan der være noget med, at man har samme modersmål. [...] så laver vi nogle bånd, hvor vi viser, at når vi gør sådan her [tegner båndene], [...] når vi laver en visualisering, så kan man se: "Gud, jeg har rigtig mange andre bånd til en af jer [forældre] og nogle helt andre til den anden [forælder], og det vil have betydning for min relation til barnet. Der kan jeg [som social forælder] fx bidrage med, at det kun er mig, der kan lære barnet engelsk eller spansk. [...] Vi arbejder meget med at acceptere det som præmis [at der kun kan være to juridiske forældre i stedet for hele tiden at skulle rende panden ind i det mentalt. (Fagprofessionel)

Set i det lys giver det mening, at Isak ønsker at videregive sit internationale statsborgerskab – og den kultur der hører med det – til sit barn. Statsborgerskabet er unikt for Isak og en ting, som alene han kan bidrage med til sit barn, da begge de øvrige forældre i familien (alene) har danske statsborgerskaber.

3.8 Opsamling

Dette kapitel har beskrevet forskellige udfordringer, som undersøgelsens interviewpersoner har i mødet med det offentlige system, fordi de er en del af LGBT+familie med tre eller fire forældre. Kapitlet har illustreret, at der både er tale om juridiske og hverdagslige udfordringer, som ofte udspringer af, at der kun kan være to juridiske forældre til et barn. Eksempelvis at hverdagslige udfordringer såsom ikke at kunne tage sit barn til lægen, tandlægen, udlandet og anvende Aula er en udfordring for især undersøgelsens sociale forældre, idet de sociale forældre *ikke* har adgang til eller fremgår som forælder i diverse digitale systemer.

Kapitlet har endvidere belyst, at det ikke kun er de sociale forældre i LGBT+familierne, der udfordres af den gældende lovgivning, men at de juridiske forældre også påvirkes negativt heraf. De juridiske forældre kan opleve et højt pres og ansvar for at indvie de sociale forældre i forældreskabet, herunder i beslutningsprocesser og central information omkring familiens barn. I den forbindelse har kapitlet desuden illustreret, at de sociale forældres manglende juridiske rettigheder afstedkommer en magtubalance og en lang række praktiske problemer, der er tids- og energikrævende, som forældrene ofte selv søger at løse (mere eller mindre vellykket) internt i familien. Familierne i undersøgelsen søger generelt at finde en balance og nogle konstellationer, hvor alle familiens forældre oplever at få 'en bid' af forældreskabet. Her spiller de juridiske og biologiske forældreskaber en stor rolle, men også samvær og efternavn er betydningsfulde områder, hvor forældrene oplever at få del i forældreskabet.

4 Handlemåder, strategier og omkostninger

I dette kapitel belyser vi, hvordan undersøgelsens interviewpersoner udvikler og benytter handlemåder og strategier til at overkomme de udfordringer, de oplever ved at indgå i en LGBT+familie, hvor minimum én eller flere af forældrene ikke er juridisk anerkendte og derfor ikke har rettigheder til deres barn. Kapitlet vil endvidere afdække en række omkostninger – menneskelige og økonomiske – som undersøgelsens forældre oplever som følge af at indgå i en familiekonstellation, som gældende lovgivning og samfundet ikke er indrettet efter.

Resultaterne i dette kapitel optræder også i en vis udstrækning – og indirekte – i kapitel 3, hvor handlemåder, strategier og omkostninger er kommet til syne, idet vi har udfoldet interviewpersonernes udfordringer. Ikke desto mindre udfolder vi problematikkerne eksplicit i dette kapitel – og dedikerer plads hertil, da interviewmaterialet vidner om, at forældrene og familierne som helhed synes at være under pres. Prisen for at praktisere en familieform, der adskiller sig fra majoritetens (eksempelvis kernefamilien), er med andre ord høj. Det vil vi illustrere med dette afsnit.

4.1 Handlemåder og strategier

Dette afsnit vil illustrere, at særligt fire handlemåder eller strategier anvendes af undersøgelsens interviewpersoner til at håndtere, at de indgår i en familiekonstellation, som ikke er anerkendt eller tilgodeset i gældende lovgivning. Strategierne er ikke nødvendigvis repræsentative for alle LGBT+forældre i Danmark, men kan ses som et udtryk for nogle af de måder, hvorpå LGBT+forældre handler og håndterer deres livssituation.

Undersøgelsens forældre gør brug af strategierne i varierende grad og i forskellige sammenhænge, og strategierne kan således godt kombineres eller optræde samtidigt. Vi udfolder strategierne enkeltvis i afsnittene nedenfor og hovedsageligt med afsæt i interviewene med forældrene.

4.1.1 At søge professionel hjælp

Enkelte af undersøgelsens forældre har opsøgt professionel hjælp til at håndtere deres situation som LGBT+familie, herunder det forhold, at mindst én af

familiens forældre ikke er juridisk anerkendt. Den hjælp, som forældrene har opsøgt og fået, har hovedsagelig været juridisk bistand til udformning af testamenter (jf. afsnit 3.3). Ikke desto mindre efterspørger en stor del af undersøgelsens forældre hjælp mere generelt, bl.a. i forhold til at kende til lovgivningen og blive afklarede med, hvordan forældrene eventuelt kan fordele de juridiske roller mellem hinanden, såfremt de danner en LGBT+familie. Herudover efterspørger en del af familierne, at fagprofessionelle i sundhedsvæsenet klædes bedre på i forhold til at understøtte deres familiedannelsesproces (fx i forbindelse med fertilitetsbehandling), samt at der skabes nogle bedre rammer for familiernes fødsler samt tiden og indlæggelserne efter fødslerne (jf. afsnit 3.1.2).

Chris, som har stiftet familie inden for de senere par år, siger eksempelvis følgende om sit og eventuelt andre LGBT+forældres behov for rådgivning i forbindelse med familiedannelsesprocessen:

Interviewer: Savnede I hjælp?

Chris: Ja, det vil jeg da egentlig sige [...]. Det kunne jo være, der var nogen [fagprofessionelle], der kendte andre alternativer, som jeg ikke kendte til. Så på den måde kunne jeg godt have tænkt mig, at der var nogen, der sagde: "Ja det er rigtigt, det kan I godt [fx i forhold til at fordele forældreskaberne], men I kan også dét her, eller tænk over dét her". (Chris, biologisk og social forælder)

En stor del af undersøgelsens forældre har været i tvivl om, hvor de har kunnet finde den information og viden, de har manglet – fx om at etablere sig i en LGBT+familie med flere end to forældre eller generelt om lovgivningen. Af den grund har særligt otte af undersøgelsens forældre brugt mange timer på at søge på internettet eller tale med andre LGBT+familier, der har været igennem samme proces, som dem selv.

Siden dataindsamlingen på dette projekt – nærmere bestemt den 1. marts 2023 – lancerede Familieretshuset, LGBT+ Danmark og Indenrigs- og Sundhedsministeriet i et samarbejde en internetside med samlet viden om familieretlig og sundhedsretlig lovgivning i forhold til LGBT+familiedannelse (<https://lgbtfamilie.dk/>). Forhåbentlig kan en sådan side være med til at imødekomme nogle af familiernes behov for at finde og kende til gældende lovgivning.

Ikke desto mindre ærgrer det undersøgelsens fagprofessionelle, at forældrene i undersøgelsen – og LGBT+forældre mere generelt – ikke ved, hvor de kan eller skal opsøge den viden eller støtte, de mangler. I den forbindelse gør de fagprofessionelle opmærksom på deres egne arbejdspladser og de tilbud, som de eller deres arbejdspladser udbyder – og som potentielt kunne hjælpe undersøgelsens målgruppe. Det drejer sig om tre forskellige tilbud, hvoraf to ud af tre er gratis

og åbne, nemlig: 1) familierådgivning i LGBT+ Danmark, 2) børne- og forældreforløb i Familieretshuset samt 3) privat rådgivning, terapi og konsultationer hos en jordemoder, sexolog og underviser med særligt fokus på LGBT+familier. For at læse mere om de to gratis tilbud, gå til LGBT+ Danmark (n.d.) og Familieretshuset (n.d.).

Særligt medarbejderen fra Familieretshuset, som medvirker i undersøgelsen, ønsker at udbrede viden om deres åbne og gratis forældrerådgivningstilbud. Nærmere bestemt, at Familieretshuset tilbyder rådgivnings- og afklaringsamtaler samt samarbejdskurser til deleforældre, der har brug for hjælp til at finde sig tilrette i en tilværelse som deleforældre og -familier. Medarbejderen ønsker således at gøre Familieretshuset tilgængeligt for hele undersøgelsens målgruppe – også de sociale forældre – samt nedbryde forestillingen om, at Familieretshuset blot er en sanktionerende instans, der kommer ind i familiernes liv i tilfælde af konflikt eller strid.

Det fremgår endvidere af interviewene med undersøgelsens forældre, at det har stor betydning for LGBT+forældre generelt, at der findes gratis og åbne tilbud, hvor de kan henvende sig for at få hjælp og støtte. Det fortæller bl.a. Gustav, som er bevidst om, at det ikke er alle LGBT+forældre, der ligesom hans familie har råd til at købe privat bistand. Han siger:

Jeg er meget bevidst om, at jeg taler fra et helt bestemt perspektiv; jeg tror, at man ville sige, at vi er relativt ressourcestærke. Det er vi meget opmærksomme på; at vi kan købe os til bistand. (Gustav, social forælder til barn nr. 1 og juridisk samt biologisk til barn nr. 2)

I det næste afsnit ser vi nærmere på en anden form for strategi eller handle-måde, som over en tredjedel af undersøgelsens forældre (i alt fem forældre) gør brug af for at kunne håndtere situationen som LGBT+familie under gældende lovgivning, hvor blot to juridiske forældre er anerkendt.

4.1.2 At lyve

Fem af undersøgelsens forældre giver udtryk for at lyve – eller at have løjet – i forskellige situationer for at kompensere for de sociale forældres manglende rettigheder til familiens barn. I afsnit 3.1.2 og 3.2.2 har vi belyst, at forældrene i særdeleshed lyver i forbindelse med fertilitetsbehandling og i forhold til at få omsorgsdage og fravær i forbindelse med barns første sygedag.

En lille hvid løgn i ny og næ er som sådan ikke et problem, fortæller tre af forældrene. Problemet er, at forældrene lyver kontinuerligt og hen over en længere periode, og at løgnene er rodfæstede i oplevelser af ulighed, uretfærdighed og mindreværd. En af undersøgelsens fagprofessionelle, som i sit daglige arbejde

rådgiver og har familieterapi med LGBT+forældre, fortæller, hvorfor løgnen i særdeleshed i LGBT+familier er smertefuld og problematisk. Hun forklarer:

Det bliver kompliceret – inde i forældrene – fordi de, igen, føler, at de har snydt sig til noget. Og det er ubehageligt for de fleste at føle, at de skal snyde nogen. Det er der mange, der reagerer stærkt på, og mange bliver også principielt sorgfulde og frustrerede: "Hvorfor skal hele starten på vores familiejase starte med snyd?". Det er de meget frustrerede over, og de føler sig pressede og skuffede over at gøre det, men de gør det jo – de snyder jo – [...] men de er ikke glade for det. [...] De føler sig kriminaliserede, og det bidrager til den dér 'usynliggørelse, og den dér følelse af: "Vi må ikke rigtig må være her" og "Vi må ikke findes, som vi gør". Og det må jeg bare sige [...] er en uheldig start på et familieliv, og det ved vi også historisk; at for LGBT+miljøet [har det altid været sådan], at vi har snydt os til ting og sager på kryds og tværs i mange år, og det er klart, at sådan en familieform, som er vokset frem i modstandskultur, [...] det volder alle kvaler, og det sætter sig hos dem. Vi ved, at det gør noget ved folks mentale og fysiske sundhed; at de føler sig [anerkendte]. Man kan også sige det på en anden måde: det stigmatiserer dem jo ... Det skubber dem ud i nogle skyggeområder, hvor de føler sig stigmatiserede, og dét er ikke en god måde at starte en familie på.

Fagprofessionel

Som det fremgår af citatet, mener den fagprofessionelle, at løgne i særdeleshed i den første tid af familielivet – fx i forbindelse med fertilitetsbehandling – er problematisk, da løgnene fordrer og udspringer af en følelse af *ikke* at være berettigede til at eksistere som forældre til barnet. Det er ifølge den fagprofessionelle en dårlig start på familielivet, og selvom det endnu ikke er forskningsmæssigt bevist, forestiller den fagprofessionelle sig, at løgnene giver udslag i efterfødselsreaktioner hos LGBT+forældrene. Nærmere bestemt forestiller – og frygter –

den fagprofessionelle sig, at LGBT+forældre i højere grad end eksempelvis kernefamilieforældre risikerer efterfødselsreaktioner og langsigtede påvirkninger af selvforståelsen.

Set i det lys advokerer den fagprofessionelle bl.a. for et styrket fokus på LGBT+ familiers familiedannelsesproces, herunder at sundhedspersonale klædes bedre på til at tackle og hjælpe LGBT+familiikonstellationer i sundhedsvæsenet, fx i forbindelse med fertilitetsbehandling og fødsel.

4.1.3 At håbe på det bedste og frygte det værste

En af de strategier, som særligt fire af undersøgelsens forældre (Hans, Kim, Gustav og Isak) udvikler og gør brug af, er at håbe på det bedste og frygte det værste. Forældrene forestiller sig ubehagelige scenarier, de potentielt kan opleve, og forbereder sig på, hvordan de vil agere, såfremt scenarierne opstår. For eksempel at de bliver afvist hos lægen eller i lufthavnen, fordi de ikke kan fremvise dokumentation for, at barnet er deres, eller at de bliver afskåret fra at se deres barn, hvis de juridiske forældre eksempelvis beslutter sig for, at den sociale forælder ikke længere skal være i barnets liv. Sidstnævnte – at miste kontakten til barnet – er den ultimative frygt hos undersøgelsens forældre.

Citaterne med Hans og Kim illustrerer, hvordan forældrene – i forskellige sammenhænge – frygter det værste:

Som udgangspunkt er det mere tanken om, at det ikke kunne lade sig gøre, for jeg har været til lægen med [barn], uden at det var et problem. Der er jo ingen, der tjekker, om man reelt er forælder, så det er mere tanken om, hvis der skulle ske noget alvorligt, at der ville blive stillet spørgsmålstegn ved mig på hospitalet. (Hans, social forælder)

Det var helvede [da de juridiske medforældre blev skilt], jeg var så nervøs for, at de ikke kunne fordele [vores barn] mellem sig, og at jeg ville miste kontakten. Om de blev fristede til at ekskludere mig. (Kim, biologisk og social forælder)

For særligt fire af undersøgelsens forældre er det blevet en form for overlevelses- eller copingsstrategi at håbe på det bedste og frygte det værste, da de herved kun kan blive positivt overraskede. Herudover oplever nogle af forældrene, at strategien – at frygte det værste – gør dem i stand til bedre at kunne tackle en potentielt ubehagelig situation. Det skyldes, at de har haft tid til at forberede sig på den mentalt, inden de står i den. For nogle af forældrene handler det også om at kunne skærme deres børn fra den potentielle ubehagelige situation og forældrerens (manglende, dårlige, etc.) håndtering af den. Dét oplever

nogle af forældrene, at de bedre kan, hvis de har forberedt dem selv på situationen, inden den opstår.

Udfordringen eller konsekvensen ved at frygte det værste – og anlægge denne strategi – bliver for nogle af forældrene i undersøgelsen, at de handlingslammes og undlader at tage (visse) forældreopgaver på sig, fx at tage barnet til lægen eller ud at rejse. Det kan for nogle af forældrene resultere i et negativt selvbillede og forringet selvværd. De oplever med andre ord ikke at slå til eller at være den forælder, de ønsker.

4.1.4 At tage initiativ

I dette afsnit udfolder vi en anden form for strategi eller handlemåde, som særligt fire af undersøgelsens forældre (Hans, Chris, Dennis og Bente) gør brug af i forskellige sammenhænge og i varierende grad. Strategien vedrører at tage meget initiativ og være på forkant med forskellige ting såsom lovgivning eller omverdenens (fx lærere, andre forældre eller folk på gadens) møde med dem som LGBT+forældre og/eller -familie.

I afsnit 3.1 illustrerede vi fx, at mange af undersøgelsens forældre klæder de fagprofessionelle på, de møder i sundhedsvæsenet, bl.a. i forhold til familiens konstellation og behov. Eksempelvis sørgede Dennis og hans medforældre for, at familiens sundhedsplejerske medbragte en ekstra kopi af det screeningsværktøj eller spørgeskema, som sundhedsplejersken skulle bruge til at screene forældrene for efterfødselsreaktioner. Kun *"fordi at vi havde forberedt hende på det, havde hun printet en til ud hjemmefra"*, fortæller Dennis.

Andre eksempler på, at forældrene tager meget initiativ og kompenserer for det offentlige systems (fx fagprofessionelles) manglende viden om familiens konstellation og juridiske situation, er, når forældrene bruger meget tid på at sætte sig ind i relevant forskning (fx om amning versus flaske) eller gældende lovgivning (fx faderskabslovgivningen). Forældrene må med andre ord ofte selv sørge for at kende til gældende lovgivning eller problematikker forbundet med deres familiekonstellation. Det skal ses i forhold til, at forældrene ikke oplever, at de fagprofessionelle, de møder forskellige steder i det offentlige system, kender til deres familiekonstellation og er i stand til at rådgive forældrene i forskellige sammenhænge.

Et tredje eksempel på, at forældrene tager meget initiativ og kompenserer for den manglende viden om deres familiekonstellation, er, når forældrene bliver mødt med nysgerrige spørgsmål eller sårende formuleringer (såsom *"hvem er den rigtige far?"*), og de så reagerer konstruktivt eller imødekommende. I stedet for at svare surt eller helt undlade at besvare spørgsmålet benytter flere af forældrene muligheden til at uddanne den person, der stillede spørgsmålet.

Chris og Hans illustrerer, hvordan flere af undersøgelsens forældre tager initiativ og uddanner deres omgivelser, når de bliver konfronteret med, at deres familieform adskiller sig fra majoritetens:

Når folk spørger, hvem der er den rigtige far, så siger man på en sød og høflig måde: "Vi har gjort det sådan, at jeg er biologisk, og [ægtemand] er juridisk, så [barn] har to rigtige fædre". Det er sådan det må være ... men det kræver lidt af én. Det kræver, at man sådan skal have det som mission i sit liv; at jeg skal lære andre mennesker om det her.

Chris, biologisk og social forælder

Tilsvarende påtager Hans sig rollen som dén, der kan og bør uddanne omverdenen. Han fortæller om en episode i sit barns skole:

*Skoleinspektøren – som ellers er sød, rumlig og forstående – stiller sig op foran alle børnene [og siger]: "Nu skal i op i klasserne, og når der så er gået halvanden time, så kommer jeres **mor** og **far** op, og så kan I vise, hvad I har lavet". Og så står der bare børn og kigger op på deres 'kun mor' eller deres papa, og mit [barn] kiggede på mig og sagde: "Kommer du ikke med op?" [forvirret over, at 'papa' ikke blev nævnt; hvilket er Hans' forældrebetegnelse]. [...] og der gik jeg hen og sagde til hende, at det ikke var en kritik, men at hun skulle vide, at det hjælper mange børn og voksne, hvis hun siger **forældre**. [Hvortil hun svarede]: "Gud, ja", og hun havde bare været nervøs, og det vidste hun egentlig også godt. (Hans, social forælder)*

I forlængelse heraf tilføjer Hans:

Så også bare en opfordring til dem, der lever med det, om at gøre opmærksom på det i stedet for at tage de der lussinger. (Hans, social forælder)

Det er imidlertid ikke alle undersøgelsens forældre – eller LGBT+forældre generelt – som har samme ressourcer eller overskud som Hans og er i stand til at uddanne de mennesker, de møder på deres vej.

Strategien – at tage initiativ – tjener ofte det formål at give forældrene en følelse af at være i kontrol og have overblik over situationen. Herudover har strategien

sommetider også det formål at normalisere situationen og/eller familiekonstellationen. Hvis omverdenen ved nok – eller noget – om familiekonstellationen, er der en mulighed for, at familiekonstellationen afmystificeres, aftabuiseres og normaliseres. Det forestiller nogle af undersøgelsens forældre sig, hvorfor de gerne besvarer omverdenens nysgerrige spørgsmål om deres familiekonstellation.

4.2 Omkostninger

I dette afsnit belyser vi nogle af de omkostninger, som undersøgelsens forældre oplever som følge af at indgå i en familiekonstellation, hvor mindst én af forældrene i familien ikke har juridiske rettigheder til familiens barn. Vi afdækker og skelner mellem omkostninger på to niveauer, henholdsvis menneskelige og økonomiske omkostninger. I praksis overlapper og betinger de to typer af omkostninger hinanden, idet de økonomiske omkostninger eksempelvis kan resultere i menneskelige omkostninger (og omvendt).

4.2.1 Menneskelige

De medvirkende LGBT+forældre oplever – eller har oplevet – menneskelige omkostninger ved at stifte og indgå i en familieform, som gældende lovgivning ikke tilgodeser. På det menneskelige niveau drejer det sig om både *individuelle* og *relationelle* omkostninger.

Individuelle omkostninger

Eksempler på *individuelle* omkostninger, som undersøgelsens forældre beretter om, er udbrændthed, vrede, mindreværd, bekymringer, tid og kræfter. I stor udstrækning bruger undersøgelsens forældre tid og kræfter på at kompensere for lovgivningens og det offentlige systems manglende anerkendelse af familiens samtlige forældre, fx når forældrene sætter sig ind i gældende lovgivning og klæder sundhedspersonale på i forbindelse med fertilitetsbehandling. Eller når forældrene bruger mange kræfter på Aula, eller når de udvikler og indgår civile aftaler med hinanden om, hvordan de vil dele samvær og bosætte sig i tilfælde af konflikt, samlivsbrud eller skilsmisse. Alt sammen anstrengelser, de gør sig, fordi de ikke oplever, at systemerne er gearede til at møde dem og deres familieform.

De mange kræfter, som forældrene lægger i at forbedre systemerne omkring dem, resulterer sommetider – når kræfterne akkumuleres og opbruges hen over tid – i udbrændthed og vrede. Forældrene er udbrændte og vrede over, at de skal kæmpe hårdere end andre forældre for at få og have et liv med børn.

Lasse siger eksempelvis, at han føler vrede over, at systemerne ikke understøtter, at homoseksuelle mænd eller mænd generelt kan få børn og/eller stifte en LGBT+familie:

De sidste tre år har jeg været lidt vred over, at der er så mange fortællinger om, hvad der ville ske [som LGBT+forælder], så mange ting der bare har vist sig ikke at være rigtige ... Det har givet mig lidt vrede over, at mange homoseksuelle mænd måske ikke får børn på grund af de her historier.

Interviewer: Vrede over at det offentlige system ikke kan forestille sig, at de her familier kan fungere?

Ja, at [...] mange mennesker ikke har kunnet leve det liv – altså få børn – det har man jo fraskrevet en masse fra at gøre, måske især fordi man har følt: "Det kan jeg ikke byde et barn", og det er jo forkert. (Lasse, biologisk og social forælder)

Tilsvarende fortæller Dennis, at det har føltes som et stort overgreb, at han og hans mand har måttet lade sig skille og lyve – om at være i et parforhold med en veninde – for at kunne modtage fertilitetsbehandling. Dennis siger:

Jeg synes helt principielt, at det er vildt grænseoverskridende, at nogen skal skilles for at kunne få fertilitetsbehandling på den måde, man gerne vil ... Et kæmpe overgreb på vores privatliv fra lovgivningens side.

Dennis, Juridisk forælder

Relationelle omkostninger

Hvad angår de *relationelle* omkostninger, som undersøgelsens forældre beretter om, handler det både om forældrenes interne relationer og om relationen til barnet. I forhold til de interne relationer giver undersøgelsens forældre udtryk for, at deres forældreskaber samt parfold udfordres af den ulighed, der ligger i, at mindst én af forældrene ikke har juridiske rettigheder til familiens barn.

Det handler især om, at mindst én af familiens forældre ikke har rettigheder til barnet og dermed heller ikke har adgang til information omkring det, og at dét forudsætter et højt kommunikations- og samarbejdsniveau forældrene imellem. Det kan sommetider være slidsomt for forældrene at undgå "informationsbrud", som en af undersøgelsens forældre kalder det, og mens de juridiske forældre kan opleve at være under et højt pres for at overlevere tilstrækkelig info til de

sociale forældre, kan de sociale forældre føle sig udelukkede fra og magtesløse i forældreskabet.

Esben fortæller følgende om, hvordan det påvirker ham at skulle overlevere information omkring familiens barn til sin mand, som er social forælder og dermed uden adgang til info om barnet:

Der er mange ting, jeg skal huske selv, fordi han [social forælder] ikke selv kan tjekke. Så jeg skal sige det videre, så han kan hjælpe med at huske ting. Hvis de for eksempel skal have gymnastiktøj med, og hvis jeg er ude at rejse med mit arbejde, så skal jeg tjekke det på min tur og skrive det videre [...]. Jeg skal huske for to. (Esben, biologisk og juridisk forælder)

For Esbens vedkommende havde det store omkostninger at stå for informationen til sin mand, den sociale forælder, samt at sikre den interne kommunikation mellem alle LGBT+familiens forældre. Esben fortæller:

Ja, det hele tiden var mig, at hun [juridisk forælder] skulle snakke med, og det kunne jeg ikke ... Jeg fik stress. Det var et helvedes år. Jeg fik en lille depression. (Esben, biologisk og juridisk)

En anden form for relationel omkostning, som over halvdelen af undersøgelsens forældre (i alt syv) beretter om, er hvor i landet de kan og vil bosætte sig. For det første har forældrene indgået aftaler om ikke at måtte flytte for langt fra hinanden for at kunne sikre et tæt familiært forhold og samarbejde. Det implicerer, at forældrene eksempelvis må takke nej til jobtilbud eller lignende i udlandet eller øvrige landsdele for at kunne sikre familiens fortsatte trivsel. For det andet har forældrene i undersøgelsen i overvejende grad bosat sig i eller omkring landets største byer for at undgå "løftede øjenbryn" (Gustav, social forælder til barn nr. 1 og juridisk samt biologisk til barn nr. 2) og/eller diskrimination.

Tre af forældrene (Gustav, Lasse og Hans) fortæller, at det i overvejende grad handler om at beskytte deres barn for stødende kommentarer samt give barnet et trygt og inkluderende miljø at vokse op i. Gustav forklarer:

Når jeg går ned af gaden med min kæreste og mine børn, tænker jeg ikke på det [familiekonstellationen], men selvfølgelig strejfer det mig, at vi er anderledes. [...] Vi holder ikke i hånd, og er det, fordi vi ikke har lyst, eller er det, fordi vi undgår konflikt og gerne vil passe ind? For at være helt ærlig, så er det jo det sidste. [...] Jeg skal være opmærksom på ikke at skulle virke – jeg skal ikke have for stor indvirkning på mine børn, og de skal ikke være dårlige, unormale. De skal ikke opleve, at de er forskellige på en dårlig måde. Men der er jo ga-

der, hvor man kan vise mere affekt end andre, men det er også derfor, at vi bor, hvor vi gør. (Gustav, social forælder til barn nr. 1 og juridisk samt biologisk til barn nr. 2)

Endelig – og i forlængelse af pointen om, at forældrene ønsker at passe på deres barn bl.a. i forhold til, hvor i landet de bosætter sig – fortæller fire af forældrene, at de bekymrer sig over, hvorvidt og hvordan deres barn oplever dét, at de sociale forældre ikke juridisk set er forældre til barnet.

Særligt tre af de sociale forældre (Lasse, Kim og Isak) frygter, at deres barn vokser op og tror, at den sociale forælder elsker barnet i mindre grad end eksempelvis de juridiske forældre. Eller hvis den sociale forælder har flere børn i samme familie, men kun er juridisk forælder til ét af børnene, frygter den sociale forælder, at det kan påvirke det barn eller de børn, som den sociale forælder ikke er juridisk forælder til. I disse tilfælde gør de sociale forældre sig store anstrengelser for vise barnet eller børnene deres kærlighed samt tale med barnet eller børnene om, at det udelukkende er en juridisk praktikalitet, som gør, at den sociale forælder ikke (også) kan være juridisk forælder til barnet.

4.2.2 Økonomiske

En lang række af de medvirkende forældre har økonomiske omkostninger ved at stifte og sikre den LGBT+familie, de har og ønsker sig. Forældrene bruger især penge på fertilitetsbehandling (fx hvis de gerne vil være og bruge en kendt donor), fødselsforberedelse, ammevejledning, familierådgivning samt til oprettelse af testamenter. I flere af tilfældene handler de ekstra omkostninger om, at forældrene *ikke* oplever, at de offentlige tilbud er tilstrækkelige i forhold til deres families behov, hvorfor de tilkøber et privat alternativ.

Jane siger eksempelvis følgende om sin families tilkøb af privat ammevejledning:

Men vi endte med at få privat hjælp – noget ammerådgivning ved siden af – til [medmor, så hun også kunne amme], så det er dyrere at være LGBT+familie.

Jane, biologisk og juridisk forælder

I forlængelse heraf vidner interviewmaterialet om, at i særdeleshed homoseksuelle mænd eller LGBT+familier med to fædre, hvoraf den ene skal være juridisk forælder og den anden skal være kendt donor – og dermed biologisk forælder – bruger ekstra omkostninger på at opnå denne konstellation. De ekstra

omkostninger bruges især af mændene på at blive oprettet og godkendt som 'kendt donor' hos en privat sædbank, som bl.a. foretager fysiske screeninger og tests (bl.a. sædprøver og test for infektionssygdomme i blod- og urinprøve) og som analyserer, nedfryser og leverer sæden til den fertilitetsklinik, som ønskes benyttet (Cryos International, n.d.; TFP Fertility Denmark, n.d.). Alt sammen procedurer, der er behæftet med en række økonomiske omkostninger.²⁰

Dennis fortæller følgende om den proces, som han og kæresten gennemgik i forbindelse med fertilitetsbehandlingen (og kærestens oprettelse som kendt donor) samt de omkostninger, de havde:

Hvis man skal bruge en kendt donor, skal en kendt donor godkendes af en uvildig sædbank [...], så skal man ud i byen og blive godkendt som kendt donor på ny: blod, tjekke sædkvalitet, en fuld fysisk behandling, tjekke modermærke og alt muligt for at blive godkendt. Fordi man er vævsdonor, så hører man ind under en eller anden lovgivning for at være sikker på, at man ikke videregiver noget arveligt, og det skal man jo være bekendt med, hvis det er. [...] og det kostede cirka 13-14-15 tusinde kroner ... så det var også en udgift, vi ikke kunne få dækket. (Dennis, juridisk forælder)

Dennis tilføjer følgende om de omkostninger, de havde:

Men det økonomiske har ikke været en bekymring for os, fordi vi har haft pengene, og fordi jeg kender så mange andre i fertilitetsbehandling – lesbiske og heteroseksuelle par – der betaler svimlende summer for at få hjælp, hvis de skal have mere hjælp end det, det offentlige tilbyder, eller barn nummer to. Så i den optik var vi billigt sluppet, økonomisk, selvom jeg stadigvæk synes, at det er uretfærdigt, at der er forskelsbehandling. Men jeg kender mange, der har brugt op mod 100 tusinde kroner på fertilitetsbehandling, og der nåede vi ikke op. (Dennis, juridisk forælder)

Som citaterne med Dennis afspejler, er Dennis og kæresten yderst bekendte med processen for samt lovgivningen i forhold til brug af kendt donor. De har med andre ord brugt tid og kræfter på at sætte sig ind i området og har i tillæg hertil brugt en del økonomiske ressourcer på at få Dennis' kæreste godkendt og oprettet som kendt donor.

Ud over udgifter til fertilitetsbehandling og babyrelaterede tilbud (fx ammevejledning) har en del af undersøgelsens forældre økonomiske omkostninger ved at oprette testamenter, dels til hinanden, dels til deres børn (jf. afsnit 3.3). Som beskrevet i afsnit 3.3 har en del af undersøgelsens sociale forældre betalt advokater for at udfærdige testamenter, der sikrer, at deres børn arver efter dem,

²⁰ Læs eksempelvis mere om omkostningerne og brug af kendt donor hos Cryos International (n.d.).

den dag de går bort. Imidlertid er der enkelte forældre i undersøgelsen, der også har testamenteret til hinanden og har ladet sig skille i forbindelse med fertilitetsbehandlingen – og som derfor også har haft udgifter forbundet hermed. Det drejer sig om Dennis og Chris, som har ladet sig skille i forbindelse med fertilitetsbehandlingen, hvor én af mændene skulle lade som om, at han indgik i et parforhold med den kvinde, der skulle være moren i LGBT+familien (jf. afsnit 3.1.2). I den forbindelse mente mændene ikke, at det ville være troværdigt, hvis de var gift med hinanden, hvorfor de lod sig skille.

Dennis fortæller følgende om udgifterne og processen med at lade sig skille fra Chris:

En af grundene til, at vi blev gift, ud over at vi elsker hinanden, var, at vi var i gang med at bygge hus, og vi skulle stifte gæld sammen og have fælles formue. Hele vores økonomi skulle bindes sammen, og det ville jo forsvinde, i og med at vi blev skilt. Den økonomiske sikring vi havde, også hvis der skulle ske noget, og det er alt fra pensionsmidler, og det man ejer sammen og ens gæld, det skulle vi jo sikre, [...] så vi måtte lave et testamente, men man kan ikke blive sikret økonomisk lige så godt som ved et ægteskab, også i forhold til at arve, men vi var jo så nødt til at lave det her testamente [...], så vi fik en advokat til at lave det for os [...], og det kostede omkring 15, 18, 20 tusinde kroner – testamentet – og så koster det jo 650 kroner at blive skilt på borger.dk. (Dennis, juridisk forælder)

For både Dennis og Chris var de økonomiske omkostninger ved skilsmissen dog stærkt flankeret af relationelle og følelsesmæssige omkostninger ved at være nødsagede til at lade sig skille fra hinanden for at kunne gå i fertilitetsbehandling (med en anden/kvinde) og derigennem opnå at få et barn sammen.

4.3 Opsamling

Dette kapitel har illustreret, at forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre er udfordrede og oplever omkostninger ved at danne og indgå i en familiekonstellation, som ikke er anerkendt eller tilgodeset i gældende lovgivning. Af den grund udvikler forældrene – individuelt og i fællesskab – handlemåder og strategier til at håndtere deres situation og familiekonstellation.

Undersøgelsens forældre gør overordnet brug af fire forskellige handlemåder og/eller strategier i forskellige situationer og i varierende omfang. De fire strategier har vi betegnet: 1) At søge professionel hjælp, 2) At lyve, 3) At håbe på det bedste og frygte det værste samt 4) At tage initiativ. Trods disse strategier

samt hjælp og støtte fra fagprofessionelle, venner og familie oplever undersøgelsens forældre både menneskelige og økonomiske omkostninger ved at stifte og indgå i en familieform, hvor ikke alle familiens forældre er juridisk anerkendte med rettigheder til familiens barn/børn. De menneskelige omkostninger er bl.a. udbrændthed, vrede, bekymringer, stress og depression, mens de økonomiske omkostninger vedrører ekstraudgifter til privat fertilitetsbehandling (med kendt donor), ammevejledning, fødselsforberedelse, familierådgivning samt penge brugt på oprettelse af testamenter.

5 Konklusion og perspektivering

I Danmark identificerer ca. 7 % af befolkningen sig med LGBT+gruppen, og fire ud af ti angiver, at de har børn. Det svarer til, at omkring 95.000 LGBT+personer har børn. I denne rapport fokuserer vi på familier med børn under 18 år. Omkring 58.300 LGBT+personer har børn under 18 år (ca. 25 %), og i gennemsnit har de 1,8 børn, hvilket er lige så mange børn, som ikke LGBT+personer har. I denne undersøgelse finder vi, at ca. 29.600 LGBT+personer har børn under 6 år. Omfanget af LGBT+familier, som vi finder i denne rapport, er noget større end fx Danmarks Statistiks opgørelse fra 2019, hvor de finder lidt under 1.500 LGBT+familier. Uoverensstemmelsen mellem vores tal og Danmarks Statistiks tal skyldes hovedsageligt, at Danmark Statistik i deres opgørelse kun medtager familier, hvor begge forældre har samme køn og er i et registreret ægteskab eller parforhold, mens vi i denne rapport medtager alle personer, som har anden seksualitet end heteroseksuel og anden kønsidentitet end ciskønnet og ikke betinger på, at de skal være i et registreret ægteskab eller parforhold. Vi finder, at homoseksuelle udgør 21 % af denne gruppe, mens 38 % er biseksuelle og 29 % transkønnede/nonbinære/andet. Internationale undersøgelser peger på, at Danmark er et af de lande, hvor flest i LGBT+gruppen har børn (FRA, 2020).

Gruppen af LGBT+personer afviger kun lidt fra ikke-LGBT+gruppen, når vi ser på alder, om de har en kæreste, partner eller ægtefælle og stabiliteten af deres parforhold. For eksempel er 66 % og 68 % blandt henholdsvis LGBT+ og ikke-LGBT+gruppen meget tilfredse med deres forhold. I LGBT+gruppen har de boet med deres partner i gennemsnit i 13,6 år, mens det for ikke-LGBT+gruppen er 14,8 år. LGBT+gruppen med børn bor i lige så høj grad på landet og i byen som ikke-LGBT+gruppen.

Andelen uden en kompetencegivende uddannelse er relativt ens for LGBT+personer med børn (58 %) og ikke-LGBT+personer med børn (56 %). Der er til gengæld signifikant færre i beskæftigelse blandt LGBT+gruppen (74 %) i forhold til ikke-LGBT+gruppen (85 %). Umiddelbart har LGBT+gruppen en signifikant lavere årlig lønindkomst i forhold til ikke-LGBT+gruppen, men når der kontrolleres for en række faktorer, herunder køn, alder og uddannelse, er forskellen ikke statistisk signifikant.

Det lader dog alligevel til, at gruppen af LGBT+personer med børn trives lidt dårligere end ikke-LGBT+personer med børn. Mens 77 % i LGBT+gruppen med børn er meget tilfredse eller tilfredse med deres liv (hvilket er mindre, men ikke signifikant forskelligt fra ikke-LGBT+gruppens andel på 83 %), så er der en signifikant mindre andel i LGBT+gruppen, som føler, at de i høj grad har indflydelse på deres eget liv, og en signifikant højere andel, som føler, at de har fortjent en

bedre tilværelse. Derudover angiver gruppen af LGBT+personer med børn i højere grad at være ensomme i forhold til ikke-LGBT+personer med børn.

Hvad angår hverdagslige og juridiske udfordringer for LGBT+familier med tre eller fire forældre viser denne rapport, at både juridiske og sociale forældre er udfordrede af, at det juridisk set kun er muligt at være to forældre til et barn. Samtlige medvirkende forældre i den kvalitative analyse ønsker, at der kan være mere end to juridiske forældre til et barn.

Under den nuværende lovgivning, hvor det juridisk set kun er muligt at være to forældre til et barn, oplever både juridiske og sociale forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre udfordringer i mødet med det offentlige system. Udfordringerne er flest i de første leveår af familiernes og børnenes liv, herunder i selve processen med at stifte familien, fx ved brug af assisteret reproduktion i det offentlige sundhedssystem. Forældrene møder velvillige og professionelle fagpersonaler i det offentlige system, der gerne vil tage hensyn til familiernes konstellation og behov, men forældrene oplever, at personalet er begrænsede af dels manglende viden om familierne, dels gældende lovgivning. Imidlertid er også familiære kriser såsom samlivsbrud, skilsmisse eller dødsfald sårbare perioder i familiernes liv, hvor særligt de sociale forældre kan blive bange for at miste kontakten til deres barn, da de ikke har juridiske rettigheder til barnet (og omvendt), fx ret til samvær.

I tillæg hertil viser rapporten, at sociale forældre i LGBT+familier med tre eller fire forældre er udfordrede i forhold til ikke at have (haft) lovgivningsrettigheder såsom barsels- og forældreorlov på dagpenge samt overenskomstrettigheder såsom omsorgsdage, fri ved barns sygdom og barsels- og forældreorlov med fuld løn. Pr. 1. januar 2024 har de juridiske forældre imidlertid ret til at overdrage deres overdragelige orlovsuger og dagpengeret til sociale forældre (Barselsloven, 2022). Det er en positiv lovændring, mener flertallet af undersøgelsens forældre, der gerne ser lignende lovgivningsændringer i fremtiden, som vil styrke de sociale forældres retsstilling.

Rapporten fremhæver endvidere, at de sociale forældre i undersøgelsen er udfordrede af ikke at have de samme digitale adgange og rettigheder til deres barn, som de juridiske forældre har, fx adgang til barnets sundhedskort, sygejournaler, Aula samt at oprette et pas på egen hånd til deres barn. Det udgør en barriere for de sociale forældre, som begrænses i at kunne tage deres barn til læge, tandlæge, skole-hjem-samtaler, udlandet etc. Udfordringer i forhold til arv, statsborgerskab og efternavn er også fremhævet i rapporten som steder, hvor de sociale forældre oplever at blive begrænset i deres forældreskab af den gældende lovgivning.

Rapporten beskriver i forlængelse heraf forskellige handlemåder og strategier, som LGBT+familierne benytter, når de skal forholde sig til, at deres familiekonstellation ikke er tilgodeset i den nuværende lovgivning. I rapporten er fire strategier blevet udfoldet og betegnet: 1) At søge professionel hjælp, 2) At lyve, 3) At håbe på det bedste og frygte det værste samt 4) At tage initiativ. Rapporten finder i forlængelse heraf, at det er – og kan være – omkostningsfuldt at være LGBT+forælder i en familie med tre eller fire forældre under den gældende lovgivning. I rapporten fremgår det, at de medvirkende LGBT+forældre oplever både menneskelige og økonomiske omkostninger ved deres familiekonstellation under den nuværende lovgivning og i mødet med det offentlige system.

Interviewpersonerne finder lovgivningen i forhold til familiedannelse kompleks og forældet, og at der er begrænset viden at hente hos de fagprofessionelle, de møder forskellige steder i sundhedsvæsenet (fx i forbindelse med fertilitetsbehandling). Det gælder særligt i forhold til at få hjælp til at gennemskue lovgivningen, herunder hvordan man gør brug af en kendt donor samt får registreret medmoderskabet korrekt forud for barnets fødsel. Under udarbejdelsen af rapporten – nærmere bestemt den 1. marts 2023 – lancerede Familieretshuset, LGBT+ Danmark og Indenrigs- og Sundhedsministeriet i et samarbejde en hjemmeside med samling af familieretlig og sundhedsretlig lovgivning i forhold til LGBT+familiedannelse (se <https://lgbtfamilie.dk/>). Formålet med hjemmesiden er hjælpe LGBT+personer med at finde relevant og fagligt kvalificeret viden om bl.a. familiedannelse. Denne hjemmeside fandtes ikke, da de medvirkende familier i undersøgelsen dannede deres LGBT+familie, men et sådant tiltag fremhæves i litteraturen som positivt og i stand til at nedbringe de både administrative og psykologiske byrder, som LGBT+forældre kan opleve i mødet med det offentlige system (Spejlborg, 2023, s. 88f).

Rapportens kvalitative resultater kan ikke betragtes som udtømmende eller som en liste over alle de udfordringer, strategier eller omkostninger, som LGBT+familier i Danmark generelt oplever. I stedet giver rapporten et indblik i, hvordan nogle LGBT+forældre håndterer og bliver påvirkede af at stifte og indgå i en familiekonstellation, der ikke er tilgodeset i den nuværende lovgivning. Fremtidig forskning og analyse kunne med fordel undersøge, hvordan eksempelvis mindre ressourcestærke LGBT+forældre håndterer og har omkostninger ved at stifte en LGBT+familie med tre eller fire forældre. Også forskning og analyse af, hvordan børn af LGBT+familier med tre eller fire forældre trives og klarer sig, ville være relevant at forfølge i en anden, lignende undersøgelse. Juridisk forskning kunne også fremsætte retspolitiske forslag til, hvorledes retstilstanden kunne ændres.

DEL 2

Dokumentation

6 Data og metode

I de følgende afsnit redegøres for brug af data og metoder, som er anvendt i rapporten.

6.1 Den kvantitative analyse

I dette afsnit redegøres for den kvantitative analyses datagrundlag, identifikationen af grupper samt statistiske metoder for analysens resultater.

6.1.1 Datagrundlag

Den kvantitative analyse anvender to datakilder: spørgeskemaundersøgelsen Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark (forkortet SHILD) samt registerdata via Danmarks Statistik. SHILD udgør vores primære datamateriale for analysen. Respondenter i SHILD er blevet spurgt til deres seksuelle orientering og kønsidentitet, hvilket udgør identifikationen af LGBT+populationen. Derudover har respondenter besvaret, om de har børn, hvilket udgør identifikationen af familier. Via registeroplysninger har det været muligt at identificere børn og deres alder.

SHILD

Undersøgelsen SHILD 2020 er en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse med fokus på levevilkår og handicap i Danmark. Undersøgelsen er anvendt bredt til at undersøge helbred og levevilkår for forskellige befolkningsgrupper. Spørgeskemainsamlingen blev gennemført i perioden fra 9. september 2020 til 22. november 2020. SHILD omfatter personer i alderen 16-64 år pr. 1. september 2020 – i denne rapport afgrænser vi analyserne til respondenterne i alderen 18-64 år. Respondenterne er blevet inviteret til undersøgelsen via e-Boks, eller pr. brev ved respondenter fritaget fra digital kommunikation, hvorefter der er fulgt op over telefon. Indsamlingen er dermed en kombination af webbaserede besvarelser og telefoninterview. Der blev foretaget 17.935 fulde besvarelser. Ud af de 38.000 udtrukne personer er der således opnået en svarprocent på 47,2 %. Undersøgelsen er beskrevet yderligere i Amilon et al. (2021).

Respondenterne, der deltager i undersøgelsen, adskiller sig fra populationen (den danske befolkning) på en række baggrundskarakteristika, og derfor anvender vi vægte i analyserne for at korrigere for denne skævhed. Vægtene, vi an-

vender, tager højde for køn, alder, bopælsregion, uddannelse, indkomst, socio-økonomisk gruppe og herkomst. Dermed kommer besvarelsene i SHILD til at repræsentere den danske befolkning.

6.1.2 Registerdata

I den kvantitative analyse benyttes en række af de danske registre via Danmarks Statistik bl.a. cpr-registeret, Fertilitetsdatabasen, Uddannelsesregisteret og Indkomstregisteret. Registeroplysninger er koblet til respondenterne i spørgeskemaet via cpr-nummer. Disse data bruges til at identificere familierelationer for respondenter (børn og partnere) samt som udfaldsmål til at belyse socio-økonomiske forhold. Respondenters partnere er identificeret via cpr-registeret i 2020. Registeroplysninger fra cpr-registeret for 1980-2020 benyttes for at identificere familierelationer og juridiske forældre til børn i løbet af deres liv. Information fra Fertilitetsdatabasen anvendes til at identificere fødselsforældre til børn. Ved indsamling af data var den seneste tilgængelige opdatering af Fertilitetsregisteret fra 2018. Det betyder, at vi ikke har kunne identificere fødselsrelationer fra 2019 og 2020. Socioøkonomiske udfaldsmål er valgt med udgangspunkt i 2020.

Identifikation af grupper

I dette afsnit beskrives definitioner for de forskellige grupper, der indgår i analysen, og hvordan grupperne identificeres i data. LGBT+ er defineret ud fra spørgsmål om seksualitet og kønsidentitet. Definitionen af familier med børn er ligeledes defineret ud fra et spørgsmål i SHILD. Spørgsmålsformuleringer og kobling af registerdata beskrives nedenfor.

Seksualitet

I SHILD-spørgeskemaundersøgelsen spørges respondenterne om deres seksuelle orientering.

Den præcise spørgsmålsformulering er: *"Hvordan vil du beskrive din seksuelle orientering?"*.

De tilhørende svarmuligheder er:

1. Homoseksuel
2. Biseksuel
3. Heteroseksuel
4. Aseksuel
5. Ingen af de nævnte. Uddyb: _____
6. Ønsker ikke at oplyse

Første del af LGBT+gruppen, der omhandler seksualitet (den subgruppe der inkluderes i bogstaverne LGB+) er identificeret ud fra alle respondenter, der har svaret på spørgsmålet om seksuel orientering. Det er i dette spørgsmål muligt at uddybe sit svar i den sidste svarkategori. Denne kategori inkluderer en stor del panseksuelle. Et mindre antal ikke-relevante svar er sorteret fra. I alt udgør LGBT+gruppen 801 svarpersoner. I Greve et al. (2022) ses fordeling på seksualitet for hele populationen i SHILD.

Kønsidentitet

I SHILD-spørgeskemaundersøgelsen spørges respondenterne om deres kønsidentitet.

Den præcise spørgsmålsformulering er: *"I Danmark bliver alle tildelt et køn ved fødslen: enten dreng eller pige. Det er ikke alle, der identificerer sig som det køn, de er blevet tildelt. Identificerer du dig som det køn, du blev tildelt ved fødslen?"*

De tilhørende svarmuligheder er:

1. Nej, jeg identificerer mig som et andet køn end det, jeg blev tildelt ved fødslen
2. Ja, jeg identificerer mig som det køn, jeg blev tildelt ved fødslen
3. Andet. Uddyb: _____
4. Ønsker ikke at oplyse

Anden del af LGBT+gruppen (den subgruppe, der inkluderes i bogstaverne T+) er identificeret ud fra alle respondenter, der har valgt svarene: *"Nej, jeg identificerer mig som et andet køn end det, jeg blev tildelt ved fødslen"* samt *"Andet. Uddyb:"*. Den sidste svarkategori gav mulighed for at uddybe sit svar, hvoraf de fleste udgjorde beskrivelser af nonbinær karakter. Nogle få ikke-relevante svar er sorteret fra. I alt udgør T+-gruppen 239 personer.

Der er et overlap mellem LGB+ og T+, således at det samlede antal i LGBT+ populationen udgør 995 personer i datamaterialet.

Familier

I SHILD-spørgeskemaundersøgelsen spørges respondenterne, om de har børn.

Den præcise spørgsmålsformulering er: *"Har du børn, adoptivbørn eller sammenbragte børn?"*

De tilhørende svarmuligheder er:

1. Ja
2. Nej
3. Ved ikke
4. Nægter at svare

Ud fra ovenstående spørgsmål identificerer vi respondenter med familier som dem, der svarede "Ja". Dermed indgår der både forældre-barn-relationer, hvor der er tale om biologiske og ikke-biologiske børn, herunder sammenbragte børn. Identifikationen af en forældre-barn-relation suppleres af registeroplysninger på børn samt partnerens børn for at identificere øvrige forældrerelationer og børnenes alder. Dette danner grundlag for identifikation af aldersafgrænsninger på børnene på familieniveau. Tabel 6.1 viser IP's relation til de identificerede børn for LGBT+gruppen.

Via registeroplysninger har vi identificeret respondenter i SHILD, som er i samme familie. Da analysen tager udgangspunkt i familien som enhed, har vi tilfældigt udvalgt den ene af forældrene, så vi ikke tæller dobbelt i analysen. Ved en tilfældig udtrækning forventes det, at resultaterne afspejler et repræsentativt udtræk af familier. Som følge af denne tilgang er 47 partnere fjernet fra hele analysens datasæt (LGBT+ og ikke-LGBT+), svarende til 0,27 % af den samlede SHILD-population. Eksklusion af disse observationer fra analysen påvirker ikke analysens resultater. Analysen består dermed af unikke familier, hvor den tilfældigt udvalgte respondent repræsenterer familien.

Identifikation af familiekonstellationer og børn (og alder på børn)

Til at identificere familiekonstellationer benytter vi registeroplysninger på partner og børn til respondenterne i SHILD. Via variablen E_FAELLE_ID kan vi finde frem til relationer mellem voksne, der enten er gift, i registreret parforhold eller bor sammen i et parforhold. Ud fra denne variabel identificerer vi respondentens partner (IP-partner) i 2020. Dette udgør de forældre, som vi kan identificere børn til, der hører til familien.

For IP og IP-partner identificeres alle unikke relationer mellem forældre og børn, dvs. alle kombinationer af PNR (barns ID), MOR_ID og FAR_ID i registrene fra 1980-2020. Dernæst identificeres alle børn, hvor IP eller IP-partner er den juridiske forælder (via MOR_ID eller FAR_ID) til barnet på et tidspunkt i denne periode. Dette giver os den samlede gruppe af børn, som har indgået juridisk i familie med IP på et tidspunkt i perioden 1980-2020.

For alle disse børn identificeres deres fødsels- eller adoptivforældre i Fertilitetsdatabasen samt deres juridiske forældre i 2020 og forældrenes partner i 2020.

Dette giver os unikke børn og alle deres mulige forældre i 2020. Ud fra disse familiekonstellationer kan vi identificere familier med børn under 18 år. Bemærk, at vi ikke kan identificere børn til de forældre (IP), som svarer, at de har børn, men hvor der ikke er en forældre-barn-relation i registrene. Tabel 6.1 viser antallet af faktiske antal børn (ikke opvægtet) opdelt på den juridiske relation i registerdata for LGBT+gruppen.

Tabel 6.1 Antal LGBT+forældre og børn med relation til IP fra (betinget på identifikation af børn)

Juridisk relation	Antal børn (faktisk antal)	Andel
IP og IP's partner er juridiske forældre	646	56,7
IP er juridisk forælder (enten ingen partner eller en partner, der ikke er juridisk forælder)	328	28,8
IP's partner er juridisk forælder	165	14,5
I alt	1.139	100

Statistiske metoder

De kvantitative analyser i rapporten beskriver en sammenhæng og kan altså ikke sige noget om årsager eller konsekvenser af en given sammenhæng. I analyserne har vi testet for signifikante forskelle i andele og gennemsnit. Vi tester forskellen i andele eller gennemsnit mellem personer, der identificerer sig som LGBT+ op mod personer som ikke identificerer sig som LGBT+. Personer, som ikke identificerer sig som LGBT+personer, kan sagtens indgå i en LGBT+familie, men vi har ikke mulighed for at kategorisere dem i denne gruppe, da de ikke angiver i spørgeskemaet, om de er del af en LGBT+familie. Heteroseksuelle og cis-kønnede, der indgår i en LGBT+familie, indgår således kun i LGBT+gruppen via LGBT+personen i deres familie.

Forskelle mellem grupperne testes for alle i gruppen samt opdelt på familiekonstellation. Til at afgøre, om forskellene er udtryk for tilfældigheder eller kan tilskrives reelle forskelle, har vi benyttet en simpel Student's t-test til test af uafhængighed mellem to grupper. Resultatet af testene er angivet med stjerner i tabellerne, og stjernerne viser, i hvilken grad resultaterne er statistisk signifikante. Vi bruger følgende niveauer i analyserne: En stjerne (*) betyder, at resultatet er signifikant på et 5 %-niveau, to stjerner (**) betyder, at resultatet er signifikant på et 1 %-niveau, og tre stjerner (***) betyder, at resultatet er signifikant på et 0,1 %-niveau. Når vi taler om, at noget er signifikant, vil det sige, at de forskelle, der måtte være i tallene, ikke kan tilskrives tilfældigheder i data, der er opstået i stikprøven. Når der er tre stjerner, er der således meget stor sandsynlighed for, at forskellene ikke er drevet af tilfældigheder.

6.2 Den kvalitative analyse

6.2.1 Rekruttering til interviews

Undersøgelsens interviewpersoner er blevet rekrutteret i samarbejde med LGBT+ Danmark og ved sneboldsmetoden. Dette beskrives i afsnittene nedenfor.

Rekruttering af forældre

Vi udfærdigede en invitation til at deltage i interviewundersøgelsen med en beskrivelse af projektet målrettet forældre i LGBT+familier, hvor der er tre eller fire forældre.

Det fremgik af invitationen, at vi søgte forældre, der havde lyst til at lade sig interviewe om livet i LGBT+familier, og hvordan det er at danne en familie med tre eller fire forældre, når det juridisk set kun er muligt at være to forældre til et barn. Invitationen beskrev desuden, at formålet med interviewene var at blive klogere på eventuelle udfordringer, som forældrene møder i hverdagen, fordi de er mere end to forældre. Se eventuelt invitationsbrevet i Bilag 1.

Inklusionskriterierne for deltagelse var, at man skulle være forælder i en LGBT+ familie med tre eller fire forældre. Der var ingen krav om, hvilken 'type' forælder man var; altså om man var juridisk eller social forælder til barnet. Tværtimod gjorde vi det klart i invitationsbrevet, at vi søgte begge slags forældre. Et andet inklusionskriterie var, at forælderen skulle have en relation til barnet og tage del i forældreansvaret over for det. Med andre ord søgte vi ikke donorforældre, hvilket vi gjorde klart i invitationsbrevet.

LGBT+ Danmark videreformidlede invitationen til sine medlemmer via foreningens Instagram med en opfordring om at kontakte VIVEs projektansvarlige. Derudover blev invitationen delt på VIVEs egen hjemmeside, Facebook og LinkedIn.

Vi fik i alt 10 henvendelser på baggrund af invitationsbrevet, mens de resterende 2 deltagere blev rekrutteret ved hjælp af sneboldsmetoden.²¹ Ud af de 12 forældre er 8 mænd/fædre og 4 kvinder/mødre. De 4 kvinder/mødre i undersøgelsen har alle juridisk forældreskab over ét eller flere af familiens børn. Herimod har blot halvdelen af de medvirkende mænd/fædre (dvs. 4 stk.) juridisk forældreskab over ét eller flere af familiens børn. Se eventuelt Tabel 6.2 for en oversigt over interviewpersonerne og de væsentligste karakteristika.

²¹ Oprindeligt havde vi 13 interviewaftaler, men 1 deltager sprang fra i rekrutteringsprocessen på grund af sygdom.

Vi valgte at inddrage samtlige henvendelser (10 stk.) og samle nogle yderligere (2 stk.), dels fordi henvendelserne levede op til inklusionskriterierne, dels for at opnå en vis diversitet i interviewmaterialet, både hvad angår køn, familiekonstellation og forældretype (om de er juridiske eller sociale forældre). Eksempelvis samlede vi flere forældre fra samme familie ved sneboldsmetoden (én forælder henviste os til en anden), idet vi vurderede det som en styrke at få indsigt i interne dynamikker og udfordringer i familien relateret til at have juridisk forældreskab eller ej. Vi fik med andre ord større indsigt og flere detaljer på, hvordan det påvirker familien som helhed, at én eller flere af forældrene ikke har juridisk forældreskab til barnet/børnene. I alt drejer det sig om 3 familier, der er repræsenteret i undersøgelsen med mere end én forælder. Herved medvirker i alt 9 unikke og forskellige LGBT+familier med tre eller fire forældre i undersøgelsen.

Tabel 6.2 Oversigt over interviewpersoner (forældre)

12 forældre fra 9 forskellige LGBT+familier med tre eller fire forældre					
Navn	Køn	Seksualitet	Familiekonstellation*	Antal børn	Forældrestatus
Gustav	Mand	Homoseksuel	4 forældre	2 stk.	Social til barn nr. 1 Juridisk, biologisk til barn nr. 2
Hans	Mand	Homoseksuel	3 forældre	1 stk.	Social
Dennis	Mand	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Chris)	1 stk.	Juridisk
Chris	Mand	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Dennis)	1 stk.	Biologisk, social
Esben	Mand	Homoseksuel	3 forældre	1 stk.	Juridisk, biologisk
Lasse	Mand	Homoseksuel	3 forældre	2 stk.	Biologisk, social til 2 børn
Isak	Mand	Heteroseksuel	3 forældre (inkl. Jane)	1 stk.	Biologisk, social
Kim	Mand	Heteroseksuel	3 forældre (inkl. Bente)	1 stk.**	Biologisk, social
Fie	Kvinde	Heteroseksuel	3 forældre	2 stk.	Juridisk, biologisk
Helena	Kvinde	Biseksuel	3 forældre	1 stk.	Juridisk, biologisk
Jane	Kvinde	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Isak)	1 stk.	Juridisk, biologisk
Bente	Kvinde	Homoseksuel	3 forældre (inkl. Kim)	1 stk.	Juridisk, biologisk

Anm.: Alle interviewpersoner optræder i anonymiseret form og alle navne er alias.

Note: * Antallet af voksne i de medvirkende familier kan i praksis være højere end det antal, der fremgår af tabellen. Det skyldes, at nogle af familierne har endnu flere voksne tilknyttet deres familier i form af nye kærester eller partnere (dvs. sted-/bonusforældre). Men fordi nye kærester/partnere (dvs. sted-/bonusforældre) hverken er sociale eller juridiske forældre til familiens barn, vil undersøgelsen ikke beskæftige sig med dem – og de vil derfor heller ikke fremgå af denne tabel. Forældreantallet og familiekonstellationen, der fremgår af tabellen, er således udelukkende juridiske eller sociale LGBT+forældre, der har været med til at stifte og fortsat indgår i LGBT+familien.

** Kim har to børn, men i to forskellige familier. Da det kun er den ene familie og det ene barn, der er LGBT+familie/barn, beskæftiger undersøgelsen sig udelukkende med denne familie.

Kilde: VIVE

Rekruttering af fagprofessionelle

I alt er 3 fagprofessionelle rekrutteret til undersøgelsen. Rekrutteringen er sket ved hjælp af sneboldsmetoden, hvor interviewpersoner (forældre) eller samarbejdspartnere fra LGBT+ Danmark har udpeget personer med indgående viden om LGBT+familier og/eller familieret.

Inklusionskriteriet for fagpersonerne var, at de skulle have indsigt i eventuelle LGBT+specifikke udfordringer i relation til forældre, der indgår i en LGBT+familie med tre eller fire forældre. Vi har på denne baggrund rekrutteret tre fagprofessionelle med indsigt i området – på tre forskellige niveauer – som endvidere arbejder med sagsbehandling eller rådgivning inden for området.

Tabel 6.3 Oversigt over interviewpersoner (fagprofessionelle)

3 fagprofessionelle med viden om LGBT+familier og/eller familieret		
Navn	Arbejdsplads	Fagområde
Fagprofessionel	Privat virksomhed	Jordemoder, sexolog og underviser med særligt fokus på LGBT+familier
Fagprofessionel	LGBT+ Danmark	Juridisk konsulent med særligt fokus på LGBT+området
Fagprofessionel	Familieretshuset	Juridisk konsulent med viden om forældremyndighed, samvær og bopæl

Kilde: VIVE

6.2.2 Dataindsamling

Vi beskriver processen for den kvalitative dataindsamling i afsnittene nedenfor.

Interviewguide

Til forældreinterviewene gjorde vi brug af en semistruktureret interviewguide. Guiden blev udarbejdet med afsæt i projektgruppens indsigt i og research omkring området. For at kvalitetssikre guiden blev den sendt til kommentering hos to fageksperter i LGBT+ Danmark.

Den anvendte guide var opbygget omkring en række temaer: baggrund, familiehistorik, roller og familiepraksis, udfordringer (hverdagslige og juridiske) samt ønsker og forslag til lovgivningen. Guiden fulgte en "tragtmodel", hvilket betyder, at den første del af interviewet blev brugt til at stille åbne spørgsmål og give interviewpersonen mulighed for at tale om det, som vedkommende fandt afgørende for at belyse sine udfordringer i relation til at indgå i en LGBT+familie med tre eller fire forældre. Anden del af interviewet blev brugt til at stille

spørgsmål til de beskrevne temaer, som interviewguiden var bygget op omkring. Se eventuelt guiden i Bilag 2.

Til de fagprofessionelle interviews blev der ikke udarbejdet en interviewguide. I stedet blev interviewene gennemført med afsæt i den pågældende fagprofessionelles fagområde. Dette og fokus for interviewet blev afstemt mellem VIVEs projektmedarbejdere og den pågældende fagprofessionelle forud for interviewet (enten skriftligt eller telefonisk).

Fysiske og online/telefoniske interviews

Samtlige 15 interviews (12 interviews med forældre og 3 interviews med fagprofessionelle) blev gennemført i perioden 14. februar 2023 til 17. april 2023.

Interviewene med forældre er i overvejende grad gennemført som fysiske interviews. 10 ud af de 12 interviews er foretaget fysisk; enten hjemme hos interviewpersonerne, i et mødelokale på VIVE eller på interviewpersonernes arbejdsplads. De resterende 2 interviews er henholdsvis gennemført telefonisk og online (via Zoom). Vi lod det være op til interviewpersonerne at vælge tid og sted for interviewet. Interviewene med forældrene tog mellem 50 minutter og 1,5 time.

Interviewene med de fagprofessionelle havde en gennemsnitlig varighed på 1 time, og 2 ud af de 3 fagprofessionelle interviews blev gennemført fysisk på de fagprofessionelles arbejdspladser. Det sidste – og tredje – fagprofessionelle interview blev gennemført telefonisk.

6.2.3 Databehandling

Alle interviews er blevet optaget på diktafon og er blevet delvist transskriberet. Lydfilerne fra interviewene er blevet opbevaret i overensstemmelse med gældende regler om beskyttelse af persondata (læs eventuelt mere om VIVEs privatlivspolitik på: <https://www.vive.dk/da/om-vive/vives-privatlivspolitik/>).

Alle interviewpersoner er som led i transskriberingen blevet anonymiseret. Det vil sige, at alle stednavne og navne er erstattet med andre. I udgangspunktet nævnes interviewpersonernes børn, partnere eller medforældre ikke i analysen, bortset fra i generelle termer i nogle enkelte tilfælde, hvor det er vigtigt for forståelsen af en pointe eller et citat. Af anonymitetsmæssige årsager er det ikke muligt at oplyse børnenes køn eller alder eller tilsvarende for de voksne, som interviewpersonen danner familie med. Børnenes alder er i nogle tilfælde centrale for forståelsen af de udfordringer, som undersøgelsen beskæftiger sig med (kapitel 3), da de er knyttet til den lovgivning, som er gældende på forskellige tidspunkter i barnets liv. Hovedparten af børnene er i starten af skolealderen eller

yngre, og udfordringerne knytter sig derfor til den lovgivning, der gælder i dag eller har været gældende de seneste fem år. Kun tre af forældrene har børn, som er teenagere eller ældre. Når det er relevant for forståelsen af de udfordringer, vi udfolder i rapporten, og ansvarligt i forhold til Interviewpersonernes anonymitet, kommenteres der i teksten på tidsligheden af den konkrete episode eller udfordring, som interviewpersonerne har haft (eksempelvis "[Interviewpersonens] oplevelse er relativ ny, dvs. den går ikke langt tilbage i tid"). Citater, der optræder i analysen, er så vidt muligt citeret ordret, men enkelte steder er citaterne blevet redigeret med henblik på læsbarhed.

Der er anvendt en kodestrategi, hvor konceptualiseringen af interviewmaterialet i nogen grad er defineret på forhånd, jf. temaerne i interviewguiden, for at sikre, at interviewpersonernes erfaringer med dem blev beskrevet. I kodningen var der samtidig mulighed for og opmærksomhed på at identificere nye temaer, som måtte vise sig i materialet. Inden for det enkelte tema er der anvendt en induktiv analysestrategi for at sikre, at interviewpersonernes perspektiv blev styrende for beskrivelsen af temaet. Efter kodningen er der foretaget yderligere analyse og kondensering af interviewdataene i de temaer, som strukturerer rapportens kapitler.

6.2.4 Materialets udsigelseskraft

Der er en række forbehold, som er nødvendige at tage omkring det kvalitative interviewmateriale, som rapportens kvalitative kapitler (3 og 4) bygger på. For det første er der tale om et mindre kvalitativt interviewmateriale, der baserer sig på en lille gruppe interviewpersoner, og det ikke har været ambitionen at skabe et repræsentativt interviewmateriale, men at indhente forskellige perspektiver på at være en LGBT+familie med tre eller fire forældre. Grundet materialets mindre størrelse er det ikke muligt at drage konklusioner på tværs af eksempelvis køn (kvinde/mor eller mand/far) eller forældretyper (juridisk/social/biologisk) og udlede, hvem der oplever hvilke type udfordringer, eller for hvem at familiekonstellationen er særligt udfordrende. Vi kan med andre ord ikke afgøre, om eksempelvis homoseksuelle mænd eller fædre med/uden juridisk forældreskab er mere udfordrede end homoseksuelle kvinder med/uden juridisk forældreskab i LGBT+familier med tre eller fire forældre. I stedet kan vi tegne korrekturerne af, hvad det juridiske forældreskab har af betydning for de medvirkende interviewpersoner, og hvordan det påvirker dem i forhold til de udfordringer, de oplever, og deres måde at indgå i den samlede familie på.

Når det er sagt, er overvægten af mandlige interviewpersoner et opmærksomhedspunkt i undersøgelsen, som endvidere kan være en indikation af, at undersøgelsen har været særligt relevant for denne forældregruppe. Med andre ord, at der er noget særligt på spil for denne forældregruppe, og at disse forældre

angiveligt har været optagede af at fremme budskabet om, at der er udfordringer relateret til *ikke* at kunne være mere end to juridiske forældre til et barn.

I forlængelse heraf er det centralt at tage endnu et forbehold i forhold til det kvalitative interviewmateriale. Vi mener, at der er grund til at antage – ligesom i mange andre kvalitative undersøgelser – at de medvirkende interviewpersoner er blandt de mere ressourcestærke i deres gruppe. Dette skal bl.a. ses i lyset af, at de ikke modtager betaling eller anden form for kompensation for at medvirke, men alene medvirker, fordi de har overskud til det og finder undersøgelsen relevant. Endvidere bakker det kvalitative interviewmateriale op om denne antagelse – at de medvirkende er ressourcestærke, idet flere af forældrene (i alt 5 forældre) og de fagprofessionelle siger i interviewene, at forældrene har haft ressourcerne til at stifte familieformen og klare sig på trods (og ikke på grund af) det offentlige system. Vi mener således, at der er grund til at tro, at de historier og udfordringer, vi skitserer i denne rapport, alene udgør 'toppen af isbjergget'. Med andre ord at andre LGBT+familier med tre eller fire forældre tilsvarende eller i højere grad oplever et andet niveau og/eller en anden karakter af udfordringer end de familier, der medvirker i denne undersøgelse.

Det betyder dog ikke, at materialet ikke er i stand til at opliste og beskrive en lang række generiske udfordringer, der udspringer af, at det juridisk set kun er muligt at være to forældre til et barn. Vi har blot som forbehold, at der kunne vise sig andre udfordringer eller anden karakter eller niveau af udfordringer, end dem vi har beskrevet i undersøgelsen, såfremt vi havde interviewet andre LGBT+forældre fra familier med tre eller fire forældre.

Litteratur

Adoptionsloven (2019, LBK nr 775 af 07/08/2019). *Bekendtgørelse af adoptionsloven*. Social-, Bolig- og Ældreministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/775>

Altinget (2021). *Svar til Welling: Der er ikke fastsat et loft over antal forældre, der kan tilgå et barns Aula*. <https://www.alinget.dk/ministersvar/70373>

Amilon, A., Østergaard, S.V. & Olsen, R.F. (2021). *Mennesker med handicap: Hverdagsliv og levevilkår 2020*. VIVE.

Arveloven (2021, LBK nr 1347 af 15/06/2021). *Bekendtgørelse af arveloven*. Justitsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1347>

Barselsloven (2022, LBK nr 1391 af 30/09/2022). *Bekendtgørelse af lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (barselsloven)*. Beskæftigelsesministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/1391>

Bendtsen, L.E.B. & Hansen, L. L. (2016). *Juridisk forældreskab: En analyse af problemstillingerne i familiekonstellationer med tre forældre*. Aalborg Universitet.

Borger.dk (n.d.-a). *Barn syg og fravær*. <https://www.borger.dk/familie-og-borern/Barn-syg-og-omsorgsdage/Barn-syg-og-fravaer>

Borger.dk (n.d.-b). *Behandling af barnløshed*. https://www.borger.dk/sundhed-og-sygdom/barn_oversigtsside/Behandling-af-barnloeshed

Borger.dk (n.d.-c). *Se de oplysninger, der er registreret om dig i CPR*. <https://www.borger.dk/Handlingsside?selfserviceld=4b84f72e-c05c-4f5b-90e9-9be529c920ae>

Børneloven (2019, LBK nr 772 af 07/08/2019). *Bekendtgørelse af børneloven*. Social-, Bolig- og Ældreministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/772>

Cryos International (n.d.). *Brug af Kendt Sæddonor*. <https://www.cryosinternational.com/da-dk/dk-shop/privat/services/brug-af-kendt-donor/>

Danmarks Statistik (2019). *Regnbuefamilien er blevet større*. <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/bagtal/2019/2019-08-14-regnbuefamilien-er-blevet-stoerre>

- Familieretshuset (n.d.). *Hjælp til børn og forældre i delte familier*. <https://familieretshuset.dk/forloeb-og-tilbud/forloeb-og-tilbud/hjaelp-til-boern-og-fo-raeldre-i-delte-familier>
- Familieretshuset (2019a). *Samtykke og erklæring om faderskab eller medmoderskab ved assisteret reproduktion (børnelovens § 27 og 27 b). Blanket 8*. Familieretshuset.
- Familieretshuset (2019b). *Samtykke og erklæring om faderskab eller medmoderskab ved assisteret reproduktion (børnelovens § 27 a, stk. 1 og 2). Blanket 9*. Familieretshuset.
- Forældreansvarsloven (2020, LBK nr 1768 af 30/11/2020). *Bekendtgørelse af forældreansvarsloven*. Social-, Bolig- og Ældreministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1768>
- FRA (2020). *A long way to go for LGBTI equality*. European Union Agency for Fundamental Rights.
- Golombok, S. (2015). *Modern families: Parents and children in new family forms*. Cambridge University Press.
- Greve, J., Østergaard, S., Andersen, M. & Thomsen, M.K. (2022). *Kortlægning af homo- og biseksuelles samt transpersoners levevilkår og samfundsdeltagelse*. VIVE.
- Laursen, S. (2008). *Regnbuefamiliers forhold 2008: Empirisk undersøgelse af danske børnefamilier, hvor forældrene er homo-, bi- eller transseksuelle*. Landsforeningen for bøsser og lesbiske.
- Legal Desk (n.d.). *Beregning af arvegift*. <https://www.legaldesk.dk/privat/arveafgiftsrapport/hvor-meget-arveafgift>
- LGBT Demographic Data Interactive (2019). *About the Data*. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/visualization/lgbt-stats/?topic=LGBT#about-the-data>
- LGBT+ Danmark (n.d.). *LGBT+ Rådgivningen*. <https://lgbt.dk/raadgivning/>
- LGBT+ Danmark (2021a). *LGBT+*. <https://lgbt.dk/ordbog/lgbt/>
- LGBT+ Danmark (2021b). *Regnbuefamilie*. <https://lgbt.dk/ordbog/regnbuefamilie/>
- LGBT+ Danmark (2021c). *Surrogacy*. <https://lgbt.dk/ordbog/surrogacy/>

- LGBTfamilie.dk (n.d.-a). *Forældremyndighed*. <https://lgbtfamilie.dk/lgbt-familiedannelse/foraeldremyndighed>
- LGBTfamilie.dk (n.d.-b). *Hvad skal barnet hedde?* <https://lgbtfamilie.dk/lgbt-familiedannelse/navne/hvad-skal-barnet-hedde>
- LGBTfamilie.dk (n.d.-c). *Juridiske forældre – hvem?* <https://lgbtfamilie.dk/lgbt-familiedannelse/foraeldreskab/juridiske-foraeldre-hvem>
- LGBTfamilie.dk (n.d.-d). *Livssituationer*. <https://lgbtfamilie.dk/lgbt-familiedannelse/livssituationer>
- LGBTfamilie.dk (n.d.-e). *Medmoderskab*. <https://lgbtfamilie.dk/lgbt-familiedannelse/foraeldreskab/medmoderskab>
- Lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (2019, LBK nr 902 af 23/08/2019). *Bekendtgørelse af lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v.* Indenrigs- og Sundhedsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/902>
- Lov om ændring af barselsloven (2022, LOV nr 343 af 22/03/2022). *Lov om ændring af barselsloven. Indførelse af øremærket orlov, ligestilling af retten til barselsdagpenge og ret til overdragelse af barselsdagpenge til sociale forældre og nærtstående familiemedlemmer m.v.* Beskæftigelsesministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/343>
- Mazrekaj, D., De Witte, K. & Cabus, S. (2020). School outcomes of children raised by same-sex parents: Evidence from administrative panel data. *American Sociological Review*, 85(5), 830-856.
- Mødrehjælpen (n.d.). *Ordbog: Børnetestamente*. <https://moedrehjaelpen.dk/holdepunkt/viden-og-raad/ordbog-boernetestamente/>
- Navneloven (2021, LBK nr 1815 af 14/09/2021). *Bekendtgørelse af navneloven*. Social-, Bolig- og Ældreministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1815>
- Regeringen (2021). *Aftale om implementering af EU's orlovsdirektiv og ligestilling af orlovsrettigheder mellem forældre og øremærket forældreorlov*. Regeringen.

Spejlborg, S.H. (2023). *Administrative byrder hos regnbuefamilier: En kvalitativ, komparativ undersøgelse af heteroseksuelles og LGBT+personers oplevelser med familiedannelse*, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.

TFP Fertility Denmark (n.d.). *Behandling med donorsæd*. <https://tfp-fertility.com/da-dk/fertiliteitsbehandling/behandling-med-donorsaed>

Transportministeriet (2022). *Plads til forskellighed i fællesskabet: LGBT+ handlingsplan 2022-2025*. Transportministeriet, Ligestillingsafdelingen.

Varberg, R.J. (2021). *De familieretlige problemstillinger i LGBT+ familieformer*. Aalborg Universitet.

Bilag 1 Invitationsbrev til den kvalitative analyse

VIVE søger regnbuefamilier hvor der er tre eller fire forældre

Er du forælder i en regnbuefamilie med tre eller fire forældre? Så vil vi meget gerne tale med dig.

VIVE undersøger livet i regnbuefamilier. Derfor søger vi forældre, der har lyst til at blive interviewet.

Interviewet vil handle om, hvordan det er at danne en familie med tre eller fire forældre, når det juridisk set kun er muligt at være to forældre til et barn.

Formålet med interviewene er at blive klogere på eventuelle udfordringer, som I møder i hverdagen, fordi I er mere end to forældre.

Vil du tale med os?

Hvis du vil medvirke eller har spørgsmål, skal du kontakte analytiker Josefine Frøslev-Thomsen på joft@vive.dk eller 33 48 09 44 senest d. **23. februar**.

Josefine Frøslev-Thomsen
Analytiker
33 48 09 44
joft@vive.dk

Jane Greve
Professor
41 10 26 22
jagr@vive.dk

VIVE

Interviewet varer en time

Vi søger 10 forældre (både retlige og sociale). Det er et kriterium, at forælderen har en relation til barnet/børnene og tager del i (eller ønsker) forældreansvar over for barnet/børnene. Med andre ord søger vi ikke donorforældre.

Oplys gerne: a) i hvilken del af landet, du bor b) hvem der udgør din familie og c) kort om de eventuelle udfordringer, som du/din familie oplever. Vi vender tilbage til dig hurtigst muligt for at aftale tidspunkt for interview.

Interviewet finder sted i februar 2023. Afhængigt af, hvad du foretrækker, kan det foregå enten over telefon, Skype/Zoom eller ved fysisk møde. Interviewet tager cirka 1 time, og du skal ikke forberede noget forud for interviewet.

Du er anonym, hvis du medvirker

Alle oplysninger, vi indsamler, bliver opbevaret sikkert og bliver ikke brugt til andet end forskning, dvs. de får ikke konsekvenser for dig eller andre medlemmer af din familie. I udgivelser skriver vi ikke navne på personer eller steder, og din medvirken er derfor anonym. Som forskere er vi underlagt tavshedspligt, og vi behandler dine oplysninger fortroligt udelukkende til videnskabelige formål. På VIVE beskytter vi data i sikrede systemer i henhold til gældende regler (GDPR). Fem år efter undersøgelsens afslutning sletter vi alle interviews i henhold til arkivloven.

Om VIVEs undersøgelse

Der findes i dag begrænset viden om omfanget af LGBT+-familier og de eventuelle udfordringer, som de enkelte forældre kan opleve i mødet med systemet, fordi der er tre eller fire forældre. Det kan for eksempel være udfordringer i forbindelse med dannelse af en familie, ved skilsmisse, død – eller blot hverdagssituationer, hvor der kræves godkendelse fra de juridiske forældre. Det udfordrer mange LGBT+-familier, og

VIVE skal derfor undersøge:

- Hvilke forældre- og familiekonstellationer findes der, og hvad er omfanget af dem?
- Oplever LGBT+-familier udfordringer – og hvilke udfordringer oplever de enkelte forældre, fordi der er tre eller fire forældre, fx i mødet med det offentlige, i tilfælde af brud/skilsmisse i familien, i forhold til arv, samvær mv.?

Undersøgelsen er finansieret af Ligestillingsafdelingen i Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet.

VIVE

Bilag 2 Interviewguide til den kvalitative analyse

Interviewguide LGBT+familiekonstellationer, individuelle interviews med forældre	
Intro [5 minutter]	<p>Tak for deltagelse, formål, fortrolighed, rapport, pauser.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligestillingsafdelingen i Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet - Todelt formål: <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>At undersøge, hvilke forældre- og familiekonstellationer der findes, og omfanget af dem</i> 2) <i>At undersøge eventuelle hverdagslige og juridiske udfordringer, som de enkelte forældre i LGBT+familier, hvor der er tre eller fire forældre, kan opleve i mødet med det offentlige system</i> - Rapport udgives i sommeren 2023 <p>Har du nogle spørgsmål, inden vi går i gang?</p> <p>Hvis du føler, at nogle af spørgsmålene går for tæt på, skal du bare sige til.</p>
Tema	Eksempel på spørgsmål
Baggrund [5 minutter]	<p>Har du lyst til at præsentere dig selv? Har du lyst til at sætte nogle ord på din motivation for at medvirke i interviewet? Hvordan blev du bekendt med denne undersøgelse?</p>
Familiehistorikken [5 minutter]	<p>Har du lyst til at fortælle om din familie og vejen dertil?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hvem indgår i familien?</i> <ul style="list-style-type: none"> o <i>Hvor mange børn, og er det samme konstellation for alle børn?</i> - <i>Hvornår blev familien dannet?</i> - <i>Kendte familiens medlemmer hinanden i forvejen, eller lærte I hinanden at kende, fordi I ville stifte en LGBT+familie sammen? Hvor traf I evt. hinanden henne?</i> <p>Kan du huske, om du gjorde dig nogle særlige overvejelser, bekymringer eller forberedelser i denne fase? Evt. hvilke?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Indgåelse af kontrakter?</i> - <i>Råd og sparing hos andre?</i>
Roller og familiepraksis [15 minutter]	<p>Kan du sætte nogle ord på, hvad forskellen på juridiske og sociale forældre er, og om I skelner mellem juridiske og sociale forældre? Hvis ja, hvorfor og hvordan? Hvis nej, hvorfor ikke?</p>

	<p>Kan du huske, hvilke overvejelser du/I gjorde jer i forhold til tildeling af juridisk forældreskab ved barnets tilblivelse?</p> <p>Nu vil jeg gerne spørge lidt ind til måden, hvorpå I er – og har indrettet jer som – familie.</p> <p>Hvordan er jeres boligsituation?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hvem bor sammen?</i> - <i>Hvad med barnet/børnene? – Bolig flere steder?</i> <p>Hvordan er samværet mellem barnet/børnene og de enkelte forældre fordelt?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hvem ses? Hvornår? Hvor ofte?</i> - <i>Deleordninger?</i> <p>Hvordan er de indbyrdes relationer, fællesskabet og sammenholdet i familien?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Vil du beskrive din relation til de andre forældre? Og barnets/børnenes relationer til forældrene?</i> - <i>Gør I jer tanker eller handlinger i forhold til at skabe et fællesskab og sammenhold i familien? Hvis ja, hvorfor og hvilke? Hvis nej, hvorfor ikke?</i> <p>Nu vil jeg gerne tale med dig om, hvorvidt og hvordan jeres familieliv har udviklet sig, fra da I planlagde familien til jeres aktuelle hverdag med børnene. Man hører, at LGBT+familier er særligt gode til – og unikke i forhold til – at have talt mange ting igennem (fx samarbejde, roller etc.) inden barnets tilblivelse.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Er det en tilgang, du kan kende fra dit/jeres familieliv? Hvis ja, hvad har det betydet for jeres familieliv (fx i forhold til samarbejde, roller etc.)?</i>
<p>Udfordringer – hverdagslige og juridiske [15 minutter]</p>	<p>Nu vil jeg gerne tale med dig om, hvilke eventuelle udfordringer og barrierer I har mødt som familie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Gør IP opmærksom på, at vinklen (udfordringer) er opdragsbestemt og ikke handler om familieformen som sådan, men om de barrierer og hindringer de møder i omverdenen?</i> <p>Oplever du/I udfordringer (eller har du/I tidligere oplevet udfordringer) i relation til at være tre eller fire forældre? – Det kan både være hverdagslige og juridiske. Hvis ja, hvilke?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hvornår/i hvilke situationer oplever du/I udfordringer?</i> - <i>Er udfordringerne, som du/I oplever, væsensforskellige fra de udfordringer, som eksempelvis en heteroseksuel sammenbragt familie kan opleve? Hvis ja, hvordan?</i> - <i>Eksempler på udfordringer: Arv, samvær i forbindelse med samlivsbrud eller skilsmisser, omsorgsdage, mulighed for at videregive sit efternavn, at tage barnet til læge, udlandet, skole-hjem-samtaler, barsels- og</i>

	<p><i>forældreorlov²², fravær i forbindelse med barns sygdom, statsborgerskab, etc.</i></p> <p>Hvordan håndterer du/I (eller har du/I håndteret) disse udfordringer?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Har du/I gjort noget særligt i forhold til at sikre/demokratisere rettighederne til dit/jeres barn/børn?</i> - <i>Har du/I søgt om hjælp til at håndtere disse udfordringer? Hvis ja, hvor? Hvis nej, hvorfor ikke?</i> - <i>Oplever du/I, at der er hjælp og støtte at hente i forhold til disse udfordringer?</i> <p>Kan du sætte nogle ord på, hvordan det påvirker dig, din familie og evt. jeres barn/børn, at jeres familieform juridisk og hverdagsligt adskiller sig fra traditionelle familierformer?</p>
<p>Ønsker og forslag til gældende lovgivning [10 minutter]</p>	<p>Til sidst vil jeg gerne tale med dig om den gældende lovgivning.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hvad oplever du som den/de største udfordring(er) i forhold til den gældende lovgivning?</i> - <i>Hvilke ønsker og forslag til gældende lovgivning har du?</i> <p>Hvis der skal skabes bedre rammer og muligheder for, at alle forældre til et barn kan tage bedre del i forældreskabet, hvilke områder/rettigheder synes du så, at der skal tages fat på?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Er der nogle rettigheder, som du gerne så, at de sociale forældre fik?</i>
<p>Outro [5 minutter]</p>	<p>Jeg har ikke flere spørgsmål. Er der noget, du synes, vi ikke har talt om?</p> <p>Kender du andre forældre, der kunne have lyst til at medvirke?</p> <p>Vi udgiver en rapport i sommeren 2023. Din medvirken vil være anonym.</p> <p>Tusind tak for din tid!</p>

²² I forbindelse med aftalen om implementering af EU's orlovsdirektiv og ligestilling af orlovsrettigheder mellem forældre og øremærket forældreorlov er det besluttet at give mulighed for, at op til 26 uger af forældreorloven skal kunne deles med op til to sociale forældre. Lovgivningen træder i kraft den 1. januar 2024 (Transportministeriet, 2022).

VIVÉ